

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΛΙΑΚΟΥΡΑΣ

ΘΕΜΑ: Περιβαλλοντικά Συστήματα Θαλάσσιας Προστασίας:
Πολιτικές – Προοπτικές.

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΣΑΡΑΝΤΙΔΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

A.M.:ΜΘ/06032

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

2009

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΣΑΡΑΝΤΙΔΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Σημαντικοί Όροι: Θαλάσσιο Περιβάλλον, Ρύπανση, Προστασία.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η πρόληψη, η καταστολή και η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τις κυριότερες μορφές ρύπανσης αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που καλούνται να επιλύσουν τα κράτη σε διεθνές, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού τα κράτη έχουν προβεί στην επικύρωση σημαντικών διεθνών, περιφερειακών και εθνικών νόμων και κανονισμών - απευθείας ή διαμέσου αρμόδιων διεθνών οργανισμών - προκειμένου να θέσουν ένα σαφές και ολοκληρωμένο πεδίο δράσεως. Παράλληλα το σύνολο των νομοθετικών κειμένων αντικατοπτρίζει τις προθέσεις των κρατών και καθορίζει το πλαίσιο εντός του οποίου δρουν για την επίτευξη της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Αναλυτικότερα, τα κράτη, βάσει του νομικού πλαισίου του οποίου δημιουργούν, προωθούν συγκεκριμένες δράσεις, προγράμματα και πολιτικές για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Η παρούσα εργασία εστιάζεται στα Περιβαλλοντικά Συστήματα Θαλάσσιας Προστασίας που συστήνουν τα κράτη σε εθνικό επίπεδο με την μορφή Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών βάσει του ορισμού και των κατευθύνσεων που θέτει η Διεθνής Ένωση για το Περιβάλλον και τους Φυσικούς Πόρους, καθώς και στην δημιουργία προγραμμάτων και δράσεων σε περιφερειακό επίπεδο με ιδιαίτερη αναφορά στο Πρόγραμμα των Περιφερειακών θαλασσών του οποίου την εποπτεία ασκεί ο UNEP. Σημαντικός δε είναι και ο ρόλος του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού, ο οποίος δύναται να συστήνει Ιδιαίτερα Ευαίσθητες Θαλάσσιες Περιοχές εντός των οποίων περιορίζονται οι ναυτιλιακές δραστηριότητες για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Τα παραπάνω δεν αποτελούν τα μοναδικά προγράμματα, μέτρα και πολιτικές που ακολουθούν τα κράτη, αλλά ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα των διαθέσεων των κρατών της διεθνούς κοινότητας. Η Ελλάδα δε, ως κράτος μέρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχοντας επικυρώσει μεγάλο εύρος διεθνών και περιφερειακών συμβάσεων, οφείλει να ακολουθεί τις εξελίξεις προκειμένου να προστατεύσει το ζωτικό χώρο του Αιγαίου Πελάγους. Επιβάλλεται να αξιολογεί τις δράσεις των άλλων κρατών, να παρακολουθεί τις εξελίξεις των αρμόδιων διεθνών οργανισμών και μη κυβερνητικών οργανώσεων και κυρίως να προχωρήσει στην εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου προγράμματος δράσης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ

Περίληψη.....	σελ.	I
Συνομογραφίες.....	σελ.	IV
1. Εισαγωγή.....	σελ.	1
2. Η Εξελικτική Πορεία του Δικαίου της Θάλασσας.....	σελ.	4
3. Νομικό Πλαίσιο Θαλάσσιας Προστασίας.....	σελ.	8
A. Διεθνές Επίπεδο.....	σελ.	8
I. Σύμβαση της Θάλασσας.....	σελ.	10
α. Πηγές Ρύπανσης.....	σελ.	10
β. Συνεργασία των Κρατών σε Παγκόσμιο & Περιφερειακό Επίπεδο.....	σελ.	11
γ. Διεθνείς και Εθνικοί Κανόνες Πρόληψης, Μείωσης και Ελέγχου.....	σελ.	12
δ. Εξουσίες και Αρμοδιότητες του Κράτους (Σημαίας, Λιμένα, Παράκτιο Κράτος.....	σελ.	16
ε. Περίπτωση Επέμβασης στην Ανοιχτή Θάλασσα.....	σελ.	17
στ. Βασικές Αρχές.....	σελ.	18
ζ. Λοιπά Μέρη της Σύμβασης.....	σελ.	18
II. Διεθνείς Συμβάσεις.....	σελ.	21
B. Περιφερειακό Επίπεδο - Συμβάσεις.....	σελ.	24
I. Η Σύμβαση της Βαρκελώνης.....	σελ.	27
II. 4 ^ο Πρωτόκολλο της Σύμβασης της Βαρκελώνης.....	σελ.	29
III. Το Νέο Πρωτόκολλο.....	σελ.	31
Γ. Ευρωπαϊκή Ένωση.....	σελ.	33
Δ. Διεθνείς Οργανισμοί.....	σελ.	36
E. Εσωτερική Νομοθεσία.....	σελ.	39
I. Προστασία του Περιβάλλοντος στην Ελλάδα.....	σελ.	39
II. Ελλάδα & Ναυτιλία.....	σελ.	40

B' ΕΝΟΤΗΤΑ

Περιβαλλοντικά Συστήματα Θαλάσσιας Προστασίας

1. Εισαγωγικά Στοιχεία.....σελ.	42
2. Συμβατικό πλαίσιο στήριξης για την Δημιουργία Προστατευόμενων Θαλ. Περιοχών.....σελ.	43
3. Προστατευόμενη Θαλάσσια Περιοχή.....σελ.	47
4. Ειδικά Προστατευόμενες Θαλάσσιες Περιοχές.....σελ.	50
5. Πολιτικές – Προγράμματα Δράσης .....σελ.	53
I. Το Αυστραλιανό Σύστημα Προστασίας των Θαλάσσιων Περιοχών.....σελ.	53
Iα. Προστατευόμενες Θαλάσσιες Περιοχές.....σελ.	54
Iβ. Εθνικό Αντιπροσωπευτικό Σύστημα των Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών.....σελ.	56
II. Πρόγραμμα Περιφερειακών Θαλασσών.....σελ.	59
(α) Μεσόγειος Θάλασσα.....σελ.	60
(β) Βαλτική Θάλασσα.....σελ.	63
(γ) Μαύρη Θάλασσα.....σελ.	65
6. Ελλάδα – Θαλάσσιο Περιβάλλον.....σελ.	67
▪ Χαρακτηριστικά Γνωρίσματα του Αιγαίου.....σελ.	68
▪ Περιβαλλοντική Διαχείριση του Αιγαίου .....σελ.	69
▪ Κήρυξη Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης.....σελ.	71
7. Προβλήματα – Προοπτικές.....σελ.	74
8. Αντί Επιλόγου.....σελ.	80
9. Βιβλιογραφία	
A) Ελληνόγλωσση.....σελ.	82
α. Βιβλία.....σελ.	82
β. Άρθρα.....σελ.	83
B) Ξενόγλωσση.....σελ.	84
α. Βιβλία.....σελ.	84
β. Άρθρα.....σελ.	84
Γ) Πρωτογενείς Πηγές.....σελ.	85
Δ) Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία.....σελ.	86

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΟΖ: Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
ΔΝΟ: Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός
ΔΠΘΠ: Διεύθυνση Προστασίας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος
Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΟΚ: Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠΠΜΣ: Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές Μεσογειακής Σημασίας
Η.Ε.: Ηνωμένα Έθνη
ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΜΚΟ: Μη Κυβερνητική Οργάνωση
Ν.Μ.: Ναυτικά Μίλια
ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΠΣΘΠ: Περιβαλλοντικά Συστήματα Θαλάσσιας Προστασίας
ΠΘΠ: Προστατευόμενες Θαλάσσιες Περιοχές
ΣτΘ: Σύμβαση της Θάλασσας (1982)
ΥΕΝΑΝΠ: Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου & Νησιωτικής Πολιτικής
ΥΠΕΧΩΔΕ: Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας & Δημοσίων Έργων
COP: Conference of the Party
EPBC: Environment Protection and Biodiversity Conservation
HELCOM: Helsinki Commission
IMO: International Maritime Organization
IMRCA: Integrated Marine and Coastal Regionalization of Australia
IUCN: International Union for Conservation of Nature and Natural Resources
MAP: Mediterranean Action Plan
MARPOL: International Convention for the Prevention of Pollution of Ships
MEPC: Marine Environment Protection Committee
MPA: Marine Protected Area
NRSMPA: National Representative System of Marine Protected Areas
OIL POL: International Convention for the Prevention of Pollution of the Sea by oil
PSSA: Particular Sensitive Sea Area
SOLAS: International Convention for the Safety of Life at Sea
UNEP: United Nations Environment Programme
WCPA: World Commission on Protected Areas
WSSD: World Summit on Sustainable Development
WWF: World Wildlife Fund

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σήμερα η συζήτηση σχετικά με την Προστασία του Περιβάλλοντος είναι εντονότερη από κάθε άλλη περίοδο. Βρίσκεται δε στις υψηλότερες θέσεις της ατζέντας όχι μόνο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών.

Ο υδάτινος χώρος καλύπτει περίπου τα 3/4 της επιφάνειας της Γης, ποσοστό που καθιστά σκόπιμη την ενασχόληση με το ζήτημα της Προστασίας του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος.

Η Διεθνής κοινότητα άρχισε να ασχολείται με την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και με την έννοια της θαλάσσιας ρύπανσης ουσιαστικά μετά την λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και ειδικότερα μετά την δεκαετία του 1960, περίοδο που παρατηρείται απουσία σε θεσμικό επίπεδο υιοθέτησης μέτρων για την πρόληψη και την προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος.¹

Η Διεθνής Κοινότητα αναγνωρίζει την ανάγκη για την προστασία του θαλάσσιου Περιβάλλοντος στην Πρώτη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της θάλασσας στην Γενεύη το 1958, ειδικότερα στην Σύμβαση της Ανοικτής Θάλασσας, στα άρθρα 24 - 25², με την οποία ασχολήθηκε η Δεύτερη Επιτροπή υπό την Προεδρία του M. Gundersen³.

---

¹ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, Διεθνής Πολιτική, Διεθνές Δίκαιο, Διεθνής Οργάνωση, Τόμος Δεύτερος, Εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα, 2003, σελ 87- 91.

² Στα άρθρα 24 – 25 γίνεται αναφορά στην ανάγκη λήψης προληπτικών μέτρων για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τους υδρογονάνθρακες, από τις υποθαλάσσιες δραστηριότητες καθώς και από τα ραδιενεργά κατάλοιπα (Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, 2003).

³ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, Διεθνής Πολιτική, Διεθνές Δίκαιο, Διεθνής Οργάνωση, Τόμος Πρώτος, Εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα, 2003, σελ 93.

Η ανάπτυξη της τεχνολογίας τόσο στον υποθαλάσσιο τομέα όσο και σε αυτόν της ναυπηγικής και ο υπερδιπλασιασμός των Κρατών Μελών στην Διεθνή Κοινότητα⁴ είναι οι βασικοί λόγοι που οδήγησαν την Τρίτη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας να αφιερώσει το XII κεφάλαιο εξολοκλήρου στην Προστασία του θαλάσσιου Περιβάλλοντος.

Οι συνεχείς ωστόσο εξελίξεις και οι σημερινές διαστάσεις που λαμβάνει το πρόβλημα της ρύπανσης του θαλάσσιου Περιβάλλοντος υποχρεώνουν τα Κράτη της Διεθνούς κοινότητας να αναλάβουν δράση σε τοπικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο προκειμένου να εγγυηθούν την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Στην Διακήρυξη των Η.Ε. για το Περιβάλλον στην Στοκχόλμη το 1972 τα Κράτη Μέλη συμφώνησαν, ότι προς χάρη των επόμενων γενεών θα διαφυλάξουν το Περιβάλλον και θα εναρμονίσουν την οικονομική ανάπτυξη με την προστασία του.

Αρχικά η παρούσα εργασία εστιάζεται στην παρουσίαση της εξέλιξης του Δικαίου της Θάλασσας στον τομέα του περιβάλλοντος. Αναλυτικότερα στο πρώτο μέρος εντοπίζεται λεπτομερής παρουσίαση του νομικού πλαισίου για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος σε διεθνές, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο καθώς και οι σημαντικότεροι διεθνείς οργανισμοί που συμβάλλουν στην προσπάθεια των Κρατών για την προστασία και την διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας ασχολείται εξειδικευμένα με τις δράσεις των κρατών προκειμένου να επιτευχθεί η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, όπως ορίζουν τα συμβατικά κείμενα. Ειδικότερα εξετάζεται η δημιουργία Περιβαλλοντικών Συστημάτων Θαλάσσιας Προστασίας. Μέχρι σήμερα οι πολιτικές των κρατών έχουν καταδείξει, ότι τα ΠΣΘΠ είναι η υιοθέτηση ποικίλων μέτρων, προγραμμάτων και πολιτικών δράσεων σε τοπικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο προκειμένου να περιοριστούν οι ανθρωπίνες δραστηριότητες που επιδρούν και δημιουργούν δυσμενείς επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον. Χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων συστημάτων αποτελούν οι Προστατευόμενες Θαλάσσιες Περιοχές (MPAs) και οι Marine Reserves, το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών που προωθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και οι Ειδικές Περιοχές και οι Ειδικά Ευαίσθητες Θαλάσσιες Περιοχές που συστήνονται υπό την αιγίδα του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού.

---

⁴ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, ο.π., σελ 88-90.

Για την πληρέστερη κατανόηση των Περιβαλλοντικών Συστημάτων Θαλάσσιας Προστασίας γίνεται εκτενής αναφορά σε προγράμματα που έχουν υιοθετηθεί από τα κράτη αυτόνομα ή διαμέσου διεθνών οργανισμών για την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος τους. Παράλληλα καταγράφονται οι προοπτικές και τα διάφορα προβλήματα που συναντούν τα κράτη στην προσπάθειά τους να εφαρμόσουν τα παραπάνω προγράμματα.

Η παρούσα εργασία, με την παράθεση των εξελίξεων και των εργαλείων που χρησιμοποιούνται για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, αποσκοπεί στο να εντοπίσει τις ελλείψεις της εθνικής έννομης τάξης και να εξετάσει τις προοπτικές που μπορεί να εκμεταλλευτεί η Ελλάδα για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος της και ειδικότερα του Αιγαίου Πελάγους. Γίνεται προφανές, ότι η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος του Αιγαίου Πελάγους δεν είναι απλά μια ευκαιρία αλλά επιτακτική ανάγκη προσαρμογής στα διεθνή πρότυπα ασφάλειας και προστασίας των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας του.

2. Η Εξελικτική Πορεία του Δικαίου της Θάλασσας

Η διπλή σημασία της θάλασσας ως μέσο επικοινωνίας για την ανταλλαγή των προϊόντων και την ανάπτυξη του εμπορίου και ως μέσο επιβίωσης εξαιτίας του φυσικού πλούτου της είχε γίνει αντιληπτή στον άνθρωπο από την αρχαιότητα. Ήδη από την εποχή των Αιγυπτίων, των αρχαίων Ελλήνων αλλά και κατά την περίοδο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας επικρατούσε η αντίληψη, ότι η θάλασσα είναι ένα ελεύθερο αγαθό, εντός της οποίας πρέπει να διαφυλάσσεται η αρχή της ελευθερίας των θαλασσών⁵.

Στον Μεσαίωνα εμφανίζεται για πρώτη φορά η έννοια της χωρικής θάλασσας προκειμένου να προστατευθούν τα συμφέροντα των παράκτιων κρατών⁶. Καθοριστικό ωστόσο ρόλο στην εξέλιξη του Δικαίου της Θάλασσας διαδραμάτισε «ο Πατέρας» της ελευθερίας των θαλασσών, ο Hugo de Groot (Grotius) τον 16^ο αιώνα με το κεφάλαιο «Mare Liberum» του κλασικού⁷ συγγράμματός του. Ο Grotius υποστήριξε την αρχή της ελευθερίας των θαλασσών και επιχειρηματολόγησε επίσης υπέρ της χρήσης ζώνης εθνικής δικαιοδοσίας στις ακτές των παράκτιων κρατών με βάση την αρχή του βεληνεκού του κανονιού⁸.

Μετά λοιπόν από μια μακρά περίοδο κατοχύρωσης υπό την μορφή εθιμικού δικαίου, της αρχής της ελευθερίας της ανοικτής θάλασσας και της άσκηση αποκλειστικής κυριαρχίας επί της αιγιαλίτιδας ζώνης έγινε η πρώτη προσπάθεια καταγραφής των κανόνων του Διεθνούς δικαίου, της θάλασσας στη Χάγη το 1930⁹. Η συνδιάσκεψη δεν κατάφερε να αποδώσει καρπούς, γεγονός που οφείλεται αφενός στην διαφορετική δύναμη ισχύος των συμμετεχόντων Κρατών και αφετέρου στην επιδίωξη των διαφορετικών και συχνά αντικρουόμενων συμφερόντων τους¹⁰.

Σταθμό στην εξέλιξη του Δικαίου της θάλασσας θα αποτελέσει η δήλωση Τρούμαν, Προέδρου των ΗΠΑ το 1945, ο οποίος θα επισημάνει την ύπαρξη μιας υποθαλάσσιας

⁵ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, ο.π., σελ 75 – 77.

⁶ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, ο.π., σελ 77.

⁷ Βλέπε Εμμανουήλ Ρούκουνας, Διεθνές Δίκαιο: Το κράτος και το έδαφος – Το Δίκαιο της θάλασσας, Δεύτερη έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2005 σελ. 83.

⁸ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, ο.π., σελ 79 – 80.

⁹ Βλέπε Εμμανουήλ Ρούκουνας, ο.π., σελ 83.

¹⁰ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, ο.π., σελ 85 – 87.

ζώνης, της υφαλοκρηπίδας, καθώς και την εκμετάλλευση των πόρων που βρίσκονται σε αυτήν¹¹. Το παράδειγμα των ΗΠΑ θα ακολουθήσουν κι άλλα Κράτη της Λατινικής Αμερικής εγείροντας για πρώτη φορά στην κοινή γνώμη την πεποίθηση, ότι το Δίκαιο της θάλασσας δεν είναι μόνο επιφανειακό.¹² Τα Κράτη της Διεθνούς κοινότητας μέσα από τις πρακτικές τους είχαν οδηγήσει σταδιακά το Δίκαιο της Θάλασσας σε περιπτωσιακό και κατά επίφαση των ειδικών αναγκών τους δίκαιο¹³. Κάτω υπό αυτές τις συνθήκες η αρμόδια Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου ανέλαβε την προπαρασκευαστική διαδικασία για την πρώτη Συνδιάσκεψη που θα πραγματοποιούνταν στο πλαίσιο του ΟΗΕ για την εξέταση του Δικαίου της θάλασσας¹⁴.

Η πρώτη Συνδιάσκεψη, στην Γενεύη το 1958, αποτελεί την πρώτη απόπειρα κωδικοποίησης του Δικαίου της θάλασσας και την κάλυψη του θεσμικού κενού που παρουσιάζονταν επί σειρά ετών στον τομέα. Αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο στην εξέλιξη του Δικαίου της θάλασσας καθώς προσπάθησε να αντιμετωπίσει τόσο τα ζητήματα που είχαν προκύψει όσο και αυτά που θα εγείρονταν από την εφαρμογή και την εξέλιξη του Δικαίου. Δεν κατόρθωσε να αποδώσει τα μέγιστα καθώς δεν κατάφερε να συγκεντρώσει την αποδοχή της πλειοψηφίας των κρατών, γεγονός που αποδεικνύεται από τις επικυρώσεις των Συμβάσεων¹⁵. Ειδικότερα υιοθετήθηκαν τέσσερις συμβάσεις, ένα πρωτόκολλο και εννέα αποφάσεις¹⁶.

Η Δεύτερη συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών συνήλθε στην Γενεύη το 1960, όπως είχε καθοριστεί από την έβδομη 7^η Απόφαση της Πρώτης Συνδιάσκεψης¹⁷. Η δεύτερη Συνδιάσκεψη καλούνταν ως συνέχεια της πρώτης να καλύψει τα θεσμικά κενά που είχαν αφήσει τα Κράτη μέλη εξαιτίας των αντιρρήσεων τους. Στην ουσία επρόκειτο για μια αποτυχημένη προσπάθεια, στην οποία τα ανεπτυγμένα κράτη δεν μπόρεσαν να περιορίσουν τις απαιτήσεις τους και να αφουγκραστούν τα αναπτυσσόμενα κράτη¹⁸.

---

¹¹ Βλέπε Εμμανουήλ Ρούκουνας, ο.π., σελ 83

¹² Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, ο.π., σελ 87 – 90.

¹³ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, ο.π., σελ. 90.

¹⁴ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, ο.π., σελ. 90.

¹⁵ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, ο.π., σελ 91 – 108.

¹⁶ Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Β΄ Έκδοση, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2000, σελ 6.

¹⁷ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, ο.π., σελ. 109.

¹⁸ Βλέπε Εμμανουήλ Ρούκουνας, ο.π., σελ. 84 - 85.

Η χρονιά του 1970 χαρακτηρίζεται από έντονες διεργασίες των κρατών σε μονομερή ή περιφερειακό επίπεδο. Ξεχωρίζει η απόφαση 2749 της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών στις 17 Δεκεμβρίου του 1970 για την Διακήρυξη των Αρχών για το Βυθό των θαλασσών και των Ωκεανών¹⁹, με την οποία αποσαφηνίστηκε, ότι βυθός και το υπέδαφος των θαλασσών πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας αποτελεί κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας. Παρότι το κείμενο στερούνταν νομικής δεσμευτικότητας μέσω της εθιμικής παραγωγής δικαίου χάριζε στην ανθρωπότητα ένα σημαντικό δικαίωμα, το οποίο κατοχυρώνεται στην μετέπειτα Σύμβαση της θάλασσας στο ΧΙ μέρος της²⁰.

Με την ίδια συνέλευση η Διεθνής κοινότητα αποδεικνύει την ωριμότητα στην οποία έχει περιέλθει καθώς η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών με την ιστορική απόφαση 2750 C αποφασίζει την ολοκληρωτική επανεξέταση των ρυθμίσεων του Δικαίου της θάλασσας. Πρωτοτυπία δε της εποχής αποτελεί το γεγονός, ότι την διεργασία του Προπαρασκευαστικού σταδίου για την Τρίτη Συνδιάσκεψη του Δικαίου της θάλασσας δεν θα αναλάβει η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου αλλά η ad hoc Επιτροπή της ειρηνικής χρήσης του Βυθού και των Ωκεανών²¹, γεγονός που αποδεικνύει, ότι η εξέλιξη του Δικαίου της θάλασσας έχει νομικές και πολιτικές διαστάσεις²². Η διευρυμένη Seabed Committee²³ άρχισε το δύσκολο έργο της το 1971 και το ολοκλήρωσε με την σύσταση τριών υπο-επιτροπών τρία χρόνια αργότερα.

Έτσι στις 10 Δεκεμβρίου του 1982, τα κράτη περιόρισαν τις διαφορές τους και με την μέθοδο του consensus²⁴ που είχε προαποφασιστεί, η Συνδιάσκεψη θα ψηφίσει το τελικό κείμενο και θα δώσει στην ανθρωπότητα την Σύμβαση του Δικαίου της θάλασσας, το οποίο θα τεθεί σε ισχύ 12 χρόνια αργότερα. Την Σύμβαση καταψήφισαν Η.Π.Α., Ισραήλ, Βενεζουέλα και Τουρκία. Η σύμβαση συνοδεύεται από μια Τελική Πράξη και 9 παραρτήματα.²⁵

Συμπερασματικά θα μπορούσε να λεχθεί ότι η Διεθνής κοινότητα ήδη από το 1930 με την Συνδιάσκεψη της Χάγης στην προσπάθεια της να κωδικοποιήσει το Δίκαιο της

¹⁹ Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ 8.

²⁰ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλαδής – Ευσταθοπούλου, ο.π., σελ 126 – 130.

²¹ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλαδής – Ευσταθοπούλου, ο.π., σελ 131 – 133.

²² Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ 8.

²³ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλαδής – Ευσταθοπούλου, ο.π., σελ 139.

²⁴ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλαδής – Ευσταθοπούλου, ο.π., σελ 152 – 153.

²⁵ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλαδής – Ευσταθοπούλου, ο.π., σελ 158 – 160.

θάλασσας και να καλύψει το θεσμικό κενό που είχε δημιουργηθεί από την χρήση της θάλασσας κλήθηκε να «υπερβάλλει εαυτόν». Η ανάπτυξη ωστόσο της Τεχνολογίας φαίνεται να ξεπερνά τις πρωτοβουλίες της Διεθνούς Κοινότητας και να την αναγκάζει να βρίσκεται ένα βήμα πίσω στην προσπάθεια της να αντιμετωπίσει τις παρούσες συνθήκες. Αυτός είναι ο λόγος που το σπουδαίο συμβατικό κείμενο της Θάλασσας του 82' διαδέχονται σημαντικές ρυθμίσεις σε περιφερειακό, αλλά και διεθνές επίπεδο.

3. Νομικό Πλαίσιο Προστασίας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος.

A. ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

Στην προηγούμενη ενότητα ακολούθησε μια σύντομη ιστορική επισκόπηση της εξέλιξης του Δικαίου της θάλασσας. Κατά την περίοδο αυτή, η Διεθνής κοινότητα προσπάθησε να καλύψει το θεσμικό κενό που παρουσίαζε το Δίκαιο της θάλασσας, να θέσει τους κανόνες που θα ρυθμίζουν τις σχέσεις μεταξύ των κρατών όσον αφορά την χρήση της καθώς και να υποδείξει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατών που απορρέουν εξ' αυτής. Επίσης είναι σημαντικό να καταδειχθεί, ότι η Σύμβαση θέτει το γενικό πλαίσιο για την περαιτέρω ανάπτυξη του Δικαίου της θάλασσας²⁶. Ωστόσο καταλυτικό ρόλο στο έργο της εξέλιξης διαδραμάτισε ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών στο πλαίσιο του οποίου έλαβαν μέρος όλες οι συνδιασκέψεις μέχρι να διαμορφωθεί το τελικό Κείμενο για την Σύμβαση της θάλασσας το 1982.

Στην Σύμβαση αναφέρεται μια σημαντική υποχρέωση αλλά συνάμα και δικαίωμα των κρατών να προστατεύουν και να διατηρούν το Θαλάσσιο Περιβάλλον. Δυστυχώς η αναγκαιότητα ύπαρξης της υποχρέωσης αυτής άργησε να γίνει κατανοητή από τα κράτη, που οδηγούνταν από ταχείς ρυθμούς ανάπτυξης χωρίς να διαβλέπουν τις επιπτώσεις. Γεγονός που υποδηλώνεται τόσο στην Πρώτη όσο και στην Δεύτερη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της θάλασσας στο πλαίσιο του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, στις οποίες δεν υπήρξε καμία μέριμνα για την λήψη προληπτικών μέτρων για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από την ρύπανση. Μόνο στην Πρώτη Συνδιάσκεψη και ειδικότερα στην Σύμβαση του 1958 υπήρξε έμμεση αναφορά επί του θέματος για την διατήρηση των βιολογικών πόρων της ανοιχτής θάλασσας.²⁷ Το ίδιο όμως ζήτημα λίγα χρόνια αργότερα θα απασχολήσει έντονα τις εργασίες της Τρίτης Συνδιάσκεψης για το Δίκαιο της θάλασσας, που θα ρυθμίσει επαρκώς την προστασία και την διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος στη Νέα Σύμβαση.

---

²⁶ Βλέπε Βίκυ Καραγεώργου, Η Σχέση Αλληλεπίδρασης Μεταξύ των Κανόνων του Διεθνούς και του Ευρωπαϊκού Δικαίου για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος, στο Περιβάλλον και Θαλάσσιος Χώρος, Εξελίξεις και Προοπτικές Προστασίας και Διαχείρισης του θαλάσσιου Περιβάλλοντος Διεθνής και Ευρωπαϊκή Διάσταση, επιμέλεια Γρηγόρης Ι. Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2006, σελ 297 στην σελ 300.

²⁷ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, ο.π., σελ 89 – 90.

Ειδικότερα το XII μέρος της Σύμβασης της Θάλασσας έχει τίτλο «Προστασία και Διατήρηση του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος» και στο πρώτο μέρος της στο άρθρο 192 ορίζει ότι: « Όλα τα κράτη έχουν την υποχρέωση να προστατεύουν και να διατηρούν το θαλάσσιο περιβάλλον.» Το XII μέρος της Σύμβασης αποτελείται από έντεκα μέρη και 45 άρθρα²⁸ (192 έως 237) που προσπαθούν να επαναδιατυπώσουν τους κανόνες που ρυθμίζουν αποκλειστικά την προστασία του θαλάσσιου χώρου κάτω υπό το πρίσμα των νέων συνθηκών που είχαν δημιουργήσει η τεχνολογία και οι έντονοι ρυθμοί ανάπτυξης των κρατών. Βέβαια η ανάγκη λήψης των απαραίτητων μέτρων για την πρόληψη του θαλάσσιου περιβάλλοντος από την ρύπανση ρυθμίζεται και σε επιμέρους τμήματα της Σύμβασης παράλληλα με το XII μέρος αυτής²⁹. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το άρθρο 209 (1) της Σύμβασης στο XI μέρος της, το οποίο ασχολείται με την πρόληψη, την μείωση και τον έλεγχο της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τις δραστηριότητες στην Περιοχή³⁰.

---

²⁸ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας και η Προστασία και Διατήρηση του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος, στο Το Δίκαιο της Θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα, επιμέλεια Χαριτίνη Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης, εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα, 2004 σελ 235 στην σελ 247.

²⁹ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, ο.π., σελ 96.

³⁰ Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ 288.

I. Σύμβαση της θάλασσας του 1982

Το άρθρο 192 αρχικά ορίζει, ότι είναι υποχρέωση και όχι δικαίωμα³¹ των κρατών η πρόληψη και η προστασία του θαλάσσιου Περιβάλλοντος. Ενώ βάσει του αμέσως επόμενου άρθρου (193), τα κράτη έχουν το κυρίαρχο δικαίωμα να εκμεταλλεύονται τους φυσικούς πόρους τους, σύμφωνα με τις περιβαλλοντικές πολιτικές αλλά και του καθήκοντος τους να μεριμνούν για την πρόληψη και την προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος.

Η Σύμβαση προωθεί την δράση των κρατών προκειμένου να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να εμποδίζουν, να ελαχιστοποιούν και να ελέγχουν τυχόν ρύπανση που μπορεί να προκληθεί στο θαλάσσιο περιβάλλον. Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 194 τα κράτη χωριστά ή από κοινού πρέπει να χρησιμοποιούν «τα καλύτερα πρακτικά» μέτρα που έχουν στην διάθεση τους αναλόγως των ικανοτήτων τους³². Σκοπός είναι πάντα η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, τα μέτρα όμως και οι πρακτικές διαφοροποιούνται ανάλογα με τις οικονομικές και τεχνολογικές δυνατότητες των Μερών της Σύμβασης. Η διάκριση είναι εμφανής αφού δεν είναι δυνατόν τα ανεπτυγμένα κράτη του Βορρά και τα αναπτυσσόμενα του Νότου να μπορούν να χρησιμοποιούν τα ίδια κεφάλαια και τα ίδια μέσα προκειμένου να αποτρέψουν την ρύπανση του Περιβάλλοντος. Ωστόσο όλα τα μέρη οφείλουν να χρησιμοποιήσουν τα καλύτερα δυνατά που έχουν στην διάθεση τους τη δεδομένη στιγμή³³.

α. Πηγές Ρύπανσης

Στο ίδιο άρθρο γίνεται η διάκριση των κυριότερων μορφών ρύπανσης εξαιτίας των οποίων πρέπει να λαμβάνονται συγκεκριμένα μέτρα. Αρχικά η ρύπανση μπορεί να οφείλεται στην απελευθέρωση τοξικών, επιβλαβών ή επιζήμιων ουσιών **από χερσαίες πηγές, από την ατμόσφαιρα αλλά και από την απόρριψη** στο θαλάσσιο περιβάλλον³⁴.

³¹ Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ 379.

³² Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρο 194 παρ. 1.

³³ Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ 379 – 380.

³⁴ Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρο 194 παρ. 3α.

Άλλη μια μορφή ρύπανσης βάσει του ανωτέρου άρθρου προέρχεται **από τα πλοία**³⁵, όταν δεν πληρούνται οι κατάλληλες προϋποθέσεις στην κατασκευή, στον σχεδιασμό, στον εξοπλισμό, καθώς και στον χειρισμό των πλοίων που προβλέπει η Σύμβαση³⁶. Διαπιστώνονται ακόμα δυο μορφές ρύπανσης: η ρύπανση που προέρχεται **από δραστηριότητες στην υφαλοκρηπίδα**³⁷ και η ρύπανση **από άλλες δραστηριότητες σε εγκαταστάσεις και μηχανήματα στο θαλάσσιο περιβάλλον**³⁸. Η τρίτη μορφή ρύπανσης εξελίχθηκε σταδιακά με την πρόοδο της τεχνολογίας, με την δημιουργία πλωτών εγκαταστάσεων για την εξόρυξη των υδρογονανθράκων και του φυσικού αερίου, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες της ανθρωπότητας σε ενέργεια³⁹.

β. Συνεργασία των Κρατών σε Παγκόσμιο & Περιφερειακό Επίπεδο.

Ένα μεγάλο μέρος της Σύμβασης ασχολείται με την συνεργασία των Κρατών σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο καθώς και στην διάχυση της τεχνολογίας⁴⁰. Στα άρθρα 197 – 201 διευκρινίζεται η επιτακτική ανάγκη συνεργασίας των Κρατών απευθείας ή διαμέσου των διεθνών οργανισμών σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο, προκειμένου να διατυπώσουν διεθνείς κανόνες, πρακτικές και διαδικασίες σύμφωνες με την Σύμβαση λαμβάνοντας υπόψη τα τοπικά χαρακτηριστικά της εκάστοτε περιοχής, ώστε να συμβάλλουν στην πρόληψη και στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος⁴¹.

Τα κράτη σε περίπτωση επικείμενης ζημιάς και καταστροφής του θαλάσσιου περιβάλλοντος οφείλουν να ειδοποιούν άμεσα τα παρακείμενα κράτη που πρόκειται να πληγούν καθώς και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς⁴². Πέρα όμως από την συνεργασία σε περιπτώσεις ατυχημάτων και έκτακτων περιστατικών τα κράτη οφείλουν από κοινού να επεξεργάζονται και να δημιουργούν προληπτικά σχέδια αντιμετώπισης

³⁵ Βλέπε Σύμβαση της θάλασσας άρθρο 194 παρ. 3(b).

³⁶ Βλέπε Σύμβαση της θάλασσας άρθρο 194 παρ. 3(b).

³⁷ Βλέπε Σύμβαση της θάλασσας άρθρο 194 παρ. 3(c).

³⁸ Βλέπε Σύμβαση της θάλασσας άρθρο 194 παρ. 3(d).

³⁹ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, ο.π., σελ 107.

⁴⁰ Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ 380.

⁴¹ Βλέπε Σύμβαση της θάλασσας άρθρα 197 – 201.

⁴² Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρο 198.

ενδεχόμενης ρύπανσης σε περίπτωση ατυχήματος στη θάλασσα⁴³. Τέλος τα κράτη συνεργάζονται απευθείας ή μέσω των διεθνών οργανισμών προκειμένου να θέσουν τα επιστημονικά κριτήρια που θα τους οδηγήσουν στην δημιουργία ασφαλών κανόνων και πρακτικών, ενώ συνεργάζονται μέσω προγραμμάτων και επιστημονικών ερευνών που κρίνονται απαραίτητα, όχι μόνο γιατί ενισχύεται η ανταλλαγή πληροφοριών αλλά γιατί προωθείται η αξιολόγηση και βελτίωση των υφιστάμενων πρακτικών τους.⁴⁴

Η αποτελεσματικότητα των κρατών όσον αφορά την πρόληψη και προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το επιστημονικό και τεχνολογικό υπόβαθρο που έχουν στην διάθεση τους. Είναι σαφές το προτέρημα των ανεπτυγμένων κρατών στο τομέα αυτό, είναι όμως εξίσου διακριτό στο XII μέρος της Σύμβασης στα άρθρα 202 και 203, ότι τα αναπτυσσόμενα κράτη διεκδίκησαν και έλαβαν το δικαίωμα της τεχνολογικής και επιστημονικής στήριξης για την επίτευξη των στόχων τους αυτών⁴⁵. Πιο συγκεκριμένα προβλέπεται η προνομιακή μεταχείριση των αναπτυσσόμενων κρατών από μέρους των διεθνών οργανισμών με την παροχή κεφαλαίου και τεχνολογικής βοήθειας, καθώς και η παροχή ειδικών υπηρεσιών από τα αναπτυγμένα κράτη σε τεχνολογικό – επιστημονικό επίπεδο αλλά και εκπαίδευση την οποία παρέχουν στο επιστημονικό προσωπικό των αναπτυσσόμενων χωρών.⁴⁶

γ. Διεθνείς και Εθνικοί Κανόνες Πρόληψης, Μείωσης και Έλεγχου του θαλάσσιου Περιβάλλοντος.

Η Σύμβαση στο πέμπτο μέρος του XII κεφαλαίου προτρέπει τη δημιουργία και εφαρμογή διεθνών και εθνικών κανόνων πρόληψης, μείωσης και ελέγχου του θαλάσσιου περιβάλλοντος από την ρύπανση, την οποία διακρίνει (βάσει του άρθρου 194) ως εξής:

α) Ρύπανση από χερσαίες πηγές, από απορρίψεις και από την ατμόσφαιρα

Σε αυτές τις κατηγορίες εντάσσονται τα άρθρα 207, 210 και 212, μέσα από τα οποία γίνεται η καταγραφή των προβλημάτων που προκύπτουν από την χερσαία ρύπανση,

⁴³ Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας, άρθρο 199.

⁴⁴ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, επιμέλεια Χαριτίνη Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης, ο.π., στην σελ 253 – 254.

⁴⁵ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, ο.π., σελ 113 – 114.

⁴⁶ Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρα 202 – 203.

από την απόρριψη άχρηστων υλικών και από την ατμοσφαιρική ρύπανση.⁴⁷ Στην πρώτη περίπτωση διαπιστώνεται η ανάγκη θέσπισης νόμων, κανονισμών αλλά και όλων των απαραίτητων μέτρων για την μείωση, τον έλεγχο και την αντιμετώπιση της ρύπανσης που προέρχεται από χερσαίες πηγές ακολουθώντας τις ισχύουσες διεθνείς συμβάσεις και πρακτικές. Οι πηγές που δύνανται να προκαλέσουν ρύπανση στο περιβάλλον και συγκαταλέγονται στην παραπάνω κατηγορία είναι οι σωληναγωγοί, οι σωλήνες αποχέτευσης οι εκβολές των ποταμών καθώς και η διάχυση τοξικών, και επικίνδυνων ουσιών⁴⁸. Τα κράτη πρέπει να λαμβάνουν ουσιαστικά μέτρα και πολιτικές σε συνάρτηση με το περιφερειακό σύστημα εντός του οποίου εντάσσονται καθώς και των τοπικών τους ιδιομορφιών. Η συνεργασία δε με τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς είναι απαραίτητη για τα κράτη προκειμένου να θεσπίσουν διεθνείς και εθνικούς κανόνες πρόληψης, ελέγχου και μείωσης της θαλάσσιας ρύπανσης.⁴⁹

Η δεύτερη περίπτωση που εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο της χερσαίας ρύπανσης είναι η ρύπανση που προέρχεται από απορρίψεις. Τα κράτη οφείλουν βάσει του άρθρου 210 να εξασφαλίζουν την θέσπιση νόμων και κανονισμών προκειμένου να προλαμβάνουν, να μειώνουν και να ελέγχουν την ρύπανση του θαλάσσιου περιβάλλοντος από απόρριψη υλών στην θάλασσα⁵⁰. Τα κράτη συνεπώς μέσω της συμμετοχής τους σε διεθνείς οργανισμούς και διπλωματικές διασκέψεις επιδιώκουν την δημιουργία διεθνών και εθνικών προτύπων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της ρύπανσης από απόρριψη υλών κυρίως στην αιγιαλίτιδα ζώνη, την αποκλειστική οικονομική ζώνη αλλά και στην υφαλοκρηπίδα⁵¹. Ωστόσο τονίζεται, ότι η απόρριψη υλών στις παραπάνω ζώνες μπορεί να διενεργηθεί μετά από την προηγούμενη ρητή συγκατάθεση του παράκτιου κράτους καθώς και των διαβουλεύσεων γειτονικών τους κρατών σε περίπτωση γεωγραφικής γειννίας⁵².

Στην ίδια κατηγορία εντάσσεται και η ατμοσφαιρική ρύπανση. Τα κράτη σε αυτήν την περίπτωση καλούνται να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα και να θεσπίσουν νόμους και κανονισμούς για την αποτελεσματική προστασία του εθνικού εναέριου χώρου τους

---

⁴⁷ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, ο.π., σελ 114

⁴⁸ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, επιμέλεια Χαριτίνα Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης, ο.π., στην σελ 256.

⁴⁹ Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρο 207.

⁵⁰ Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρο 210 παρ. 1,2,3.

⁵¹ Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρο 210 παρ. 4,5.

⁵² Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρο 210 παρ. 5.

βάσει των διεθνών προτύπων, αλλά και να ελέγχουν τα πλοία ή τα αεροσκάφη της εθνικότητάς τους.⁵³

β) Ρύπανση που προέρχεται από δραστηριότητες στο βυθό.

Τα κράτη στην παραπάνω περίπτωση πρέπει να θεσπίζουν κανονισμούς και νόμους για την πρόληψη, την μείωση και τον έλεγχο του θαλάσσιου περιβάλλοντος από δραστηριότητες στο θαλάσσιο βυθό των ζωνών δικαιοδοσίας τους⁵⁴ αλλά και στην Περιοχή σύμφωνα με το XI μέρος της Σύμβασης⁵⁵. Τα κράτη ουσιαστικά οφείλουν μέσω της συμμετοχής τους σε διεθνείς οργανισμούς και διασκέψεις να θεσπίζουν διεθνείς και εθνικούς νόμους για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τυχόν ατυχήματα που μπορεί να προκληθούν από τα τεχνητά νησιά, τις εγκαταστάσεις αλλά και από τα πλοία που συμμετέχουν στην εκμετάλλευση των πόρων του θαλάσσιου βυθού⁵⁶.

γ) Η τρίτη μορφή ρύπανσης που τείνει να απασχολεί εντονότερα και την χώρα μας είναι η ρύπανση που προέρχεται από τα πλοία, ειδικότερα αν αναλογιστεί κανείς τον όγκο των θαλάσσιων μεταφορών που συγκεντρώνει η Μεσόγειος και ειδικότερα το Αιγαίο Πέλαγος.

Το άρθρο 211 της Σύμβασης ασχολείται διεξοδικά με την ρύπανση του θαλάσσιου περιβάλλοντος που προέρχεται από τα πλοία. Τα κράτη συνεπώς πρέπει να λαμβάνουν μέσω της συμμετοχής τους στους διεθνείς οργανισμούς και τις διεθνείς διασκέψεις, κανονισμούς και μέτρα προκειμένου να προλαμβάνουν, να ελαχιστοποιούν και να ελέγχουν την ρύπανση που δύναται να προκληθεί στην θάλασσα από τα πλοία. Στο πλαίσιο των παραπάνω ρυθμίσεων περιλαμβάνεται και η υιοθέτηση ειδικών διαδρομών τηρουμένων των διεθνών κανόνων ασφαλούς ναυσιπλοΐας⁵⁷.

Στο ίδιο άρθρο στην πρώτη παράγραφο επισημάνεται η ειδική ευθύνη του αρμόδιου διεθνή οργανισμού IMO, που εξειδικεύεται στην ρύθμιση κανόνων για την ασφαλή

⁵³ Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρο 212.

⁵⁴ Βλέπε Αναστασία Γ. Στρατή, Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, στο Το Δίκαιο της Θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα, επιμέλεια Χαρίπην Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης, εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα, 2004, σελ 145 στην σελ 163.

⁵⁵ Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρο 209 παρ. 1.

⁵⁶ Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρο 208 και 209.

⁵⁷ Βλέπε Σύμβαση της θάλασσας άρθρο 211 παρ. 1.

ναυσιπλοΐα καθώς και για τη σωστή κατασκευή και στελέχωση των πλοίων⁵⁸. Τονίζεται δε η ανάγκη τα κράτη να εφαρμόζουν νόμους και κανονισμούς το ίδιο αποτελεσματικούς με τους ήδη αποδεκτούς διεθνείς κανόνες ασφάλειας σε ζητήματα προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος από την ρύπανση των πλοίων⁵⁹.

Πέρα όμως από τον έλεγχο που μπορούν και οφείλουν να ασκούν για την προστασία του περιβάλλοντος τα κράτη δύνανται να έχουν και αξιώσεις από τα ξένα πλοία που πλέουν στα εσωτερικά τους ύδατα εν προκειμένω στην Αιγιαλίτιδα και στην Αποκλειστική Οικονομική ζώνη καθώς και από τα πλοία που προσεγγίζουν τους λιμένες τους, χωρίς βέβαια να παρακωλύεται το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης τους⁶⁰. Ειδικότερα τα κράτη δύνανται να επιβάλουν ειδικούς όρους μεμονωμένα ή από κοινού με άλλα παράκτια κράτη ίδιων συμφερόντων στα ξένα πλοία που επιθυμούν να δέσουν στους λιμένες τους καθώς και να απαιτούν από τα πλοία, όταν εισέρχονται στα εσωτερικά τους ύδατα να ακολουθούν συγκεκριμένο σχέδιο πλεύσης χωρίς να παρακωλύεται, όπως αναφέρθηκε η αβλαβής διέλευση τους. Ωστόσο απαραίτητη προϋπόθεση για την ισχύ των ειδικών μέτρων είναι η κοινοποίηση τους στον αρμόδιο οργανισμό IMO⁶¹.

Όσον αφορά την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη η παράγραφος 6(α) εξετάζει μια ακόμα περίπτωση θέσπισης ειδικών μέτρων, σε πλήρη εναρμόνιση με τους ισχύοντες διεθνείς κανόνες για την προστασία της θάλασσας από τα πλοία. Ειδικότερα ελέγχει την περίπτωση που σε μια περιοχή εντός της ΑΟΖ συντρέχουν τεχνικοί λόγοι σε συνάρτηση με ωκεανογραφικά και οικολογικά χαρακτηριστικά για την προστασία των φυσικών πηγών των περιοχών από την κίνηση των πλοίων⁶².

Η διαδικασία που πρέπει να τηρηθεί για να ισχύσει στην προκειμένη περίπτωση η εφαρμογή «ειδικών περιοχών» έχει ως εξής: Τα κράτη καταθέτουν την πρόταση τους στον IMO, ο οποίος θα αποφασίσει για την πραγματική ύπαρξη των παραπάνω ειδικών συνθηκών στην εν λόγω περιοχή. Κατά την διάρκεια των διαβουλεύσεων του κράτους με τον IMO μπορούν να συμμετάσχουν και άλλα ενδιαφερόμενα κράτη. Ο IMO οφείλει εντός 12 μηνών να αποφανθεί αν συντρέχουν λόγοι εφαρμογής των ειδικών

⁵⁸ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, ο.π., σελ 116.

⁵⁹ Βλέπε Σύμβαση της θάλασσας άρθρο 211 παρ. 2.

⁶⁰ Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρο 211.

⁶¹ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, ο.π., σελ 117.

⁶² Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρο 211 παρ. 6(α).

μέτρων στην συγκεκριμένη περιοχή της ΑΟΖ. Μετά την θετική απάντηση του ΙΜΟ, τα κράτη μπορούν να θέτουν σε ισχύ στην εν λόγω περιοχή νόμους και κανονισμούς στα ξένα πλοία, οι οποίοι οφείλουν να εναρμονιστούν με τα διεθνή πρότυπα σε διάστημα 15 μηνών από την ημερομηνία αποστολής του αιτήματος του ενδιαφερόμενου κράτους στον ΙΜΟ⁶³.

δ. Εξουσίες και Αρμοδιότητες του Κράτους (Σημαίας, Λιμένα, Παράκτιο)

Το έκτο και έβδομο μέρος της Σύμβασης της θάλασσας έχει απασχολήσει εκτενώς το σύνολο της Επιστημονικής κοινότητας διότι θέτει την ανάγκη εφαρμογής και επιβολής των νόμων και των κανονισμών που λαμβάνουν τα κράτη σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από όλες τις μορφές ρύπανσης που αναγνωρίζει η Διεθνής Σύμβαση. Επιπλέον ασχολείται διεξοδικά με τις αρμοδιότητες και τις εξουσίες του κράτους σημαίας όσο και του λιμένα αλλά και του παράκτιου κράτους.

Ειδικότερα στα άρθρα 217, 218 και 220 γίνεται εκτενής αναφορά των αρμοδιοτήτων και των υποχρεώσεων του κράτους σημαίας, του κράτους λιμένα καθώς και του παράκτιου κράτους. Στα παραπάνω άρθρα είναι εμφανής η προσπάθεια των κρατών μερών της Σύμβασης να θέσουν τις διαχωριστικές γραμμές μεταξύ των εξουσιών για την πρόληψη και προστασία της θάλασσας αλλά και σε περίπτωση ρύπανσης αυτής.

Συνεπώς το κράτος σημαίας έχει αποκλειστική δικαιοδοσία για τα πλοία που είτε φέρουν την σημαία τους είτε είναι εγγεγραμμένα στο νηολόγιο τους, μόνο στην ανοιχτή θάλασσα, ενώ η δικαιοδοσία του περιορίζεται όταν το πλοίο βρίσκεται σε ζώνες δικαιοδοσίας των παράκτιων χωρών⁶⁴. Στα παράκτια κράτη η Σύμβαση διεύρυνε την δικαιοδοσία τους για θέματα που άπτονται της προστασίας και διατήρησης του θαλάσσιου περιβάλλοντος και στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη⁶⁵ με την προϋπόθεση να υιοθετούνται κανονισμοί σύμφωνοι με τους αναγνωρισμένους διεθνείς κανόνες και πρότυπα⁶⁶. Τέλος στο άρθρο 218 προσδιορίζονται οι αρμοδιότητες του κράτους λιμένα που μπορεί να ασκεί σε πλοία που προκάλεσαν ρύπανση στην Αιγιαλίτιδα Ζώνη, έξω από τα εσωτερικά του ύδατα και στην ΑΟΖ, όταν βρίσκονται

⁶³ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, ο.π., σελ 117.

⁶⁴ Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ 384.

⁶⁵ Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ 384 – 385.

⁶⁶ Βλέπε Σύμβαση της θάλασσας άρθρο 220.

οικειοθελώς σε λιμένα ή σε τερματική εγκατάσταση στα ανοικτά των ακτών του⁶⁷. Επιπλέον το κράτος λιμένα δύναται ύστερα από αίτηση άλλου κράτους που απειλείται ή υπέστη βλάβη από απορρίψεις πλοίου που βρίσκεται οικειοθελώς σε λιμένα ή σε τερματική κατάσταση στις ακτές του να προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες⁶⁸ ενημερώνοντας το άμεσα ενδιαφερόμενο κράτος⁶⁹.

ε. Περίπτωση Επέμβασης στην Ανοιχτή Θάλασσα⁷⁰

Στα παραπάνω τμήματα της Σύμβασης έχουν παρουσιαστεί εξονυχιστικά όλες οι μορφές θαλάσσιας ρύπανσης καθώς και τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται για την πρόληψη και καταστολή σε περίπτωση εμφάνισης της. Ακόμα θέτονται εκτενώς οι διαχωριστικές γραμμές σχετικά με τις αρμοδιότητες που παρέχονται σε κάθε περίπτωση στο κράτος σημαίας, λιμένα ή στο παράκτιο κράτος. Ωστόσο η διάθεση των κρατών μερών της Σύμβασης να ξεπεράσουν τις εσωτερικές τους αντιρρήσεις προκειμένου να εξασφαλίσουν την διάσωση ενός πολύτιμου φυσικού αγαθού φαίνεται έκδηλα στο άρθρο 221.

Στο άρθρο αυτό αναγνωρίζεται το δικαίωμα κάθε κράτους⁷¹ να λαμβάνει μέτρα και ειδικότερα να διατηρεί το δικαίωμα επέμβασης πέρα από τα εσωτερικά του ύδατα μόνο στην περίπτωση ναυτικού ατυχήματος, προκειμένου να διαφυλάξει την ακτογραμμή και τα συναφή ενδιαφέροντα του, όπως αυτό της αλιείας⁷². Με τον όρο «ατύχημα» στην Σύμβαση καλείται η σύγκρουση πλοίων, η προσάραξη πλοίου ή οποιοδήποτε άλλο συναφή ατύχημα. Ουσιαστικά είναι η μοναδική περίπτωση επέμβασης στην Ανοιχτή θάλασσα που επιτρέπει η Σύμβαση. Συγκεκριμένα επιτρέπεται στα κράτη μέλη να επεμβαίνουν σε πλοία ακόμα και αν δεν υπάγονται στην εθνικότητα τους καθόσον αναγνωρίζεται η ανάγκη διαφύλαξης ενός σημαντικότερου αγαθού του περιβάλλοντος.⁷³ Βάσει δε του καθηγητή Εμ. Ρούκουνα τα μέτρα που υιοθετούν τα κράτη πρέπει να μην ξεπερνούν τον επιδιωκόμενο στόχο που δεν είναι άλλος από την

⁶⁷ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, ο.π., σελ 119.

⁶⁸ Βλέπε Εμμανουήλ Ρούκουνας, ο.π., σελ 236 – 237.

⁶⁹ Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρο 218 παρ. 4.

⁷⁰ Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρο 221.

⁷¹ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, ο.π., σελ 120.

⁷² Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρα 221.

⁷³ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, ο.π., σελ 120.

αποφυγή του κινδύνου μόλυνσης των εσωτερικών υδάτων. Ειδικότερα παραπέμπει στην τήρηση της αρχής της αναλογικότητας.⁷⁴

στ. Βασικές Αρχές

Απαραίτητο συστατικό για την ερμηνεία αλλά κυρίως για την εφαρμογή των Κανόνων του Διεθνούς Δικαίου είναι οι αρχές που απορρέουν από ένα Συμβατικό Κείμενο. Στην Σύμβαση της θάλασσας στο πληρέστερο νομικό θεμέλιο για την διαχείριση του θαλάσσιου Περιβάλλοντος αλλά κυρίως για την προστασία του από τις βασικότερες μορφές ρύπανσης η διεθνής κοινότητα όρισε τις προτεραιότητες και τις προϋποθέσεις για την σωστή εφαρμογή της. Δημιούργησε καθ' αυτό τέσσερις βασικές αρχές που διακρίνονται στο XII μέρος της Σύμβασης της Θάλασσας. Συγκεκριμένα πρόκειται για τις αρχές: της πρόληψης, της ενημέρωσης και πληροφόρησης, της ευθύνης και της αποζημίωσης⁷⁵.

ζ. Λοιπά Μέρη της Σύμβασης:

Το XII μέρος της Σύμβασης της Θάλασσας περιέχει ένα ακόμα σημαντικό τμήμα που φέρει τον τίτλο « Διασφαλίσεις⁷⁶». Ουσιαστικά είναι μια σειρά άρθρων που στόχο έχουν να περιορίσουν τα κράτη, κατά την άσκηση εξουσίας τους, από την αυθαίρετη εφαρμογή μέτρων που βρίσκονται σε αντίθεση με το πνεύμα της Σύμβασης, ώστε να διασφαλιστεί η προστασία της ελεύθερης ναυσιπλοΐας καθώς και του θαλάσσιου περιβάλλοντος⁷⁷. Οι Διασφαλίσεις αναλύονται στα άρθρα 223 -233 και η θεματική τους περιλαμβάνει ρυθμίσεις σχετικά με την επιβολή χρηματικών ποινών, με τον τερματισμό κράτησης πλοίου μετά την καταβολή αποζημιώσεων, την παραγραφή της παραβίασης πλοίου μετά την παρέλευση τριών ετών κ.α. Οι Διασφαλίσεις αυτές δρουν ως συμπληρωματικό στοιχείο του άρθρου 300 της Σύμβασης βάσει του οποίου απαγορεύεται η καταχρηστική άσκηση δικαιωμάτων⁷⁸. Η απαγόρευση δε καταχρηστικής άσκησης των δικαιωμάτων είναι μια από τις βασικότερες αρχές του Διεθνούς Δικαίου.⁷⁹

⁷⁴ Βλέπε Εμμανουήλ Ρούκουνας, ο.π., σελ 236.

⁷⁵ Για περισσότερα βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, ο.π., σελ. 108 – 112.

⁷⁶ Βλέπε Σύμβαση της θάλασσας άρθρα 223 – 233.

⁷⁷ Βλέπε Σύμβαση της θάλασσας άρθρα 224 – 225.

⁷⁸ Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ 389 – 391.

⁷⁹ Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ 17 – 18 .

Ολοκληρώνοντας την ανάλυση του XII κεφαλαίου της Σύμβασης πρέπει να διευκρινιστεί, ότι οι όροι που τίθενται για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τις μορφές της ρύπανσης αφορά μόνο τα εμπορικά πλοία που φέρουν την σημαία των κρατών και όχι των πολεμικών πλοίων που υπάγονται στο πολεμικό ναυτικό είτε πλοία που βρίσκονται σε κρατική υπηρεσία⁸⁰.

Συμπερασματικά η Σύμβαση της θάλασσας συγκεντρώνει διαφορετικές απόψεις πολλών κρατών και τις εναρμονίζει προκειμένου να δοθεί ένα πλήρες Συμβατικό Κείμενο που θα ρυθμίζει την έννομη τάξη της Θάλασσας. Πράγματι η Σύμβαση είναι από τα σημαντικότερα κείμενα που έχουν δοθεί στην ανθρωπότητα και τυγχάνει ευρύτατης αποδοχής. Επιπλέον είναι το πρώτο κείμενο που έθεσε τις βασικές αρχές και τους κανόνες που πρέπει να διέπουν και να εφαρμόζονται από τα κράτη μέρη για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Είναι γεγονός, ότι το XII κεφάλαιο της Σύμβασης αποτελεί μέχρι και σήμερα καινοτομία καθόσον είναι το πρώτο κείμενο, το οποίο περικλείει κεφάλαιο που αποσκοπεί αποκλειστικά στην ρύθμιση της προστασίας του περιβάλλοντος. Ακόμα προβλέπεται η επέμβαση στην Ανοιχτή Θάλασσα μόνο όμως σε περίπτωση επικείμενης εκδήλωσης ρύπανσης συνέπεια ατυχήματος.

Παρά λοιπόν τις σημαντικές εξελίξεις που παρατηρήθηκαν, ισχύει ότι στην Σύμβαση δεν γίνεται αναφορά των μέτρων και των κανονισμών που πρέπει να υιοθετηθούν από τα κράτη μέρη, αλλά διατυπώνεται το γενικό πλαίσιο⁸¹ των αρχών και των διεθνών προτύπων που οφείλουν να ακολουθούν. Γίνεται βέβαια κατανοητό σε πολλά άρθρα της Σύμβασης, ότι δίνει στα κράτη μέρη την διακριτική ευχέρεια επιλογής των μέτρων και των μέσων⁸² ανάλογα των ιδιαίτερων οικονομικών, οικολογικών και ωκεανογραφικών χαρακτηριστικών τους. Η σημερινή ωστόσο πραγματικότητα και οι δυσκολίες που ανακύπτουν είτε με την εξέλιξη της τεχνολογίας είτε με την ραγδαία επιδείνωση σε πολλές περιοχές της ρύπανσης καθιστά την Σύμβαση ως το εργαλείο που πρέπει να αξιοποιηθεί περαιτέρω. Τα κράτη μέρη οφείλουν να ακολουθούν την Σύμβαση σαν ένα σύνολο νόμων και κανονισμών που τους υποχρεώνει, αλλά παράλληλα τους διευκολύνει και τους παρέχει διεξόδους για την αντιμετώπιση ενός

---

⁸⁰ Βλέπε Σύμβαση της Θάλασσας άρθρο 236.

⁸¹ Βλέπε Βίκυ Καραγεώργου, επιμέλεια Γρηγόρης Ι. Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, ο.π., στην σελ 300.

⁸² Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ 379.

από τα σημαντικότερα προβλήματα του αιώνα μας, της Ρύπανσης⁸³ του θαλάσσιου Περιβάλλοντος.

---

⁸³ Σύμφωνα με το άρθρο 1(4) της Σύμβασης της Θάλασσας ρύπανση του θαλάσσιου περιβάλλοντος καλείται: «η απόθεση από τον άνθρωπο, άμεσα ή έμμεσα, ουσιών ή ενέργειας στο θαλάσσιο περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων και των εκβολών των ποταμών, η οποία έχει ως αποτέλεσμα ή ενδέχεται να έχει αποτέλεσμα την επέλευση βλαβερών συνεπειών ή βλάβης στους βιολογικούς πόρους και την θαλάσσια ζωή, κίνδυνους για την ανθρώπινη υγεία, παρακώλυση των θαλάσσιων δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των αλιευτικών και άλλων νόμιμων χρήσεων της θάλασσας, πτώση της ποιότητας χρησιμοποίησης του θαλάσσιου ύδατος και υποβάθμιση της αναψυχής» (Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή 2000).

II. Διεθνείς Συμβάσεις

Πριν οδηγηθεί η Διεθνή κοινότητα στην Σύμβαση για το Δίκαιο της θάλασσας το 1982, είχαν προκύψει μια σειρά Διεθνών Συμβάσεων καθοριστικών για την πορεία της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Καταλυτικό ρόλο στην προσπάθεια αυτή κατέβαλλαν οι διεθνείς οργανισμοί και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις. Όπως προαναφέρθηκε η Σύμβαση για το Δίκαιο της θάλασσας θέτει μόνο τις βασικές αρχές και τους διεθνείς κανόνες που πρέπει να ακολουθούνται, όσον αφορά την πρόληψη και την καταστολή της ρύπανσης, παραπέμπει συνεπώς στις Διεθνείς Συνθήκες, οι οποίες υιοθετούνται από τα κράτη στο πλαίσιο λειτουργίας του διεθνούς οργανισμού I.M.O⁸⁴.

Το ενδιαφέρον είχαν εντείνει δυο πολύ σοβαρά ατυχήματα στο θαλάσσιο χώρο τη δεκαετία 1960 – 1970. Δυστυχώς ακολούθησαν τρία ακόμη μεγάλα ατυχήματα που έπληξαν το θαλάσσιο περιβάλλον. Το μεγαλύτερο σε παγκόσμια κλίμακα συνέβη στις 24 Μαρτίου 1989, από το πετρελαιοφόρο Ecxon Valdez υπό σημαία τον ΗΠΑ καθώς μετά την πρόσκρουση διέρρευσαν στην θάλασσα 39000 χιλιάδες τόνοι αργού πετρελαίου. Οι επιπτώσεις των πετρελαιοκηλίδων που σχηματίστηκαν ήταν ολέθριες για την πανίδα και την χλωρίδα της περιοχής⁸⁵. Η αποζημίωση για το ατύχημα έφθασε τα 4,2 δισεκατομμύρια δολάρια, ποσό που δεν έχει ξεπεραστεί ακόμα και σήμερα στην ιστορία των αποζημιώσεων για καταστροφή του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Το πλέον πρόσφατο συμβάν συνέβη το Νοέμβριο του 2002 στο υπό σημαία Bahamas πετρελαιοφόρο Prestige που έμεινε ακυβέρνητο⁸⁶.

Τα παραπάνω ατυχήματα υπήρξαν καθοριστικοί παράγοντες για την δραστηριοποίηση του IMO για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος κυρίως από τους υδρογονάνθρακες στην προσπάθεια του να προάγει την ασφαλή διεθνή ναυσιπλοΐα⁸⁷. Έτσι το 1954 πραγματοποιήθηκε η πρώτη μεγάλη Διεθνής Σύμβαση για την πρόληψη της θαλάσσιας ρύπανσης από το πετρέλαιο (OILPOL 1954), (Ν.Δ. 4529/1966, ΦΕΚ Α' 154)⁸⁸, όπως τροποποιήθηκε το 1962, 1969 και 1971⁸⁹. Στην Σύμβαση εξετάστηκε ειδικά η ρύπανση που προκαλείται στην θάλασσα εξαιτίας της απόρριψης πετρελαίου

⁸⁴ Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ 376.

⁸⁵ Βλέπε Εμμανουήλ Ρούκουνας, ο.π., σελ 229

⁸⁶ Βλέπε Εμμανουήλ Ρούκουνας, ο.π., σελ 229-230.

⁸⁷ Βλέπε Εμμανουήλ Ρούκουνας, ο.π., σελ 230.

⁸⁸ Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ. 376.

⁸⁹ Βλέπε Εμμανουήλ Ρούκουνας, ο.π., σελ 230.

από τα σκάφη. Μετά την τελευταία τροποποίηση ο νομοθέτης έθεσε συγκεκριμένα όρια και συνθήκες σχετικά με την απόρριψη του πετρελαίου στην θάλασσα⁹⁰.

Το ζήτημα της προστασίας του θαλασσιού περιβάλλοντος εξειδικευόταν σε ορισμένες περιπτώσεις γεγονός που συνέβη και στην Σύμβαση της Γενεύης του 1958. Το παραπάνω ζήτημα αντιμετωπίστηκε στην Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης το 1972 με την υιοθέτηση ειδικών περιβαλλοντικών συμβάσεων⁹¹.

Μια εξίσου σημαντική Σύμβαση σε διεθνές επίπεδο, είναι η Σύμβαση για Επέμβαση στην Ανοιχτή Θάλασσα σε Περίπτωση Ατυχημάτων από Ρύπανση Πετρελαίου στις Βρυξέλες το 1969. Θεματοφύλακας της Σύμβασης είναι ο Ι.Μ.Ο. Η Ελλάδα δεν έχει επικυρώσει την συγκεκριμένη Σύμβαση⁹². Η Σύμβαση των Βρυξελλών έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς δίνει την δυνατότητα στο παράκτιο κράτος να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα προληπτικά μέτρα για την προστασία και την αποτροπή ρύπανσης από πετρέλαιο των ακτών του⁹³.

Η Σύμβαση «περί πρόληψης της ρύπανσης της θαλάσσης από πλοία» (MARPOL 1973/1978)⁹⁴ αποτελείται από ένα γενικό μέρος και μια σειρά παραρτημάτων⁹⁵. Την αρχική Σύμβαση του 73 και το μεταγενέστερο Πρωτόκολλο της του 1978 η Ελλάδα επικύρωσε με τον Ν.1269/1982 (ΦΕΚ 99 Α/21-7-1982)⁹⁶.

Σημαντικό είναι το Πρωτόκολλο της Σύμβασης για την επέμβαση στην Ανοιχτή Θάλασσα σε Περίπτωση Ρύπανσης από Άλλες Ουσίες εκτός του Πετρελαίου που συντάχθηκε από τον Ι.Μ.Ο στο Λονδίνο το 1973, το οποίο η Ελλάδα δεν έχει επικυρώσει⁹⁷. Η Σύμβαση αφορά την εσκεμμένη ή μη απόρριψη από τα πλοία προϊόντων πέραν των υδρογονανθράκων⁹⁸.

⁹⁰ Βλέπε Εμμανουήλ Ρούκουνας, ο.π., σελ 230 – 231.

⁹¹ Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ. 376 – 377.

⁹² Βλέπε «Διεθνείς Συμβάσεις» Γ. Θαλάσσιο Περιβάλλον.
< http://www.minenv.gr/1/11/113/11302/q1130203_3.html>.

⁹³ Βλέπε Εμμανουήλ Ρούκουνας, ο.π., σελ 231.

⁹⁴ Η εν λόγω Σύμβαση αντικατέστησε την προγενέστερη Σύμβαση OILPOL (Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, 2000).

⁹⁵ Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ. 377.

⁹⁶ Βλέπε ο.π., «Διεθνείς Συμβάσεις».

⁹⁷ Βλέπε ο.π., «Διεθνείς Συμβάσεις».

⁹⁸ Βλέπε Εμμανουήλ Ρούκουνας, ο.π., σελ. 231 – 232.

Άλλες Διεθνείς Συμβάσεις που έχουν συνομολογηθεί είτε κατόπιν πρωτοβουλίας του Ι.Μ.Ο είτε κατόπιν συμφωνίας μεταξύ των κρατών είναι: η Σύμβαση του Λονδίνου το 1972 περί της πρόληψης της ρύπανσης της θάλασσας από απορρίψεις καταλοίπων και άλλων υλών, την οποία η Ελλάδα έχει κυρώσει Ν.1147/1981 (ΦΕΚ 110/ Α 23-4-81)⁹⁹. Η Σύμβαση του Λονδίνου (1990) για την προετοιμασία, συνεργασία και αντιμετώπιση της ρύπανσης από πετρέλαιο (Ν. 2252/94 ΦΕΚ 192 Α/ 18-11-1994). Η Συνθήκη για την απαγόρευση εναπόθεσης πυρηνικών όπλων και άλλων όπλων μαζικής καταστροφής στο βυθό και στο υπέδαφος των ωκεανών το 1971, την οποία η χώρα μας επικύρωσε με τον Ν.1528/11-3-1985 (ΦΕΚ 41/Α 12-3-1985)¹⁰⁰ κ.α.

Η καταγραφή των παραπάνω συμβάσεων είναι ενδεικτική καθώς τα κράτη απευθείας ή διαμέσου των διεθνών οργανισμών εργάζονται συνεχώς για την προώθηση και την εφαρμογή διεθνών κανονισμών και προτύπων για την προστασία του περιβάλλοντος και ειδικότερα του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Φαίνεται, ότι η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και η αντιμετώπιση της ρύπανσης που υποβαθμίζει τη θάλασσα έχει διαμορφωθεί στην συνείδηση των κρατών ως επιτακτική ανάγκη διάσωσης. Τα κράτη συνεργάζονται και προωθούν την βιώσιμη ανάπτυξη σε συνδυασμό με την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος καθώς η επίλυση του παραπάνω προβλήματος είναι απόλυτα συνυφασμένη με την ποιότητα και την διάρκεια της ανθρώπινης ζωής. Η συνεργασία δε των κρατών για την διαχείριση της θαλάσσιας ρύπανσης αποτελεί μονόδρομο που τα κράτη φαίνεται διαθετημένα να ακολουθήσουν.

---

⁹⁹ Βλέπε ο.π., «Διεθνείς Συμβάσεις».

¹⁰⁰ Βλέπε ο.π., «Διεθνείς Συμβάσεις».

B. Περιφερειακό Επίπεδο – Συμβάσεις

Οι Διεθνείς Συμβάσεις που συνομολογούνται κατά κανόνα προσπαθούν να θέσουν ένα γενικό πλαίσιο αρχών και κανόνων προκειμένου να ρυθμίζουν τα όποια ζητήματα έχουν ή δύνανται να ανακύψουν σε διεθνές επίπεδο. Παρά το εύρος της θεματικής τους και της διεθνούς αποδοχής που λαμβάνουν, αδυνατούν πολλές φορές να καλύψουν τις ιδιαιτερότητες ενός θέματος περιφερειακού χαρακτήρα. Προκειμένου λοιπόν τα κράτη να προάγουν την ειρήνη και την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής τους συνάπτουν συμβάσεις¹⁰¹ (στο πλαίσιο λειτουργίας του προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών UNEP) σε περιφερειακό επίπεδο.

Οι περισσότερες από αυτές ρυθμίζουν θέματα συγκεκριμένων θαλάσσιων περιοχών ειδικών συμφερόντων όπως η Ερυθρά Θάλασσα, η Βαλτική, η Βόρεια θάλασσα αλλά και η Μεσόγειος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η σημασία της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος της Μεσογείου θαλάσσης. Πολλές ακτές Ευρωπαϊκών και μη χωρών, εκ των οποίων και η Ελλάδα, βρέχονται από την Μεσόγειο θάλασσα με αποτέλεσμα να αποτελεί ζωτικό παράγοντα οικονομικής, πολιτικής, τουριστικής ανάπτυξης. Η Μεσόγειος θάλασσα έχει ιδιαίτερη γεωγραφική θέση καθώς συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος των θαλάσσιων μεταφορών για εμπορικούς και τουριστικούς λόγους. Η ανάγκη διατήρησης και προστασίας του περιβάλλοντος της Μεσογείου θαλάσσης ώθησε τα κράτη να περιορίσουν τα εθνικά τους συμφέροντα και να υπογράψουν στην Βαρκελώνη το 1976 με θεματοφύλακα την Ισπανία και τον οργανισμό UNEP ως γραμματεία, την Σύμβαση για την προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από την Ρύπανση. Η Ελλάδα επικύρωσε την Σύμβαση το 1978 με Ν. 855/23-12-1978 (ΦΕΚ 235/Α/23-12-1978)¹⁰².

Το 1995 η συνδιάσκεψη των πληρεξούσιων των Παράκτιων Κρατών της Μεσογείου θαλάσσης προχώρησε στην αναθεώρηση της Σύμβασης της Βαρκελώνης, προκειμένου να εναρμονιστεί στα δεδομένα που επιτάσσει η πρόοδος της τεχνολογίας και των διεθνών εξελίξεων. Η αναθεωρημένη σύμβαση που καλείται ως Σύμβαση για την προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου Θαλάσσης δεν έχει τεθεί σε ισχύ παρά το γεγονός, ότι 15 εκ των

---

¹⁰¹ Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ 378.

¹⁰² Βλέπε ο.π., «Διεθνείς Συμβάσεις».

Συμβαλλόμενων μερών¹⁰³ μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα έχουν αποδεχθεί το σύνολο των τροποποιήσεων της Σύμβασης.

Με την απόφαση 1999/802/EK του Συμβουλίου η Ευρωπαϊκή Ένωση αποδέχθηκε το σύνολο των τροποποιήσεων της Σύμβασης για την προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από την ρύπανση καθώς και το πρωτόκολλο για την πρόληψη της ρύπανσης από βυθίσεις αποβλήτων που πραγματοποιούν τα πλοία και τα αεροσκάφη στις 22 Οκτωβρίου του 1999¹⁰⁴. Η σύμβαση και το αναπόσπαστο μέρος των Πρωτοκόλλων της ρυθμίζουν την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τις κυριότερες πηγές και μορφές θαλάσσιας ρύπανσης.

Μέσα από την ανάγνωση των περιφερειακών συμβατικών κειμένων που υπογράφονται στο πλαίσιο λειτουργίας του UNEP, μπορεί κανείς να διαπιστώσει την σοβαρότητα και τις διαστάσεις της περιβαλλοντικής υποβάθμισης των αντίστοιχων θαλάσσιων περιοχών. Πέρα όμως από τις διαστάσεις της ρύπανσης τα συμβατικά κείμενα είναι ενδεικτικά των προθέσεων των κρατών. Οι νόμοι και οι κανονισμοί που προωθούνται δηλώνουν την συνειδητοποίηση των κρατών για την σοβαρότητα του ζητήματος και την πραγματική πρόθεση τους να δράσουν από κοινού προκειμένου να επιτευχθεί η προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Επιπλέον τα συμβατικά κείμενα αποτελούν την βάση υλοποίησης και εφαρμογής των στρατηγικών προγραμμάτων και πολιτικών που εφαρμόζουν τα κράτη σε περιφερειακό επίπεδο για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Άλλες συμβάσεις περιφερειακού χαρακτήρα αποτελούν, η Σύμβαση του Όσλο που υπογράφηκε το 1972 για την πρόληψη της θαλάσσιας ρύπανσης από τις εργασίες έγχυσης πλοίων και αεροσκαφών, την οποία η Ελλάδα δεν έχει υπογράψει, καθώς και η σύμβαση του Παρισιού το 1974 για την πρόληψη της θαλάσσιας ρύπανσης από χερσαίες πηγές¹⁰⁵. Τέλος υπάρχει μια σειρά Συμβάσεων, στο πλαίσιο λειτουργίας του οργανισμού UNEP, για την προστασία από την ρύπανση περιφερειακών θαλασσών όπως για την Μαύρη Θάλασσα κ.α, στις οποίες προωθούνται μέτρα πρόληψης και

---

¹⁰³ Βλέπε Ευάγγελος Ραυτόπουλος, Το Νέο Καθεστώς της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την Προστασία του Περιβάλλοντος της Μεσογείου, Το Πρόβλημα και τα Κείμενα της Ελληνικής Μετάφρασης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2004, σελ 43.

¹⁰⁴ Απόφαση του Συμβουλίου 1999/802/E.K. L.322 της 14/12/1999

< <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999D0802:EL:HTML>>

¹⁰⁵ Βλέπε ο.π., «Διεθνείς Συμβάσεις».

καταστολής της Ρύπανσης. Η Ελλάδα δεν έχει υπογράψει τις συμφωνίες αυτές αφού δεν εντάσσεται στο πεδίο εφαρμογής τους.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

I. Η Σύμβαση της Βαρκελώνης

Η Σύμβαση της Βαρκελώνης έχει δώσει 7 Πρωτόκολλα¹⁰⁶ που απευθύνονται σε ειδικές περιπτώσεις για την προστασία και διατήρηση του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος της Μεσογείου Θάλασσης.

Το πρώτο Πρωτόκολλο που τέθηκε αρχικά σε ισχύ το Φεβρουάριο του 1978 αφορά την Πρόληψη της Ρύπανσης της Μεσογείου Θάλασσης από Απορρίψη από Πλοία και Αεροσκάφη. Η τροποποίηση του Πρωτοκόλλου είχε ως αποτέλεσμα την προσθήκη μιας ακόμη περίπτωσης. Ειδικότερα απαγορεύθηκε βάσει του 7^{ου} άρθρου η αποτέφρωση στην θάλασσα¹⁰⁷, κι ορίζεται πλέον ως Πρωτόκολλο για την Πρόληψη και Εξάλειψη της Ρύπανσης της Μεσογείου θαλάσσης από τις Απορρίψεις των Πλοίων και των Αεροσκαφών ή από Αποτέφρωση στην Θάλασσα¹⁰⁸.

Το δεύτερο Πρωτόκολλο σχετικά με την Συνεργασία για την Πρόληψη της Ρύπανσης από Πλοία και, σε περιπτώσεις Έκτακτης Ανάγκης, για την Καταπολέμηση της Ρύπανσης στη Μεσόγειο Θάλασσα τέθηκε σε ισχύ το Μάρτιο του 2004¹⁰⁹. Η Ελλάδα έχει υπογράψει το Πρωτόκολλο χωρίς να έχει προβεί στην επικύρωση του¹¹⁰.

Το τρίτο Πρωτόκολλο, που αντικατέστησε το αντίστοιχο παλαιό, αφορά την Προστασία της Μεσογείου Θάλασσης από την Ρύπανση των Χερσαίων Πηγών και Δραστηριοτήτων. Το νέο Πρωτόκολλο τέθηκε σε ισχύ στις 11 Μαΐου του 2008¹¹¹ ενώ και η Ελλάδα έχει υπογράψει την αποδοχή των Τροποποιήσεων¹¹².

Το πέμπτο Πρωτόκολλο αφορά την Προστασία της Μεσογείου Θάλασσης από την Ρύπανση που προέρχεται από την Εξερεύνηση και την Εκμετάλλευση της

---

¹⁰⁶ United Nations Environment Programme, Mediterranean Action Plan for the Barcelona Convention, Protocols

< <http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001001>>.

¹⁰⁷ Βλέπε Ευάγγελος Ραυτόπουλος, ο.π., σελ 97

¹⁰⁸ Βλέπε Ευάγγελος Ραυτόπουλος, ο.π., σελ 91.

¹⁰⁹ Βλέπε ο.π., United Nations Environment Programme.

¹¹⁰ Βλέπε Ευάγγελος Ραυτόπουλος, ο.π., σελ 109.

¹¹¹ Βλέπε ο.π., United Nations Environment Programme.

¹¹² Βλέπε Ευάγγελος Ραυτόπουλος, ο.π., σελ 143.

Υφαλοκρηπίδας και του Θαλάσσιου Βυθού και του Υπεδάφους του¹¹³. Το αντίστοιχο αναθεωρημένο Πρωτόκολλο δεν έχει τεθεί ακόμα σε ισχύ¹¹⁴.

Το έκτο Πρωτόκολλο αφορά την Πρόληψη της Ρύπανσης της Μεσογείου θαλάσσης από τις διασυνοριακές μετακινήσεις επικίνδυνων αποβλήτων και τη διάθεσή τους¹¹⁵. Βάσει του άρθρου 17§6 τέθηκε σε ισχύ στις 19 Ιανουαρίου του 2008¹¹⁶. Το έβδομο Πρωτόκολλο αφορά Το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Διαχείρισης των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου, το νέο Πρωτόκολλο δεν έχει τεθεί ακόμα σε ισχύ¹¹⁷.

---

¹¹³ Βλέπε ο.π., United Nations Environment Programme.

¹¹⁴ Βλέπε Ευάγγελος Ραυτόπουλος, ο.π., σελ. 259.

¹¹⁵ Βλέπε ο.π., United Nations Environment Programme.

¹¹⁶ Βλέπε Ευάγγελος Ραυτόπουλος, ο.π., σελ. 367 – 369.

¹¹⁷ Βλέπε ο.π., United Nations Environment Programme.

II. 4^ο Πρωτόκολλο της Σύμβασης της Βαρκελώνης:

Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές της Μεσογείου Θαλάσσης.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το 4^ο Πρωτόκολλο της Σύμβασης της Βαρκελώνης, το οποίο η Ελλάδα επικύρωσε με Ν. 1634/17-7-1986 (ΦΕΚ 104/Α18-7-1986)¹¹⁸, ενώ και η Ευρωπαϊκή Ένωση με την απόφαση 84/132/ΕΟΚ¹¹⁹ του Συμβουλίου της 1^{ης} Μαρτίου του 1984 προχώρησε στην επικύρωση του πρωτοκόλλου περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου.

Ειδικότερα στο 4^ο (μη αναθεωρημένο) Πρωτόκολλο της Σύμβασης, εντοπίζεται η ανάγκη σύστασης ειδικών προστατευόμενων περιοχών, οι οποίες θα καλούνται «Προστατευόμενες Περιοχές» με απώτερο στόχο την προστασία και την βελτίωση της κατάστασης των φυσικών πόρων και των φυσικών χώρων της Μεσογείου θαλάσσης και της πολιτισμικής κληρονομιάς στην περιοχή¹²⁰. Η Ζώνη εντός της οποίας θα εφαρμόζεται το πρωτόκολλο είναι τα χωρικά ύδατα των συμβαλλόμενων χωρών της Μεσογείου θαλάσσης¹²¹.

Τα μέρη έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν στο μέτρο του δυνατού προστατευόμενες περιοχές, βάσει του (άρθρου 3)¹²², εντός των οποίων θα πρέπει να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για την προστασία και την αποκατάσταση των περιοχών το συντομότερο δυνατό. Οι περιοχές εντάσσονται στην παραπάνω κατηγορία, με στόχο να διαφυλαχθούν: α) χώροι με βιολογική και οικολογική σημασία, με γενετική ποικιλία των ειδών, καθώς και ο πληθυσμός τους σε ικανοποιητικά επίπεδα, οι ζώνες αναπαραγωγής και οι οικότοποι τους, επιπλέον οι αντιπροσωπευτικοί τύποι οικοσυστημάτων και οι οικολογικές διαδικασίες τους, και β) χώροι με ιδιαίτερη σημασία εξαιτίας του ενδιαφέροντος που παρουσιάζουν από επιστημονική, αισθητική, ιστορική, αρχαιολογική, πολιτιστική ή εκπαιδευτική άποψη.

¹¹⁸ Βλέπε ο.π., «Διεθνείς Συμβάσεις».

¹¹⁹ Βλέπε Απόφαση του Συμβουλίου 84/132 ΕΟΚ L.068 της 10/03/1984,

<[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21984A0310\(01\):EL:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21984A0310(01):EL:HTML)>

¹²⁰ Βλέπε "Protocol Concerning Mediterranean Specially Protected Areas (1982)", άρθρο (1),

<http://eelink.net/~asilwildlife/protocol_med.html>

¹²¹ Βλέπε ο.π., "Protocol" άρθρο (2).

¹²² Βλέπε ο.π., "Protocol" άρθρο (3).

Το τέταρτο άρθρο¹²³ επιβάλλει στα μέρη, στην πρώτη τους συνάντηση σε συνεργασία, αν κρίνεται αναγκαίο με διεθνείς οργανισμούς, να θέσουν κατευθυντήριες γραμμές, κοινά πρότυπα ή κριτήρια που θα αφορούν τα εξής τέσσερα σημεία: α) την επιλογή, β) την δημιουργία, γ) τη διαχείριση και δ) την ανακοίνωση των πληροφοριών των προστατευόμενων περιοχών.

Τα κράτη μέρη προκειμένου να προστατέψουν μια περιοχή μπορούν να δημιουργούν ενδιάμεσες περιοχές με λιγότερο περιοριστικά μέτρα για να ενδυναμώσουν την προστασία της πρώτης¹²⁴.

Ένα ακόμα σημαντικό άρθρο του 4^{ου} Πρωτοκόλλου είναι το (6) έκτο που αναφέρεται στην συνεργασία των κρατών για την λήψη των απαραίτητων μέτρων για την προστασία των περιοχών που δεν ανήκουν στην εθνική δικαιοδοσία ενός μόνο κράτους, δηλαδή όταν ένα κράτος επιθυμεί να δημιουργήσει μια προστατευόμενη περιοχή που να εφάπτεται των συνόρων ή των ορίων εθνικής δικαιοδοσίας ενός άλλου.

Επιπλέον τίθενται όλα τα απαραίτητα ρυθμιστικά μέτρα εντός των προστατευόμενων περιοχών για την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου όπως η ρύθμιση της αλιείας, η διέλευση των πλοίων κ.α. (άρθρο 7).

Ακόμα είναι απαραίτητο να δημοσιεύονται οι περιοχές και οι ενδιάμεσες που βρίσκονται υπό το ιδιότυπο καθεστώς προστασίας αλλά και να ανακοινώνονται στον Οργανισμό που τηρεί το βιβλίο όλων των Προστατευόμενων Περιοχών (άρθρο 8).

Στα υπόλοιπα άρθρα καταγράφονται οι κοινές κατευθύνσεις και τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται, καθώς και η σημασία που πρέπει να δοθεί στις παραδοσιακές δραστηριότητες των κατοίκων των περιοχών πριν ταξινομηθούν στις ειδικά προστατευόμενες περιοχές, καθώς και δίνεται μεγάλη έμφαση στην συνεργασία των μελών μεταξύ τους αλλά και με μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς, όπως η UNESCO για την επίτευξη των στόχων τους.

Μετά από την συνοπτική παρουσίαση του 4^{ου} Πρωτοκόλλου, βλέπουμε ότι επιτρέπεται στα μέρη να προστατεύσουν μια περιοχή προκειμένου να διαφυλαχθεί τόσο η φυσική όσο και ιστορική της σημασία. Τα κράτη συνεπώς μπορούν να λαμβάνουν περιοριστικά

---

¹²³ Βλέπε ο.π., "Protocol" άρθρο (4).

¹²⁴ Βλέπε ο.π., "Protocol" άρθρο (5).

μέτρα έχοντας υπόψη τις παραδοσιακές δραστηριότητες και τους τοπικούς πληθυσμούς των περιοχών, όχι απλά για λόγους εθνικού συμφέροντος αλλά για περιβαλλοντικούς λόγους, με απώτερο στόχο την προστασία όλων των παράκτιων χωρών της Μεσογείου Θαλάσσης.

III. Νέο Πρωτόκολλο: Για τις ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές και τη Βιοποικιλότητα στη Μεσόγειο.

Το νέο Πρωτόκολλο που ονομάστηκε «Πρωτόκολλο για τις Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές και τη Βιοποικιλότητα στη Μεσόγειο, υιοθετήθηκε στην Συνδιάσκεψη των Πληρεξούσιων κρατών στις 9 και 10 Ιουνίου του 1995. Έχει τεθεί σε ισχύ στις σχέσεις μεταξύ των Συμβαλλόμενων μερών που το έχουν επικυρώσει, ενώ η Ελλάδα δεν έχει προβεί στην επικύρωση του¹²⁵.

Το νέο Πρωτόκολλο είναι εκτενέστερο αποτελείται από 32 άρθρα που χωρίζονται σε έξι επιμέρους μέρη και τρία Παραρτήματα. Στα άρθρα τίθενται σαφέστερα τόσο ο σκοπός όσο και οι δράσεις των Μερών¹²⁶. Προσδιορίζονται εκτενώς τα κριτήρια και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που πρέπει να πληρούν οι περιοχές προκειμένου να ενταχθούν στο Κατάλογο των Ειδικά Προστατευόμενων περιοχών, ενώ προβλέπει την σύσταση ενός νέου οργάνου για την εύρυθμη λειτουργία και παρακολούθηση της πορείας των περιοχών αυτών τα «Εθνικά Εστιακά Σημεία¹²⁷».

Η ιδιαιτερότητα ωστόσο του νέου Πρωτοκόλλου βρίσκεται στο ένατο¹²⁸ άρθρο, στο οποίο αναφέρεται, ότι ακολουθώντας τις παραγράφους 2 και 4 του ίδιου άρθρου του Πρωτοκόλλου δύνανται να καθιερώνονται οι Ε.Π.Π.Μ.Σ:

1) σε θαλάσσιες και παράκτιες ζώνες που υπόκεινται στην κυριαρχία ή στη δικαιοδοσία των Μερών και

2) σε ζώνες εν μέρει ή εν όλω στην ανοιχτή θάλασσα.

Προτάσεις για την συμπερίληψη στον Κατάλογο μπορούν να υποβάλλονται:

α) από το ενδιαφερόμενο μέρος, εάν η περιοχή βρίσκεται δε μια ήδη οριοθετημένη ζώνη, επί της οποίας ασκεί κυριαρχία ή δικαιοδοσία,

¹²⁵ Βλέπε Ευάγγελος Ραυτόπουλος, ο.π., σελ 191.

¹²⁶ Βλέπε Ευάγγελος Ραυτόπουλος, ο.π., σελ 193 – 257.

¹²⁷ Βλέπε Ευάγγελος Ραυτόπουλος, ο.π., σελ 227.

¹²⁸ Βλέπε Ευάγγελος Ραυτόπουλος, ο.π., σελ 209 – 211.

β) από δυο ή περισσότερα γειτνιάζοντα ενδιαφερόμενα Μέρη, εάν η περιοχή βρίσκεται εν μέρει ή εν όλω στην ανοιχτή θάλασσα,

γ) από τα γειτνιάζοντα ενδιαφερόμενα Μέρη σε περιοχές όπου τα όρια της εθνικής κυριαρχίας ή δικαιοδοσίας δεν έχουν ακόμη καθορισθεί.

Πρέπει ακόμα να υποβάλλεται με την πρόταση μια εισαγωγική έκθεση που να περιέχει πληροφορίες για την γεωγραφική τοποθεσία της περιοχής, τα φυσικά και τα οικολογικά της χαρακτηριστικά, το νομικό της καθεστώς, τα σχέδια διαχείρισης της και τα μέσα για την εφαρμογή τους, καθώς επίσης και μια δήλωση που να δικαιολογεί τη Μεσογειακή της σημασία.

Στην περίπτωση που η πρόταση διατυπώνεται σύμφωνα με τα κριτήρια (β) και (γ) του ένατου άρθρου, τα ενδιαφερόμενα γειτνιάζοντα Μέρη θα διαβουλεύονται μεταξύ τους με σκοπό την διασφάλιση της συνοχής των προτεινόμενων μέτρων προστασίας και διαχείρισης, καθώς επίσης και των μέσων εφαρμογής τους.

Η καινοτομία του Νέου Πρωτοκόλλου βρίσκεται σε αυτό ακριβώς το σημείο. Για πρώτη φορά τα Μεσογειακά κράτη συνειδητοποίησαν, ότι η έκταση του προβλήματος της προστασίας του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος δεν περιορίζεται εντός των εσωτερικών τους υδάτων. Δυστυχώς άλλωστε η ρύπανση δεν μπορεί να περιοριστεί σε ναυτικά μίλια διαχέεται και επηρεάζει το σύνολο του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Τα κράτη μέρη ανταποκρίθηκαν στις ανάγκες και πρόβλεψαν την δημιουργία Ειδικών Προστατευόμενων Περιοχών εν όλω ή εν μέρει στην ανοιχτή θάλασσα. Ωστόσο διατήρησαν την επιφύλαξη να δημιουργούνται οι παραπάνω περιοχές, εφόσον πληρούνται όλα τα απαραίτητα κριτήρια κατόπιν συμφωνίας όλων των Κρατών Μερών με την μέθοδο του consensus¹²⁹.

---

¹²⁹ Βλέπε Ευάγγελος Ραυτόπουλος, ο.π., σελ 211.

Γ. Ευρωπαϊκή Ένωση

Μετά την περίοδο του 1970 άρχισαν να διαφαίνονται έντονα οι δυσμενείς συνέπειες που είχε αποφέρει η ξέφρενη πορεία ανάπτυξης στο περιβάλλον. Η απουσία όμως της απαραίτητης νομικής βάσης¹³⁰ σε θέματα περιβάλλοντος αδυνάτιζε τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Το κενό που είχε δημιουργηθεί από την ιδρυτική Συνθήκη της Ρώμης για το περιβάλλον καλύφθηκε από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη¹³¹. Ειδικότερα η νομική βάση για την ανάπτυξη της κοινής πολιτικής για το περιβάλλον εδράζει στα άρθρα 2 και 174 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στα οποία αναφέρονται:

Στο άρθρο 2: *«Η κοινότητα έχει ως αποστολή, με τη δημιουργία κοινής αγοράς, οικονομική και νομισματικής ένωσης και με την εφαρμογή των κοινών πολιτικών ή δράσεων που αναφέρονται στα άρθρα 3 και 4, να προάγει στο σύνολο της Κοινότητας την αρμονική, ισόρροπη και αειφόρο ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων...».*

Στο άρθρο 174 επισημαίνεται η ύπαρξη Κοινής Πολιτικής στον τομέα του περιβάλλοντος με βασικούς επιδιωκόμενους στόχους: α) την διατήρηση, προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, β) την προστασία της υγείας του ανθρώπου, γ) τη συνετή και ορθολογική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων, και δ) την προώθηση σε διεθνές επίπεδο, μέτρων για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ή παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων. Επιπλέον στο ίδιο άρθρο εντοπίζονται και τέσσερις βασικές αρχές για την προστασία του περιβάλλοντος, η αρχή της προφύλαξης, της πρόληψης, της επανόρθωσης καθώς και η αρχή ότι ο «ρυπαίνων πληρώνει»¹³².

Για την χρηματοδότηση της παραπάνω πολιτικής η Ευρωπαϊκή Ένωση δημιούργησε ένα ειδικό χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον, το Life¹³³, το οποίο δρα συμπληρωματικά των κοινοτικών ενισχύσεων που παρέχει το Ταμείο Συνοχής¹³⁴.

¹³⁰ Βλέπε Νίκος Μούσσης, Ευρωπαϊκή Ένωση δίκαιο, οικονομία, πολιτική, 10^η αναθεωρημένη έκδοση, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2003 σελ. 312 & 315.

¹³¹ Βλέπε Βίκυ Καραγεώργου, επιμέλεια Γρηγόρης Ι. Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδί – Ευσταθοπούλου, ο.π., 321.

¹³² Βλέπε Παναγιώτης Ι. Κανελλόπουλος, Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2003 σελ. 664, 746.

¹³³ Το Life χρηματοδοτεί δράσεις, όπως το "Natura 2000" και δράσεις τεχνικής βοήθειας (Νίκος Μούσσης, 2003).

Παράλληλα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα λειτουργεί ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος εντός του οποίου επιτρέπεται η συμμετοχή και τρίτων χωρών. Ο οργανισμός δρα συμπληρωματικά παρέχοντας στην Επιτροπή και στα κράτη μέλη την απαραίτητη πληροφόρηση προκειμένου να αφομοιώσουν τις διατάξεις που αφορούν το περιβάλλον και ταυτόχρονα επιτηρεί την εφαρμογή τους στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών¹³⁵.

Στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής για το Περιβάλλον υπάγεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η μέριμνα για την αντιμετώπιση της ρύπανσης της θάλασσας. Με το ψήφισμα του Συμβουλίου ΕΕ C162/1978 υιοθετήθηκε στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα το πρώτο πρόγραμμα δράσης για τον έλεγχο και την μείωση της ρύπανσης του Θαλάσσιου περιβάλλοντος από την διάχυση των υδρογονανθράκων στην θάλασσα¹³⁶.

Η στρατηγική για το θαλάσσιο περιβάλλον αποτελεί μία από τις επτά θεματικές στρατηγικές που προβλέπονται στο έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον που εγκρίθηκε το 2002. Είναι η δεύτερη μεταξύ αυτών που εγκρίνεται επίσημα από την Επιτροπή. Το έκτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, με τον τίτλο «Περιβάλλον 2010 - Το μέλλον μας, η επιλογή μας», καλύπτει τη χρονική περίοδο από 22 Ιουλίου 2002 μέχρι 21 Ιουλίου 2012¹³⁷.

Η Επιτροπή ανακοίνωσε στις 24 Οκτωβρίου του 2005 προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τη «Θεματική στρατηγική για την προστασία και τη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος» COM(2005) 504. Βασικός στόχος τέθηκε η επίτευξη της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος της Ευρώπης μέχρι το 2021, δηλαδή η προστασία και η αποκατάσταση των ευρωπαϊκών ωκεανών και θαλασσών και η διασφάλιση της άσκησης των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων κατά την αρχή της αειφορίας¹³⁸. Ωστόσο ακολούθησε πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού

---

¹³⁴ Βλέπε Νίκος Μούσης, ο.π., σελ 316.

¹³⁵ Βλέπε Νίκος Μούσης, ο.π., σελ 318.

¹³⁶ Βλέπε Νίκος Μούσης, ο.π., σελ 326.

¹³⁷ Βλέπε Στρατηγική για το θαλάσσιο περιβάλλον,

<http://europa.eu/legislation_summaries/maritime_affairs_and_fisheries/fisheries_resources_and_environment/l28164_el.htm> (ημερομηνία τελευταίας τροποποίησης 27.11.2007).

¹³⁸ Βλέπε COM(2005) 504, Βρυξέλες 24.10.2005 (Δεν έχει δημοσιευθεί στην εφημερίδα), <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0504:FIN:EL:PDF>>.

Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί θεσπίσεως πλαισίου για κοινοτική δράση στο πεδίο της πολιτικής για το θαλάσσιο περιβάλλον (οδηγία – πλαίσιο για την θαλάσσια στρατηγική).¹³⁹ Η οδηγία καθιερώνει πλαίσιο εντός του οποίου τα Κράτη θα λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διατηρήσουν την καλή περιβαλλοντική κατάσταση για το θαλάσσιο περιβάλλον έως το 2020¹⁴⁰.

Επιπλέον η Επιτροπή πρότεινε μια ολοκληρωμένη θαλάσσια Πολιτική για την Ευρωπαϊκή Ένωση, με διευρυμένους στόχους και δράσεις που θα προωθούν έναν θαλάσσιο χώρο χωρίς σύνορα. Για τον λόγο αυτό συντάχθηκε η Πράσινη Βίβλος που σαν στόχο θέτει την έναρξη συζητήσεως σχετικά με την προοπτική μιας μελλοντικής θαλάσσιας πολιτικής της ΕΕ, που θα αντιμετωπίζει τους ωκεανούς και τις θάλασσες κατά ολιστικό τρόπο¹⁴¹.

Κάθε χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλει να παρακολουθεί τις εξελίξεις που συντελούνται εντός της Κοινότητας και να εναρμονίζει τις αποφάσεις της στο εσωτερικό της δίκαιο. Η Ελλάδα βάσει του άρθρο 28 του Συντάγματος¹⁴² ακολουθεί την παραπάνω διαδικασία. Ωστόσο ακόμα και στην περίπτωση που η Ελλάδα δεν έχει υπογράψει διεθνείς συμβάσεις, αποτελούν έμμεσα τμήμα του ελληνικού δικαίου εάν έχει προσχωρήσει και κυρώσει αυτές η Κοινότητα.

---

¹³⁹ Βλέπε Οδηγία 2008/56/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου L 164 25.6.2008.

¹⁴⁰ Βλέπε ο.π., Οδηγία 2008/56/ΕΚ.

¹⁴¹ Βλέπε «Προς μια μελλοντική θαλάσσια Πολιτική για την Ένωση: Ένα Ευρωπαϊκό όραμα για τους ωκεανούς και τις θάλασσες»

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0275B:FIN:EL:PDF>>

¹⁴² Βλέπε Σύνταγμα της Ελλάδος, άρθρο 28.

Δ. Διεθνείς Οργανισμοί

Σύμφωνα με τα όσο έχουν καταγραφεί στα προηγούμενα κεφάλαια, προκύπτει ότι η προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος τόσο στο τομέα της πρόληψης όσο και της αντιμετώπισης της ρύπανσης αποτελεί ένα πολυσύνθετο έργο. Τα κράτη μέλη απευθείας είτε διαμέσου διεθνών οργανισμών προσπαθούν να προστατεύσουν τις θάλασσες και τους ωκεανούς σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο. Διαμορφώνουν κριτήρια, νόμους και διαδικασίες προκειμένου να θέσουν ένα ασφαλές πλαίσιο δράσης για την Προστασία της Θάλασσας.

Η σημασία και η συμβολή των Διεθνών Οργανισμών φάνηκε από τις εργασίες της Τρίτης Συνδιάσκεψης για την θέσπιση της Σύμβασης της Θάλασσας ενώ εξακολουθούν μέχρι σήμερα να αναλαμβάνουν δράση σε ζητήματα οικολογικού ενδιαφέροντος. Πολλοί από τους οργανισμούς ασχολούνται σχεδόν εξολοκλήρου με την παρακολούθηση και τον έλεγχο του θαλάσσιου χώρου και των φυσικών του πόρων, συμβάλλοντας στην έρευνα και στην επιστημονική τεκμηρίωση αναλόγως του αντικειμένου τους¹⁴³.

Καταλυτικό ρόλο στην διαμόρφωση και στην εφαρμογή της Σύμβασης της θάλασσας διαδραματίζουν έως σήμερα ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός και το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον.

International Maritime Organization (IMO)

Ο Διεθνής Οργανισμός Ναυτιλίας ιδρύθηκε το 1948, μέσω της Σύμβασης που υιοθετήθηκε στην Γενεύη. Ο σκοπός σύστασης του Οργανισμού είναι η δημιουργία ενός μηχανισμού συνεργασίας μεταξύ των κρατών, η ασφάλεια της θάλασσας, η αποτελεσματική ναυσιπλοΐα καθώς και η πρόληψη και ο έλεγχος της ρύπανσης που προκαλούν τα πλοία στο θαλάσσιο περιβάλλον (άρθρο 1^(α) της Σύμβασης)¹⁴⁴.

Η αρχική αρμοδιότητα του IMO ήταν η θέσπιση νέας αναθεωρημένης έκδοση της Διεθνής Σύμβασης για την Ασφάλεια της Ανθρώπινης Ζωής στην Θάλασσα (SOLAS).

---

¹⁴³ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, ο.π., σελ 141.

¹⁴⁴ Βλέπε Η Σύσταση του Διεθνή Ναυτιλιακού Οργανισμού, <<http://www.imo.org>>.

Συνέχισε επί σειρά ετών να ασχολείται με την ασφάλεια του θαλάσσιου εμπορίου, την ασφαλή ναυσιπλοΐα κ.α.¹⁴⁵

Όπως ήταν φυσικό μετά το ατύχημα του Torrey Cannon, και των επιπτώσεων του στο θαλάσσιο οικοσύστημα ο Διεθνής Οργανισμός ασχολήθηκε με το αναδυόμενο πρόβλημα της θαλάσσιας ρύπανσης κυρίως από την έκχυση υδρογονανθράκων και άλλων κατάλοιπων των πλοίων εκούσια ή ακούσια¹⁴⁶.

Ο IMO έχει παρουσιάσει αξιόλογο και ευρύ έργο, όσον αφορά την δραστηριοποίηση του για τον έλεγχο της ρύπανσης της θάλασσας από την διάχυση υδρογονανθράκων. Συγκεκριμένα όπως έχει ήδη αναφερθεί στις διεθνείς συμβάσεις, έργα του αποτελούν η Σύμβαση OILPOL (1954)¹⁴⁷ καθώς και η σημαντικότερη Σύμβαση MARPOL (1973)¹⁴⁸. Το νομοθετικό έργο του IMO διευρύνθηκε με την πάροδο του χρόνου και σε άλλες μορφές ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος, όπως τις απορρίψεις χημικών ουσιών από πλοία και πλατφόρμες και άλλων πηγών ρύπανσης. Το 1990 ο IMO υπέγραψε την Σύμβαση για την ετοιμότητα και την αντιμετώπιση σε έκτακτα περιστατικά ατυχηματικής πετρέλαιο – ρύπανσης από τα τάνκερ¹⁴⁹.

Ακόμα έχει υπογράψει δύο Συμβάσεις το 1969 και το 1971 αναγνωρίζοντας την ύπαρξη αστικής ευθύνης σε περίπτωση ατυχημάτων και την υποχρέωση καταβολής χρηματικών αποζημιώσεων ή άλλων εγγυήσεων στα κράτη που έχουν υποστεί οικολογικές ζημιές¹⁵⁰.

Πέρα όμως από τις Συμβάσεις για την Προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από ρυπογόνους ουσίες με έμφαση στα πετρελαιοειδή, ο IMO συνέβαλε στην υιοθέτηση προτύπων κατασκευής των πλοίων ενώ ασχολείται με την ενίσχυση και ανάπτυξη των μέσων και των τεχνικών επικοινωνίας των πλοίων για την προώθηση της ασφαλούς ναυσιπλοΐας¹⁵¹. Οι αρμοδιότητες του IMO συνεχώς διευρύνονται καθώς αντιδρά και προσπαθεί να καλύψει τις εκάστοτε ανάγκες για την προστασία της θάλασσας μέσα από ένα συνεχώς εξελισσόμενο νομοθετικό και εκτελεστικό έργο.

¹⁴⁵ Βλέπε ο.π., Η Σύσταση του Διεθνή Ναυτιλιακού Οργανισμού.

¹⁴⁶ Βλέπε ο.π., Η Σύσταση του Διεθνή Ναυτιλιακού Οργανισμού.

¹⁴⁷ Η Σύμβαση αναθεωρήθηκε το 1962, 1969 και 1971.

¹⁴⁸ Η Σύμβαση αναθεωρήθηκε το 1978.

¹⁴⁹ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, ο.π., σελ 147 – 148.

¹⁵⁰ Βλέπε ο.π., Η Σύσταση του Διεθνή Ναυτιλιακού Οργανισμού.

¹⁵¹ Βλέπε ο.π., Η Σύσταση του Διεθνή Ναυτιλιακού Οργανισμού.

Τέλος στο πλαίσιο λειτουργίας του ΙΜΟ λειτουργούν, η Επιτροπή Θαλάσσιου Περιβάλλοντος, το Μεσογειακό Περιφερειακό Κέντρο καταπολέμησης της Μόλυνσης από τους υδρογονάνθρακες και το Παγκόσμιο Πανεπιστήμιο της θάλασσας.¹⁵²

---

¹⁵² Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, ο.π., σελ 149.

E. ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ:

I. Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος στην Ελλάδα.

Η προστασία του περιβάλλοντος στην Ελλάδα κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα τον υπέρτατο νόμο του Κράτους στο άρθρο 24 ειδικότερα στην πρώτη παράγραφο ορίζεται ότι: «*Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή ανασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας*»¹⁵³. Σε συνέχεια της ισχύος του Συντάγματος ψηφίστηκε ο εκτελεστικός νόμος Ν.1650/86 «για την προστασία του Περιβάλλοντος». Επιπλέον έχει ψηφιστεί ο νόμος Ν. 743/77 «περί προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων» (ΦΕΚ Α΄ 319), όπως τροποποιήθηκε από τον Ν. 1147/81¹⁵⁴. Αποτελεί σημαντικό νομικό κείμενο για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος σε περίπτωση διάχυσης πετρελαίου στην θάλασσα και άλλων έκτακτων συνθηκών.

Σημαντικό εξίσου ρόλο διαμορφώνει το δωδέκατο κεφάλαιο της Σύμβασης της θάλασσας και άλλα επιμέρους τμήματα που ρυθμίζουν την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Οι αντίστοιχες διατάξεις της Σύμβασης είναι φυσικό επακόλουθο να επηρεάζουν τομείς της ελληνικής οικονομίας που συνδέονται άρρηκτα με την χρήση της θάλασσας, όπως του τουρισμού, της αλιείας και της ναυτιλίας. Στην προκειμένη δε περίπτωση η Ελλάδα αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στην προάσπιση αντικρουόμενων συμφερόντων της. Από την μια πλευρά αποτελεί παράκτιο κράτος με στόχο να προστατεύσει την αλιεία και τον τουρισμό που αποτελούν παραδοσιακούς τομείς απασχόλησης για μεγάλο μέρος του ελληνικού πληθυσμού, έχοντας την υποχρέωση να λαμβάνει αυστηρότερα μέτρα για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος της, ενώ από την άλλη πλευρά παραμένει ισχυρή ναυτιλιακή δύναμη, σύμφωνα με την οποία πρέπει να θεσπίζει με γνώμονα τις δραστηριότητες του στόλου της. Οι παραπάνω λόγοι έχουν ως αποτέλεσμα η Ελλάδα να ακολουθεί μέχρι και σήμερα μια *μετριοπαθή πολιτική* στον τομέα του θαλάσσιου περιβάλλοντος¹⁵⁵.

---

¹⁵³ Βλέπε Σύνταγμα της Ελλάδος (άρθρο 24).

¹⁵⁴ Βλέπε Κ. Ιωάννου – Α. Στρατή, ο.π., σελ 393.

¹⁵⁵ Βλέπε Αναστασία Γ. Στρατή, επιμέλεια Χαριτίνη Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης, ο.π. στην σελ. 187.

Ωστόσο η ανάδειξη της σοβαρότητας και οι διαστάσεις που λαμβάνει σήμερα η θαλάσσια ρύπανση οδηγούν την χώρα σε μια πιο ενεργή πολιτική δράση εντός της οποίας καλείται να επιδείξει σοβαρή πολιτική βούληση.

II. Ελλάδα και Ναυτιλία

Η Ελλάδα παραδοσιακά αποτελεί ένα από τα ισχυρότερα ναυτιλιακά κράτη και ειδικότερα μια από τις μεγαλύτερες δυνάμεις στον τομέα της εμπορικής ναυτιλίας. Η Ελλάδα με βάση την χωρητικότητα του στόλου της κατέχει την έβδομη θέση παγκοσμίως με βάση των τελευταίων στοιχείων της Lloyd's Register of Shipping και την πρώτη θέση σε ευρωπαϊκό επίπεδο¹⁵⁶. Αξίζει δε να αναφερθεί ότι ο ελληνόκτητος εμπορικός στόλος κατέχει σύμφωνα με τα τελευταία δεδομένα το 14% της παγκόσμιας χωρητικότητας και το 16,5% της μεταφορικής χωρητικότητας¹⁵⁷.

Σύμφωνα δε με τα στοιχεία της Paris MOU (Μνημόνιο των Παρισίων το 2001), η ποιότητα της ελληνικής σημαίας συνεπώς και των ελληνικών πλοίων εντάσσεται στην λευκή ζώνη, γεγονός που ενισχύει την θέση, ότι η Ελλάδα συνεχώς προσαρμόζεται στα διεθνή πρότυπα της ασφαλούς ναυσιπλοίας¹⁵⁸.

Είναι εξίσου σημαντικός ο ρόλος της ελληνικής ναυτιλίας στην οικονομία. Η ελληνική ναυτιλία απασχολεί ένα πολύ σημαντικό αριθμό εργατικού δυναμικού ιδίως αν αναλογιστεί κανείς, ότι με την ναυτιλία συνδέονται και άλλοι βοηθητικοί κλάδοι της οικονομίας όπως η ναυπηγική, οι μεταφορές, η κατασκευή πλοίων κ.α.

Τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι εμπλεκόμενοι φορείς σε θέματα προστασίας και διαχείρισης του θαλάσσιου περιβάλλοντος αποτελούν τα υπουργεία ΥΠΕΧΩΔΕ και Εμπορικής Ναυτιλίας. Ειδικότερα το δεύτερο αναλαμβάνει δράσεις που διακρίνονται: α)σε μέτρα πρόληψης, β)προστασία των ευαίσθητων περιοχών και προστατευόμενων θαλάσσιων ειδών, γ)διαμόρφωση κοινής γνώμης, δ)άμεση καταπολέμηση των περιστατικών με την ενεργοποίηση του Εθνικού ή Τοπικού Σχεδίου Έκτακτης

---

¹⁵⁶ Βλέπε Δύναμη Στόλου, Οικονομικά Στοιχεία, <<http://www.yen.gr/wide/yen.chtm?prnbr=25158>>.

¹⁵⁷ Βλέπε Δύναμη Στόλου, Οικονομικά Στοιχεία, <<http://www.yen.gr/wide/yen.chtm?prnbr=25158>>.

¹⁵⁸ Βλέπε Ασφάλεια Ναυσιπλοίας και Προστασία της Ανθρώπινης Ζωής στην Θάλασσα, <<http://www.yen.gr/wide/yen.chtm?prnbr=25194>>.

Ανάγκης¹⁵⁹. Επιπλέον εντός του Υπουργείου λειτουργεί η Διεύθυνση Προστασίας του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος¹⁶⁰.

Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα σε Πολιτικό και Νομοθετικό Επίπεδο προχωρά σημαντικά για την ενίσχυση της Προστασίας του θαλάσσιου Περιβάλλοντος. Δεν μπορεί κανείς να εκμηδενίσει το έργο που συντελείται, όμως πρέπει ακόμα να γίνουν σημαντικά βήματα για την ενίσχυση της πρόληψης και την αντιμετώπιση της Ρύπανσης του θαλάσσιου Περιβάλλοντος. Θίγοντας το θαλάσσιο περιβάλλον συνεπακόλουθα θίγονται βασικοί τομείς της ελληνικής οικονομίας, της πολιτισμικής και κοινωνικής συνοχής του πληθυσμού. Η Ελλάδα πρέπει συνεπώς να ακολουθεί τις κοινοτικές και διεθνείς διατάξεις, να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητες που προκύπτουν εξ' αυτών προκειμένου να διασφαλίσει το θαλάσσιο Περιβάλλον της.

---

¹⁵⁹ Βλέπε Περιβάλλον, Οι Στόχοι, <<http://www.yen.gr/wide/yen.chtm?prnbr=25099>>.

¹⁶⁰ Βλέπε Περιβάλλον, YENANΠ/ΔΠΘΠ, <<http://www.yen.gr/wide/yen.chtm?prnbr=25121>> .

Περιβαλλοντικά Συστήματα Θαλάσσιας Προστασίας.

1. Εισαγωγικά Στοιχεία

Τα κράτη σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο καλούνται να αντιμετωπίσουν ένα από τα πιο σύνθετα προβλήματα του πλανήτη μας, την ρύπανση του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Στην παραπάνω ενότητα εντοπίσαμε την διάθεση των κρατών μέσω της συμμετοχής τους σε διεθνείς οργανισμούς και συνδιασκέψεις να συμβάλλουν τα μέγιστα στην διαμόρφωση ενός σταθερού νομικού πλαισίου με σαφείς κανόνες για την πρόληψη, τον περιορισμό και τον έλεγχο όλων των μορφών ρύπανσης που απειλούν τις θάλασσες και τους ωκεανούς. Η συνεργασία των κρατών είναι επιβεβλημένη δεδομένου, ότι υπάρχει άρρηκτη σύνδεση μεταξύ των θαλασσών και ωκεανών χωρίς να είναι πάντα εφικτή η αποτελεσματική αντιμετώπιση της ρύπανσης σε τοπικό επίπεδο. Η θάλασσα δεν γνωρίζει σύνορα και η ρύπανση πολλές φορές ξεπερνά τις ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας, οδηγώντας τα κράτη σε μια νέα πραγματικότητα.

Η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος δεν αποτελεί προάσπιση εθνικών συμφερόντων ούτε επίδειξη επιβολής των δυνατών έναντι των αδυνάτων. Η προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος είναι ένδειξη της ευθύνης των κρατών να διαχειριστούν και να προασπίσουν το δικαίωμα κάθε ανθρώπου στην ζωή και στην υγεία.

Η Σύμβαση της Θάλασσας του 1982 σε συνδυασμό με μεγάλο εύρος διεθνών και περιφερειακών συμβάσεων έχουν θέσει τους κανόνες και τις διαδικασίες που οφείλουν να εφαρμόζουν τα κράτη για τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας στην θάλασσα. Πέρα όμως από το νομικό πλαίσιο τα κράτη πρέπει να αξιοποιούν αποδοτικά την διεθνή έννομη τάξη και να προχωρούν στην θέσπιση μέτρων, προγραμμάτων και πολιτικών για την αποτελεσματική επίτευξη των στόχων τους για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Το πιο γνωστό πρόγραμμα δράσης των κρατών σε τοπικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο είναι η δημιουργία προγραμμάτων προστατευόμενων θαλάσσιων περιοχών. Το νομικό έρεισμα για την δημιουργία των συγκεκριμένων ζωνών εδράζεται τόσο στην Σύμβαση της θάλασσας όσο και σε επιμέρους διεθνείς και περιφερειακές συμβάσεις που συνάπτουν τα κράτη μεταξύ τους.

2. Συμβατικό Πλαίσιο Στήριξης για την Δημιουργία Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών

Ήδη έχει προηγηθεί εκτενής αναφορά του Δωδέκατου Κεφαλαίου της Σύμβασης, το οποίο κατοχύρωσε για πρώτη φορά την υποχρέωση των Κρατών να προστατεύσουν και να διατηρήσουν το θαλάσσιο περιβάλλον (άρθρο 192) λαμβάνοντας όλα τα αναγκαία μέτρα.

Το δωδέκατο κεφάλαιο σε συνδυασμό με επιμέρους άρθρα εισάγει εκτός των άλλων και θέτει τις βάσεις για την δημιουργία των Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών. Υπάρχει δε μια σειρά άρθρων που ενισχύουν την δημιουργία Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών πέρα από τα όρια Εθνικής Δικαιοδοσίας των Κρατών για συγκεκριμένους λόγους, όπως το άρθρο 61 για την διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων¹⁶¹.

Το θαλάσσιο περιβάλλον έχει αποκτήσει μετά την δεκαετία του 1990 δεσπύζουσα θέση στην ατζέντα της διεθνούς κοινότητας και βρίσκεται πολύ συχνά στην θεματική λίστα των διασκέψεων. Είναι σαφές ότι το περιβάλλον διαμορφώνει την ποιότητα ζωής του ανθρώπου και της υγείας του. Ωστόσο οι ανθρώπινες δραστηριότητες τις τελευταίες δεκαετίες τείνουν να επιβαρύνουν και να προκαλούν αρνητικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον. Οι κλιματικές αλλαγές και το φαινόμενο του θερμοκηπίου απασχολούν έντονα την επιστημονική κοινότητα καθώς η άνοδος της στάθμης της θάλασσας μπορεί να αποβεί μοιραία για πολλές παράκτιες περιοχές.

Ειδικά η συμβολή του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών ήταν επιτακτική για την προώθηση του ζητήματος και την λήψη των απαραίτητων στρατηγικών για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Αναλυτικότερα στην Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών στο Ρίο το 1992 για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, οι συμμετέχοντες υιοθέτησαν την «Ατζέντα 21»¹⁶². Πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο

---

¹⁶¹ Βλέπε Flora Akwilapo, "A Comparative Study on Marine Protected Areas between Australia and Tanzania" United Nations – The Nippon Foundation Fellow, Ιανουάριος 2007 σελ 15 <http://www.un.org/depts/los/nippon/unnff_programme_home/fellows_pages/fellows_papers/akwilapo_0607_tanzania.pdf>.

¹⁶² Βλέπε ο.π., Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Ελλάδος στα Ηνωμένα Έθνη, «Βιώσιμη Ανάπτυξη» <<http://www.greeceun.org/greeceun/content/Folder.aspx?d=3&rd=1&f=1345&rf=1287736688&m=-1&rm=0&l=2>>

σχέδιο δράσης παγκόσμιας, περιφερειακής και εθνικής εμβέλειας διαμέσου του οποίου οι οργανισμοί των Ηνωμένων Εθνών, οι Κυβερνήσεις των συμμετεχόντων κρατών και σημαντικές ομάδες λαμβάνουν δράση εντός των περιβαλλοντικών περιοχών που δέχονται πιέσεις από το σύνολο των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων¹⁶³.

Την πορεία και τα αποτελέσματα του Ολοκληρωμένου Προγράμματος δράσης της Ατζέντας 21 έχει αναλάβει η Επιτροπή για την Βιώσιμη Ανάπτυξη (Commission on Sustainable Development) η οποία συστάθηκε το 1992¹⁶⁴.

Το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης της Ατζέντας 21 στο δέκατο έβδομο κεφάλαιο ασχολείται με την Προστασία των Ωκεανών, όλων των ειδών των Θαλασσών περιλαμβανομένων των κλειστών και ημίκλειστων, των Παράκτιων Περιοχών καθώς και με την ορθολογική χρήση και ανάπτυξη των φυσικών πόρων¹⁶⁵.

Το δέκατο έβδομο κεφάλαιο της Ατζέντας 21 συμπληρώνει το άρθρο 192 της Σύμβασης της Θάλασσας για την υποχρέωση των Κρατών να προστατεύσουν και να διατηρήσουν το Θαλάσσιο Περιβάλλον¹⁶⁶. Αναλυτικότερα η Ατζέντα τονίζει την ανάγκη εξεύρεσης νέων προληπτικών πρακτικών για την διατήρηση και την ανάπτυξη του θαλάσσιου και παράκτιου περιβάλλοντος. Για τον παραπάνω λόγο σχεδιάστηκε μια λίστα εφτά περιοχών Προγράμματος που απαιτούν δράση¹⁶⁷. Μέσα από αυτήν την λίστα ενισχύεται ακόμη εντονότερα η διάθεση των Κρατών για την Δημιουργία Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών.

Οι εφτά περιοχές προγράμματος είναι οι εξής:

- Η 1^η Περιοχή Προγράμματος είναι η «Ολοκληρωμένη διαχείριση και βιώσιμη ανάπτυξη των παρακτίων και θαλάσσιων περιοχών, συμπεριλαμβανομένης και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης». Στόχος του προγράμματος είναι η δέσμευση των Κρατών να εφαρμόσουν ολοκληρωμένη διαχείριση και βιώσιμη ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών τους και του θαλάσσιου Περιβάλλοντος της

¹⁶³ Βλέπε Agenda 21 <<http://www.un.org/esa/dsd/agenda21/>>.

¹⁶⁴ Βλέπε Agenda 21 <<http://www.un.org/esa/dsd/agenda21/>>.

¹⁶⁵ Βλέπε Agenda 21, Chapter 17: "Protection of the oceans, all kinds of seas, including enclosed and semi enclosed seas and coastal areas and the protection rational use and development of their living recourses".

<http://www.un.org/depts/los/consultative_process/documents/A21-Ch17.htm>

¹⁶⁶ Βλέπε Flora Akwilapo, ο.π., σελ 16.

¹⁶⁷ Βλέπε Agenda 21, ο.π., άρθρο 17.1.

εθνικής δικαιοδοσίας τους¹⁶⁸. Στην παράγραφο 17.7 που αναλύονται τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνουν τα Κράτη για την διατήρηση της βιοποικιλότητας και της αναπαραγωγής των θαλάσσιων ειδών και βιοτόπων, αναφέρεται και η δημιουργία και διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών¹⁶⁹.

- Η 2^η Περιοχή Προγράμματος είναι η «Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος». Βασικοί Στόχοι του Προγράμματος είναι η εφαρμογή προληπτικών μέτρων για την αποφυγή της υποβάθμισης του θαλάσσιου Περιβάλλοντος από τις κυριότερες μορφές ρύπανσης, ιδιαίτερα δε της χερσαίας ρύπανσης που προκαλεί το 70% της θαλάσσιας ρύπανσης¹⁷⁰.
- Η 3^η Περιοχή Προγράμματος είναι η «Βιώσιμη Χρήση και διατήρηση των θαλάσσιων έμβιων πόρων της ανοιχτής θάλασσας¹⁷¹».
- Η 4^η είναι «Βιώσιμη χρήση και διατήρηση των φυσικών πόρων της θάλασσας που βρίσκονται κάτω από την εθνική δικαιοδοσία των Κρατών». Στόχος είναι α)η προστασία των θαλάσσιων φυσικών πόρων που υπάγονται στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και σε άλλες ζώνες της εθνική δικαιοδοσία των κρατών, β)η προώθηση τη χρήσης εργαλείων ψαρέματος που δεν επιβαρύνουν το θαλάσσιο περιβάλλον, γ)η προστασία και η διατήρηση θαλάσσιων ειδών υπό εξαφάνιση και δ)η προστασία σπάνιων και ευαίσθητων οικοσυστημάτων, βιότοπων και άλλων οικολογικά ευαίσθητων περιοχών¹⁷². Στην παράγραφο 17.85 προβλέπεται η λήψη περιοριστικών μέτρων για την χρήση περιοχών που παρουσιάζουν υψηλά επίπεδα βιοποικιλότητας και παραγωγικότητας ενώ ενισχύεται και ο σχεδιασμός Προστατευόμενων Περιοχών¹⁷³.
- Η 5^η Περιοχή Προγράμματος είναι η «Εξέταση όλων των κρίσιμων αβεβαιοτήτων για την διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής, η 6^η είναι η «Ενδυνάμωση της Διεθνής και Περιφερειακής Συνεργασίας και του Συντονισμού». Τέλος 7^η είναι η «Βιώσιμη Ανάπτυξη των Νησιών»¹⁷⁴.

Η πλήρης εφαρμογή του Προγράμματος και των Δεσμεύσεων που υιοθετήθηκαν από την Ατζέντα 21 επαναβεβαιώθηκαν από την **Παγκόσμια Σύνοδο Κορυφής για την**

¹⁶⁸ Βλέπε Flora Akwilaro, ο.π., σελ 16 – 17.

¹⁶⁹ Βλέπε, Agenda 21, ο.π., άρθρο 17.7.

¹⁷⁰ Βλέπε, Agenda 21, ο.π., άρθρα 17.18 – 17.21.

¹⁷¹ Βλέπε, Agenda 21, ο.π., άρθρο 17.44 & 17.45.

¹⁷² Βλέπε, Agenda 21, ο.π., άρθρο 17.73 – 17.74.

¹⁷³ Βλέπε, Agenda 21, ο.π., άρθρο 17.85.

¹⁷⁴ Βλέπε, Agenda 21, ο.π., άρθρα 17.96, 17.115, 17.123.

Βιώσιμη Ανάπτυξη (World Summit Sustainable Development) στο Γιοχάνεσμπουργκ της Νότιας Αφρικής το 2002¹⁷⁵. Την ίδια χρονιά οι Κυβερνήσεις των συμμετεχόντων κρατών συμφώνησαν στο Σχέδιο Δράσης του Γιοχάνεσμπουργκ, την δημιουργία Αντιπροσωπευτικού Δικτύου Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών ως εναλλακτική προσέγγιση και εργαλείο για την προστασία του θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών. Το Πρόγραμμα θα πρέπει να ολοκληρωθεί με την συμβολή της επιστημονικής πληροφόρησης, βασισμένο στις αρχές του Διεθνούς Δίκαιου¹⁷⁶.

Ένα εξίσου σημαντικό κείμενο για την προστασία του περιβάλλοντος είναι η Σύμβαση για την Βιοποικιλότητα, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 29 Δεκεμβρίου του 1993, την οποία έχει επικυρώσει και η Ελλάδα. Βασική επιδίωξη της Σύμβασης είναι η διατήρηση της βιοποικιλότητας, η ορθολογική και βιώσιμη χρήση της καθώς και η δίκαιη απολαβή των ωφελειών της. Στην δεύτερη συνδιάσκεψη των μερών της (COP) υπήρξε παγκόσμια συμφωνία για την σημασία της προστασίας της θαλάσσιας και παράκτιας βιοποικιλότητας (Jakarta Mandate)¹⁷⁷. Επιπλέον στην όγδοη διάσκεψη των μερών δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην αύξηση της αποτελεσματικότητας για την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου οικοσυστήματος¹⁷⁸. Στην απόφαση δε την οποία υιοθέτησαν τα μέρη ασχολήθηκαν εκτενώς με την δημιουργία Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών πέρα των ορίων της εθνικής δικαιοδοσίας¹⁷⁹.

Στην συνέχεια της παρούσας εργασίας θα παρατεθούν σημαντικά δείγματα περιβαλλοντικών συστημάτων θαλάσσιας προστασίας αφού προηγηθεί η διατύπωση της έννοιας του όρου Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών και των κατηγοριών που εφαρμόζονται, όπως έχουν διατυπωθεί από την Διεθνή Ένωση για την Διατήρηση του Περιβάλλοντος (IUCN).

¹⁷⁵ Βλέπε Agenda 21 <<http://www.un.org/esa/dsd/agenda21/>>.

¹⁷⁶ Βλέπε Johannesburg Plan of Implementation, IV. Protecting and managing the natural resource base of economic and social development, άρθρο 32 (c) <http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POIChapter4.htm >

¹⁷⁷ Βλέπε Flora Akwilapo, ο.π., σελ. 24 – 25.

¹⁷⁸ Βλέπε Flora Akwilapo, ο.π., σελ. 25 – 26.

¹⁷⁹ Βλέπε Decisions adopted by the Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity at its eighth meeting VIII 24 “Protected Areas” (11) <<http://www.cbd.int/doc/decisions/cop-08/full/cop-08-dec-en.pdf>>

3. Προστατευόμενη Θαλάσσια Περιοχή

Ο ορισμός για τις Προστατευόμενες Θαλάσσιες Περιοχές υιοθετήθηκε από την Γενική Συνέλευση της Διεθνούς Ένωσης για την Διατήρηση του Περιβάλλοντος (International Union for the Conservation of Nature)¹⁸⁰ το 1988.

“An area of land and/or sea especially dedicated to the protection and maintenance of biological diversity, and managed through legal or other effective means”¹⁸¹

Πρόκειται δηλαδή για μια θαλάσσια και/ή χερσαία περιοχή που έχει αφιερωθεί ειδικά για την προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας. Εντός της περιοχής ασκείται διαχείριση με κάθε νόμιμο ή άλλο αποτελεσματικό μέσο. Επιπλέον οι συγκεκριμένες περιοχές έχουν ταξινομηθεί σε έξι διαφορετικές κατηγορίες ανάλογα με τους στόχους που θέλουν να επιτευχθούν μέσω της διαχείρισης τους. Εντός μιας Προστατευόμενης Θαλάσσιας Περιοχής μπορούν να συναντώνται μια ή και περισσότερες από τις παρακάτω κατηγορίες.

Οι κατηγορίες είναι οι εξής¹⁸²:

I (α) Strict Nature Reserve: Αποτελούν περιοχές που κατέχουν αξιοσημείωτο ή αντιπροσωπευτικό οικοσύστημα, γεωλογικά ή φυσικά χαρακτηριστικά ή είδη. Η διαχείριση που ασκείται εντός των συγκεκριμένων περιοχών επιτρέπει μόνο την επιστημονική έρευνα και παρακολούθηση.

I (b) Wilderness Area: Μεγάλες Περιοχές χερσαίες και / ή θαλάσσιες με μικρές ή μη παρεμβάσεις, που διατηρούν τα φυσικά χαρακτηριστικά και την επιρροή τους, χωρίς μόνιμη ή σημαντική αποικία. Οι περιοχές αυτές προστατεύονται για να διατηρηθεί αναλλοίωτη η φυσική τους κατάσταση.

¹⁸⁰ IUCN: Διεθνής Ένωση που ιδρύθηκε το 1948, με στόχο να συνενώσει τα Κράτη και τις Κυβερνήσεις αυτών, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις που προέρχονται από την ρύπανση του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη. Η Επιτροπή του Οργανισμού που ασχολείται με την δημιουργία και την αποτελεσματική διαχείριση του δικτύου των Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών καλείται Παγκόσμια Επιτροπή για τις Προστατευόμενες Περιοχές (WCPA) (www.iucn.org).

¹⁸¹ Βλέπε Defining Protected Area Management Categories, <http://unep-wcmc.org/protected_areas/categories/index.html> .

¹⁸² Βλέπε ο.π., Defining Protected Area Management Categories.

II) National Park: Χερσαίες και /ή θαλάσσιες περιοχές που σχεδιάζονται α) για την προστασία στο ακέραιο της οικολογικότητας ενός ή περισσότερων οικοσυστημάτων για την παρούσα και μέλλουσα γενεά, β) για να αποκλειστεί η εκμετάλλευση και εχθρική χρήση της περιοχής και γ) για να αποτελεί την βάση της πνευματικής, επιστημονικής, εκπαιδευτικής και ψυχαγωγικής ενασχόλησης του επισκέπτη. Τα κράτη διαχειρίζονται τις συγκεκριμένες περιοχές προκειμένου να αποτελούν σημεία οικολογικής προστασίας και συγχρόνως τόποι περιβαλλοντικής αναψυχής.

III) Natural Monument: Η διαχείριση των συγκεκριμένων περιοχών στοχεύει την διατήρηση ενός ή περισσότερων, ειδικών φυσικών ή φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων, με μοναδική περιβαλλοντική αξία, εξαιτίας της σπανιότητας, της αντιπροσωπευτικότητας, της αισθητικής ποιότητας ή της πολιτιστικής τους σημασία.

IV) Habitat/Species Management Area: Πρόκειται για θαλάσσιες και/ή χερσαίες περιοχές εντός των οποίων διαμέσου της διαχείρισης αποσκοπείτε η διατήρηση των αποικιών και η κάλυψη των αναγκών συγκεκριμένων ειδών. Μοναδικός στόχος των συγκεκριμένων περιοχών είναι η διατήρησή τους.

V) Protected Landscape/Seascape: Είναι περιοχές που περικλείουν θαλάσσιο και παράκτιο μέρος του περιβάλλοντος. Οι περιοχές αυτές με την αλληλεπίδραση των ανθρώπινων και φυσικών διεργασιών έχουν αποκτήσει ξεχωριστό χαρακτήρα με σημαντική αισθητική, οικολογική και πολιτιστική αξία και συχνά περιέχουν υψηλή βιοποικιλότητα. Η διαχείριση των εν λόγω περιοχών συμβάλλει στην διατήρηση, στην προστασία και στην ανάπτυξη των φυσικών και παραδοσιακών χαρακτηριστικών των τοπίων.

VI) Managed Resource Protected Area: Περιοχές που περιέχουν φυσικά οικοσυστήματα με μεγάλη βιοποικιλότητα. Παράλληλα οι περιοχές αυτές περιλαμβάνουν φυσικά προϊόντα και υπηρεσίες για την κάλυψη των αναγκών της κοινότητας. Τέλος οι περιοχές χρήζουν προστασίας και διαχείρισης προκειμένου να υπάρξει βιώσιμη χρήση των οικοσυστημάτων τους.

Η δημιουργία Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών είναι απαραίτητη είναι για την επίτευξη των στόχων που έθεσε η Γενική Συνέλευση του IUCN. Οι Βασικοί Στόχοι που τέθηκαν ήταν η προστασία και η διαχείριση μοναδικών θαλάσσιων οικοσυστημάτων με σπάνια ή εξαιρετική βιοποικιλότητα, Θαλάσσιες Περιοχές με πολιτιστική και ιστορική

αξία, ή αυτές που περιέχουν απειλούμενα ή υπό εξαφάνιση είδη. Είναι σημαντικό εντός των περιοχών να συνδυαστεί η προστασία του περιβάλλοντος με την βιώσιμη ανάπτυξη¹⁸³.

Κάθε Κράτος που ενδιαφέρεται να δημιουργήσει Προστατευόμενες Θαλάσσιες Περιοχές, βάσει των κατηγοριών του IUCN, πρέπει αρχικά να εξασφαλίσει την ύπαρξη του νομικού πλαισίου και αν δεν υπάρχει να προβεί στην υιοθέτησή του. Το νομικό πλαίσιο πρέπει να συστήνει τον οργανισμό που θα δημιουργήσει τις Προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές, το νομικό πλαίσιο και τις αρχές επί την βάση των οποίων θα προγραμματιστεί η διαχείριση των περιοχών. Οι κυβερνήσεις πρέπει να συνεργάζονται για την δημιουργία των ΠΘΠ τόσο με την επιστημονική κοινότητα όσο και με τους πολίτες για την αποτελεσματική λειτουργία αυτών. Οι περιοχές συνήθως σχεδιάζονται με ζώνες εντός των οποίων καθορίζονται ποιες δραστηριότητες επιτρέπονται ή μη αναλόγως των στόχων που έχουν τεθεί στην συγκεκριμένη περιοχή. Συνήθως οι Προστατευόμενες Θαλάσσιες Περιοχές είναι πολυχρηστικές και οι δραστηριότητες απαγορεύονται μόνο αν είναι απολύτως απαραίτητο¹⁸⁴.

Τα κράτη που προβαίνουν στην δημιουργία Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών μακροπρόθεσμα αποκομίζουν οφέλη. Ειδικότερα έχει αποδειχθεί, ότι πολλοί κλάδοι της οικονομίας που συνδέονται με την χρήση της θάλασσας αυξάνουν την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα τους¹⁸⁵.

---

¹⁸³ Βλέπε Flora Akiwaro, ο.π., σελ. 20.

¹⁸⁴ Βλέπε Graeme Kelleher, Guidelines for Marine Protected Areas, Adrian Phillips Series Editor, Best Practice Protected Areas Guidelines Series No 3 (WCPA), σελ.37–50 <<http://cmsdata.iucn.org/downloads/mpaguid.pdf>>.

¹⁸⁵ Βλέπε Graeme Kelleher, ο.π., σελ 37 – 50.

4.Ειδικά Προστατευόμενες Θαλάσσιες Περιοχές Particularly Sensitive Sea Area (PSSA)

Παράλληλα με το νομοθετικό του έργο, ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός αποτελεί μέσο δημιουργίας Περιβαλλοντικών Ζωνών Θαλάσσιας Προστασίας. Ειδικότερα μέσα από τα Παραρτήματα της Σύμβασης του MARPOL I. Πρόληψη από την ρύπανση πετρελαίου, II. Έλεγχος της ρύπανσης από επιβλαβείς ουσίες και V Πρόληψη από τις απορρίψεις των πλοίων, καθορίζονται οι «Ειδικές Περιοχές». Οι συγκεκριμένες περιοχές εξαιτίας τεχνικών λόγων, δηλαδή λόγω των ωκεανογραφικών και οικολογικών συνθηκών τους και της θαλάσσιας κίνησης που εμφανίζουν, χρήζουν εφαρμογής ειδικών μεθόδων πρόληψης και προστασίας από την ρύπανση, όπως προβλέπεται από την Σύμβαση της Θάλασσας στο άρθρο 211 (6^α). Πρόκειται για περιοχές εντός των οποίων εφαρμόζονται αυστηρά μέτρα προστασίας για την διατήρηση των οικολογικών χαρακτηριστικών ιδιοτεροτήτων τους. Η Απόφαση A927(22) του IMO δίνει τις κατευθυντήριες γραμμές για την σύσταση των εν λόγω Περιοχών¹⁸⁶.

Εντός των ορίων των «Ειδικών Περιοχών» αλλά και εκτός αυτών ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός συστήνει ακόμα τις (PSSA) «Ιδιαίτερα Ευαίσθητες Θαλάσσιες Περιοχές». Η Ιδιαίτερα Ευαίσθητη Θαλάσσια Περιοχή είναι η περιοχή που λόγω των ειδικών οικολογικών ή κοινωνικο – οικονομικών ή επιστημονικών ιδιοτεροτήτων της χρειάζεται ειδική προστασία διαμέσου ενεργειών του IMO από τις διεθνείς ναυτιλιακές δραστηριότητες (άρθρο 1.2 Resolution A 982 (24))¹⁸⁷.

Οι κατευθυντήριες γραμμές για τον σχεδιασμό των ανωτέρω ειδικών περιοχών εμπεριέχονται στην Απόφαση A. 982(24) του Διεθνή Ναυτιλιακού Οργανισμού. Αρχικά για να αναγνωρισθεί και να σχεδιαστεί μια περιοχή ως PSSA, και να εφαρμοστούν προστατευτικά μέτρα εντός αυτής χρειάζεται η εκτίμηση τριών συστατικών στοιχείων: α) η ειδική συνεισφορά της προτεινόμενης περιοχής, β) η ευπάθεια της περιοχής στην μόλυνση από διεθνείς ναυτιλιακές δραστηριότητες και γ) η διαθεσιμότητα των προστατευόμενων μέτρων με την ικανότητα του IMO προκειμένου να αποτραπούν και να ελαχιστοποιηθούν οι κίνδυνοι από τις ναυτικές δραστηριότητες (άρθρο 1.5)¹⁸⁸.

¹⁸⁶ Βλέπε “Special Areas under MARPOL”, <<http://www.imo.org>> .

¹⁸⁷ Βλέπε “Particularly Sensitive Sea Areas”, <<http://www.imo.org>> .

¹⁸⁸ Βλέπε Resolution A.982 (24) “Revised Guidelines for the identification and designation of Particularly Sensitive Sea Area”, <<http://www.imo.org>>.

Αναλυτικότερα για να ενταχθεί η περιοχή στην κατηγορία των PSSA πρέπει να ακολουθηθούν οι εξής διαδικασίες: Το ενδιαφερόμενο Κράτος Μέρος¹⁸⁹ του Διεθνή Οργανισμού πρέπει να υποβάλλει αίτηση στην αρμόδια Επιτροπή (MEPC) για το Περιβάλλον. Η αίτηση πρέπει να περιλαμβάνει την περιγραφή της περιοχής, τα οικολογικά ή πολιτισμικά, κοινωνικο – οικονομικά ή επιστημονικά κριτήρια¹⁹⁰ για τα οποία συντρέχουν λόγοι ιδιαίτερης προστασίας, τις πληροφορίες και τους λόγους που η περιοχή θεωρείται ευπαθής στις ναυτικές δραστηριότητες, και τα προτεινόμενα μέτρα¹⁹¹ για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, τα οποία οφείλουν να είναι σε πλήρη συμφωνία με την Σύμβαση της Θάλασσας και τις Διεθνείς Συμβάσεις(άρθρο 7.5.2 (iii)). Μετά την αξιολόγηση της αίτησης από Υποεπιτροπή ή Επιτροπή ή την Γενική Συνέλευση του IMO, η αρμόδια Επιτροπή για το Περιβάλλον ανακηρύσσει την περιοχή ως PSSA. Στην περίπτωση που η περιοχή δεν πληροί τους όρους ένταξης στις «Ειδικά Ευαίσθητα Θαλάσσιες Περιοχές», η Επιτροπή για το Περιβάλλον οφείλει να κοινοποιήσει στο Κράτος αιτιολογημένη έκθεση απόρριψης¹⁹².

Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας σχεδιασμού μιας περιοχής ως PSSA, όλα τα προστατευτικά μέτρα πρέπει να ενταχθούν σε πίνακες σύμφωνα με τα σύμβολα και τις μεθόδους του Διεθνή Οργανισμού Υδρογράφησης¹⁹³.

Αξίζει να αναφερθεί, ότι στο άρθρο (4.3) γίνεται αναφορά για σύσταση Ειδικά Ευαίσθητων Θαλάσσιων Περιοχών στην ανοικτή θάλασσα. Ειδικότερα γίνεται λόγος

---

¹⁸⁹ Η αίτηση μπορεί να υποβάλλεται μόνο από Κράτος Μέλος του Διεθνή Οργανισμού. Στην περίπτωση δε που η αίτηση υποβάλλεται από δυο ή περισσότερα ενδιαφερόμενα Κράτη, τα οποία έχουν κοινό ενδιαφέρον για την περιοχή πρέπει να υποβάλλουν κοινή αίτηση (Απόφαση A.982 (24) άρθρο 3.1).

¹⁹⁰ Τα οικολογικά κριτήρια είναι η μοναδικότητα των οικοσυστημάτων, η αντιπροσωπευτικότητα, η βιοποικιλότητα κ.α. Τα κοινωνικά οικονομικά και πολιτισμικά κριτήρια είναι η πολιτισμική κληρονομιά, η ανθρώπινη εξάρτηση δηλαδή η σημασία της περιοχής στην πολιτισμική και οικονομική ανάπτυξη, η οικονομική και κοινωνική εξάρτηση. Τέλος επιστημονικά κριτήρια θεωρούνται η έρευνα, η εκπαίδευση και η εκμάθηση (Απόφαση A.982(24) άρθρα 4.4.1 – 4.4.17).

¹⁹¹ Μερικά από τα μέτρα, τα οποία εφαρμόζονται για τον περιορισμό των ναυτικών δραστηριοτήτων είναι η εφαρμογή συγκεκριμένων ναυτικών διαδρομών από τα πλοία, αυστηρή εφαρμογή του MARPOL για τις απορρίψεις των πλοίων και των απαραίτητων εξοπλισμών των πλοίων και των τάνκερ κ.α. (Απόφαση A.982 (24) άρθρα 6.1 – 6.3).

¹⁹² Βλέπε Resolution A.982 (24)

¹⁹³ Βλέπε Resolution A.982 (24), ο.π., άρθρο 9.1.

στα κριτήρια που μπορεί να χρησιμοποιεί ο ΔΝΟ για την σύσταση ΕΕΘΠ πέρα των ορίων εθνικής δικαιοδοσίας με την προϋπόθεση, ότι συστήνονται προστατευτικά μέτρα σύμφωνα με τους διεθνείς κανόνες για την αντιμετώπιση της ρύπανσης που προκαλούν τα πλοία¹⁹⁴.

Τέλος τα κριτήρια για την αναγνώριση περιοχών που συντρέχουν λόγοι να ενταχθούν στις PSSAs δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μια περιοχή που εφαρμόζεται εν δυνάμει η Σύμβαση του Λονδίνου (1972), την οποία η Ελλάδα έχει επικυρώσει με Ν. 1147/1981¹⁹⁵, Περί πρόληψης της ρύπανσης της θάλασσας από απορρίψεις καταλοίπων και άλλων υλικών και του σχετικού Πρωτοκόλλου της Σύμβασης (1996)¹⁹⁶.

---

¹⁹⁴ Βλέπε Resolution A.982 (24), ο.π., άρθρο 4.3.

¹⁹⁵ Βλέπε «Διεθνείς Συμβάσεις» Γ. Θαλάσσιο Περιβάλλον <<http://www.minenv.gr>>.

¹⁹⁶ Βλέπε Resolution A.982 (24), ο.π., άρθρο 4.2.

5. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΡΑΣΗΣ

I. ΤΟ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΝΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ.

Σε Διεθνές επίπεδο η Αυστραλία¹⁹⁷ θεωρείται πρωτοπόρος στην δημιουργία δικτύου Προστασίας Θαλάσσιων Περιοχών μέσα στους Ωκεανούς¹⁹⁸ που την περιβάλλουν. Η δημιουργία ενός οργανωμένου προγράμματος προστασίας και διαχείρισης των οικολογικά και πολιτιστικά ευαίσθητων θαλάσσιων περιοχών κρίνεται ζωτικής σημασίας τόσο για την διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας των Ωκεανών της όσο και για την οικονομική ανάπτυξη της, ειδικότερα αν αναλογιστεί κανείς, ότι το συνολικό μήκος των ακτών και του θαλάσσιου περιβάλλοντος της είναι περίπου 32.000km. Η Αυστραλία είναι μια χώρα με μεγάλη ποικιλία στο θαλάσσιο και παράκτιο περιβάλλον της, έχει αξιολογηθεί δε ως το πιο ποικίλο, μοναδικό και εντυπωσιακό στο κόσμο, το οποίο περιέχει τα μεγαλύτερα θαλάσσια αποθέματα¹⁹⁹.

Παράγοντες όπως η υπεραλιεία, οι ανθρώπινες παρεμβάσεις – δραστηριότητες στο φυσικό περιβάλλον και οι επιπτώσεις από τις κλιματικές αλλαγές, διαδραμάτισαν

---

¹⁹⁷ Το σύνταγμα της Αυστραλίας δημιούργησε ένα ομόσπονδο κράτος που ανήκει στην Βρετανική Κοινοπολιτεία. Το Ομοσπονδιακό σύστημα μοιράζει την εξουσία ανάμεσα στην Κεντρική Κυβέρνηση της Κοινοπολιτείας και τα έξι αυτόνομα κράτη που έχουν δημιουργηθεί, τα οποία είναι τα εξής: η [Βικτώρια](#), η [Νέα Νότια Ουαλλία](#), το [Κουίνσλαντ](#), η [Νότια Αυστραλία](#) και η [Δυτική Αυστραλία](#) ενώ σ' αυτές υπάγεται διοικητικά και η νότια [Τασμανία](#). Τα έξι αυτόνομα κράτη δημιουργούν την Κοινοπολιτεία της Αυστραλίας και την Κυβέρνηση της, χωρίς να χάνουν το δικαίωμα να δημιουργούν τους δικούς τους νόμους και να έχουν το δικό τους Σύνταγμα που δεν πρέπει να βρίσκεται σε αντίθεση με το Σύνταγμα της Κοινοπολιτείας. Επιπλέον εντός των συνόρων της Αυστραλίας έχουν δημιουργηθεί οι Περιφέρειες χωρίς να αξιώνουν τμήμα των 6 αυτόνομων Κρατών. Οι Περιφέρειες διοικούνται είτε απευθείας από την Κοινοπολιτεία είτε δημιουργώντας αυτόνομη διοίκηση, το δε Σύνταγμα της Κοινοπολιτείας τους επιτρέπει να γίνονται κράτη μετά την έγκριση του Νομοθετικού Σώματος. Τέλος οι Κυβερνήσεις των Κρατών και των Περιφερειών δημιουργούν Τοπικές Κυβερνήσεις ή αλλιώς Τοπικά Συμβούλια προκειμένου να παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες. Τα Τοπικά Συμβούλια έχουν μόνο εκτελεστική δικαιοδοσία καθώς αντλούν την εξουσία τους από τα Κράτη ή τις Περιφέρειες που τα έχουν συστήσει. ("Our Government" www.australia.gov.au).

¹⁹⁸ Η Αυστραλία βρέχεται βόρεια από την Αραφούρα θάλασσα, ανατολικά από τον Ειρηνικό Ωκεανό ενώ δυτικά και νότια από τον Ινδικό Ωκεανό. (www.wikipedia.gr)

¹⁹⁹ Βλέπε Flora Akwilapo, ο.π., σελ 36.

καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη και εφαρμογή του Δικτύου Προστασίας των Θαλάσσιων Περιοχών (Marine Protected Areas). Το θεσμικό υπόβαθρο για την δημιουργία προστατευόμενων θαλάσσιων περιοχών στην Αυστραλία στηρίζεται στο δωδέκατο κεφάλαιο της Σύμβασης της Θάλασσας, και στο δέκατο έβδομο κεφάλαιο της Έκθεσης της Επιτροπής Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (Ατζέντα 21). Σημαντικές κατευθύνσεις αντλεί από την Διεθνή Ένωση για την Διατήρηση του Περιβάλλοντος και των Φυσικών Πηγών (IUCN), η οποία με την απόφαση που εξέδωσε η Γενική Συνέλευση στην συνάντηση του 1988, προώθησε την δημιουργία αντιπροσωπευτικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών. Η Αυστραλία δεσμεύεται ακόμα από την Σύμβαση της Βιοποικιλότητας και την υλοποίηση της παγκόσμιας συμφωνίας “Jakarta Mandate” για την προστασία και διατήρηση των παράκτιων και θαλάσσιων οικοσυστημάτων πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας της²⁰⁰.

Η Κυβέρνηση της Κοινοπολιτείας ακολουθώντας τις επιταγές των Διεθνών συνθηκών και την υποχρέωση των Κρατών που απορρέει από το άρθρο 192 της ΣΤΘ για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος προχώρησε στην θέσπιση και εφαρμογή του απαραίτητου θεσμικού πλαισίου και στην σύσταση των κατάλληλων οργάνων για την λειτουργία του Δικτύου Προστασίας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος.

- **Ια. Προστατευόμενες Θαλάσσιες Περιοχές MPAs (Marine Protected Areas)²⁰¹**

Αναλυτικότερα τόσο η κυβέρνηση της Κοινοπολιτείας όσο και οι κυβερνήσεις των Κρατών και των Περιφερειών έχουν την δικαιοδοσία να σχεδιάζουν και να διαχειρίζονται Προστατευόμενες Θαλάσσιες Περιοχές (MPAs), κάτω από κοινό σχέδιο-πλάνο που αφορά την ζωική προσέγγιση²⁰².

---

²⁰⁰ Βλέπε Flora Akwilaro, ο.π., σελ. 15 – 26.

²⁰¹ Οι Προστατευόμενες Θαλάσσιες Περιοχές MPAs αποτελούν περιοχές εντός των οποίων ελαχιστοποιούνται ή απαγορεύονται οι ανθρώπινες δραστηριότητες, οι Marine Reserves αποτελούν την αυστηρότερη έκφανση των Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών εντός των οποίων εφαρμόζεται πλήρη απαγόρευση όλων των εξαγωγίμων δραστηριοτήτων. (Jennifer L. Schorr 2007)

²⁰² Jennifer L. Schorr, The Australian National Representative System of Marine Protected Areas and the Marine Zoning System: A model for the United States, Pacific Rim Law & Policy Journal Association, Online Pac. Rim & Pol'y J. Vol. 13 2004, σελ. 684.

Η Κοινοπολιτεία, τα Κράτη και η Βόρεια Περιφέρεια συμφώνησαν το 1979 στην εφαρμογή του Συνταγματικού Κειμένου “ Offshore Constitutional Settlement”, βάσει του οποίου ψηφίστηκαν δύο ακόμα νόμοι το 1980 “Coastal Waters Act (State Powers)” και “Coastal Waters Act (State Title)”. Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω κείμενα τα Κράτη και η Βόρεια Περιφέρεια έχουν την ευθύνη για το θαλάσσιο Περιβάλλον από την γραμμή βάσης μέχρι και τα τρία ναυτικά μίλια. Η ευθύνη της Κοινοπολιτείας αρχίζει πέρα από τα όρια των Κρατών και των Περιφερειών της έως και τα 200 ναυτικά μίλια²⁰³. Συνεπώς μια Προστατευόμενη Θαλάσσια Περιοχή ανάλογα με το που εντοπίζεται δύναται να διοικείται από ένα Κράτος, την Περιφέρεια και την Αντιπροσωπεία της Κυβέρνησης της Κοινοπολιτείας ή από συνδυασμό των Κυβερνητικών Αντιπροσωπιών²⁰⁴.

Ειδικότερα Προστατευόμενες Θαλάσσιες Περιοχές μπορούν να συστήνονται σε Περιφερειακό, Κρατικό και Κοινοπολιτειακό Επίπεδο, δηλαδή η Κοινοπολιτεία σχεδιάζει και διαχειρίζεται μια MPA εντός των υδάτων δικαιοδοσίας της. Ωστόσο υπάρχουν πολλά παραδείγματα Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών κρατικών, περιφερειακών και κοινοπολιτειακών, οι οποίες γειτνιάζουν και δημιουργούν μια Ενιαία Προστατευόμενη Περιοχή, όπως το “Great Australian Bight” θαλάσσιο Πάρκο²⁰⁵.

Οι προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές που εντοπίζονται εντός των Κοινοπολιτειακών Υδάτων συστήνονται βάσει του νόμου 1999 «Περιβαλλοντική Προστασία και Διατήρηση της Βιοποικιλότητας» “EPBC Act”. Επιπλέον ο Γενικός Κυβερνήτης μπορεί εντός των υδάτων δικαιοδοσίας της Κοινοπολιτείας (και πέρα από αυτά αν η Αυστραλία έχει αναλάβει την υποχρέωση να προστατέψει μια περιοχή σε συνεργασία με άλλα κράτη), να κηρύττει μια Προστατευόμενη Θαλάσσια Περιοχή “Marine Reserve”. Για να υλοποιηθεί ο σχεδιασμός μια Προστατευόμενης Θαλάσσιας Περιοχής χρειάζονται τα εξής: α. επιστημονική αξιολόγηση της περιοχής, β. διαβουλεύσεις όλων των ενδιαφερόμενων μερών γ. αξιολόγηση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων που προκύπτουν από την ανακήρυξη μια τέτοιας περιοχής δ. η αναγνώριση των επιδιωκόμενων αντικειμενικών σκοπών.²⁰⁶ Αφού

---

²⁰³ Βλέπε Jennifer L. Schorr, ο.π., σελ 685.

²⁰⁴ Οι Κυβερνητικές Αντιπροσωπείες που μπορούν να διαχειρίζονται μια Προστατευόμενη Θαλάσσια Περιοχή είναι οι εξής: α. Queensland Parks and Wildlife Service και β. Western Australia Department of Conservation and Land Management (CALM). (Flora Akwilapo 2007).

²⁰⁵ Βλέπε Jennifer L. Schorr, ο.π., σελ 685.

²⁰⁶ Βλέπε Jennifer L. Schorr, ο.π., σελ. 686.

ακολουθηθούν όλες οι παραπάνω διαδικασίες στην συνέχεια με νομοθετική πράξη του Πρωθυπουργού Περιβάλλοντος και Κληρονομιάς κηρύσσεται μια περιοχή ως «Προστατευόμενη».

Βάσει του ίδιου νόμου έχει ιδρυθεί το γραφείο του Διευθυντή των Θαλάσσιων Πάρκων, ο οποίος έχει εξουσιοδοτημένη εντολή από την Κυβέρνηση να διαχειρίζεται τις Κοινοπολιτειακές Προστατευόμενες Περιοχές και τα Πάρκα²⁰⁷. Οι Προστατευόμενες Θαλάσσιες Περιοχές που σχεδιάζονται και διαχειρίζονται στο πλαίσιο κρατικού και περιφερειακού επιπέδου θεσπίζονται βάσει του νομικού πλαισίου των αντίστοιχων περιοχών²⁰⁸.

- **Ιβ. Εθνικό Αντιπροσωπευτικό Σύστημα των Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών
NRSMPA (National Representative System of Marine Protected Areas)**

Η χώρα είχε ανάγκη από ένα ολοκληρωμένο εθνικό πρόγραμμα διαχείρισης των προστατευόμενων θαλάσσιων περιοχών της με απώτερο στόχο την προαγωγή των εθνικών συμφερόντων της. Προκειμένου να υπάρξει συμφωνία και κοινή στρατηγική για την ομαλή λειτουργία ενός εθνικού αντιπροσωπευτικού συστήματος διαχείρισης η Κοινοπολιτεία, τα Κράτη και οι Περιφέρειες ήρθαν σε Διακυβερνητική Συμφωνία για το Περιβάλλον το 1992. Η Συμφωνία ουσιαστικά τόνιζε την υποχρέωση όλων των συμβαλλόμενων μερών, να αναπτύξουν έναν στρατηγικό σχεδιασμό για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Το βασικό στοιχείο για να επιτευχθεί η παραπάνω δέσμευση των Μερών είναι η επιτυχής ανάπτυξη ενός Εθνικού Συστήματος Προστασίας των Θαλάσσιων Περιοχών. Το NRSMPA λειτουργεί συνεπώς για να στηρίξει την Συμφωνία να υλοποιηθούν MPAs και Reserves διαμέσου δύο βασικών εθνικών στρατηγικών σχεδίων: α. για βιώσιμη Οικολογική Ανάπτυξη (1992) και β. για την διατήρηση της Αυστραλιανής Βιοποικιλότητας (1996)²⁰⁹. Καθ' αυτό τον τρόπο δημιουργήθηκε Εθνική Πολιτική για την προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης και της Προστασίας της Βιοποικιλότητας σε χερσαίο και θαλάσσιο επίπεδο²¹⁰.

---

²⁰⁷ Βλέπε Flora Akwilapo, ο.π., σελ. 42.

²⁰⁸ Βλέπε Jennifer L. Schorr, ο.π., σελ. 686.

²⁰⁹ Βλέπε Flora Akwilapo, ο.π., σελ.58

²¹⁰ Βλέπε Jennifer L. Schorr, ο.π., σελ 688 – 689.

Η βάση για την δημιουργία του NRSMPA αποτελούν οι «βιοπεριοχές»²¹¹, δηλαδή περιοχές με έντονο οικολογικό ενδιαφέρον που αποτελούν την γεωγραφική κλίμακα σχεδιασμού του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Τα κριτήρια για την αναγνώριση και την επιλογή μια βιοπεριοχής είναι η μοναδικότητα του περιβάλλοντος, η αντιπροσωπευτικότητα του συστήματος, η διεθνή και εθνική σημασία, το επιστημονικό και κοινωνικό ενδιαφέρον κ.α.²¹² Η ανακήρυξη των βιοπεριοχών σε «προστατευόμενες» ανάλογα με το που εντοπίζονται γίνεται σε Κοινοπολιτειακό, κρατικό ή περιφερειακό επίπεδο βάσει των αντίστοιχων νομικών πλαισίων, ο εκάστοτε δε υπουργός τους αποφασίζει αν η MPA θα ενταχθεί στο Εθνικό Σύστημα²¹³.

Η κυβέρνηση της Αυστραλίας επιδιώκει μέσα από αυτό το σύστημα να συμβάλλει στην οικολογική βιωσιμότητα του θαλάσσιου περιβάλλοντος και στην προστασία και διατήρηση των οικολογικών συστημάτων. Επίσης επιθυμεί να δημιουργήσει ένα διαχειριστικό πλαίσιο για το σύνολο των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, εξασφαλίζοντας παράλληλα τις ψυχαγωγικές, αισθητικές και πολιτισμικές ανάγκες των αυτοχθόνων και μη κατοίκων των περιοχών²¹⁴.

Τέλος ο σχεδιασμός όλων των Προστατευόμενων θαλάσσιων Περιοχών της Αυστραλίας ακολουθεί το Ζωνικό Σύστημα ταξινόμησης που αναπτύχθηκε από την Διεθνή Ένωση για την διατήρηση του Περιβάλλοντος και των Φυσικών Πηγών (IUCN). Κάθε μια από τις περιοχές που επιλέγονται ταξινομείται σε μία ή περισσότερες από τις έξι κατηγορίες ανάλογα του επιδιωκόμενου σκοπού²¹⁵.

Εν κατακλείδι το 2004 το Εθνικό Αντιπροσωπευτικό Σύστημα Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών της Αυστραλίας κάλυπτε το 7% της θαλάσσιας δικαιοδοσίας της, η συνολική δε έκταση των MPAs υπολογίστηκε σε 64.800.000 εκτάρια. Αξίζει δε να αναφερθεί ότι μεγάλος αριθμός MPAs έχει σχεδιαστεί και λειτουργεί σε κρατική ή περιφερειακή βάση χωρίς να εντάσσεται στο Εθνικό Σύστημα²¹⁶.

---

²¹¹ Βλέπε Interim Marine and Coastal Regionalization for Australia (IMCRA), διαθέσιμο <<http://www.environment.gov.au/coasts/mbp/imcra/index.html>>

²¹² Βλέπε National Representative System of Marine Protected Areas, διαθέσιμο <<http://www.environment.gov.au/coasts/mpa/nrsmpa/index.html>>

²¹³ Βλέπε Jennifer L. Schorr, ο.π., σελ 689.

²¹⁴ Βλέπε Jennifer L. Schorr, ο.π., σελ 688.

²¹⁵ Βλέπε Jennifer L. Schorr, ο.π., σελ 690.

²¹⁶ Βλέπε ο.π., National Representative System of Marine Protected Areas.

Τα παραπάνω στοιχεία είναι ενδεικτικά του γεγονότος ότι το Αυστραλιανό Μοντέλο Προστασίας του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος θεωρείται το πληρέστερο. Για την δημιουργία των Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών έχει δημιουργηθεί πληθώρα νομοθετικών κειμένων σχετικά με την σύσταση, την λειτουργία και την διαχείριση των περιοχών αυτών. Υπάρχει έντονη και διαρκής ενημέρωση του κοινού και συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων για την ομαλή λειτουργία των προγραμμάτων. Η χώρα μέσα από το δίκτυο προστασίας του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος που έχει δημιουργήσει, στηρίζει παράλληλα την οικονομική ανάπτυξή της καθ' όσον υπάρχουν πολλοί συναφείς επαγγελματικοί κλάδοι που επωφελούνται, όπως το εμπόριο, ο τουρισμός και η αλιεία. Το έργο που έχει συντελεστεί στην Αυστραλία λαμβάνει ακόμα μεγαλύτερη διάσταση, αν αναλογιστεί κανείς ότι μόνο το 1% των Ωκεανών παγκοσμίως²¹⁷ βρίσκεται υπό το καθεστώς των «Προστατευόμενων Περιοχών» (MPAs).

---

²¹⁷ Βλέπε Jennifer L. Schorr, ο.π., σελ 674.

II. Πρόγραμμα Περιφερειακών Θαλασσών: Πρόγραμμα διαχείρισης και προστασίας του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος.

Το πρόγραμμα των Περιφερειακών Θαλασσών²¹⁸ αποτελεί το σημαντικότερο εργαλείο προστασίας και διαχείρισης του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος που χρησιμοποιεί ο Οργανισμός UNEP τα τελευταία 35 χρόνια.

Οι Περιφερειακές θάλασσες αποτελούν οργανωμένα δίκτυα αποτελεσματικής συνεργασίας, εντός των οποίων συμμετέχουν διεθνείς, περιφερειακοί, κρατικοί και μη θεσμοί, για την αντιμετώπιση προβλημάτων περιβαλλοντικής φύσεως, δεν πρέπει να συγχέονται δε με γεωγραφικούς προσδιοριστικούς παράγοντες²¹⁹. Ουσιαστικά προωθείται μέσα από διαμορφωμένες πολιτικές η ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας με στόχο την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης στο θαλάσσιο Περιβάλλον.

Το Πρόγραμμα των Περιφερειακών Θαλασσών ωθεί τα γειτονικά κράτη να προβούν σε συγκεκριμένες δράσεις για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, διαμέσου της βιώσιμης χρήσης και διαχείρισης των θαλάσσιων και παράκτιων περιοχών που απειλούνται από υποβάθμιση. Το πρόγραμμα λειτουργεί μέσω σχεδίων δράσεως που υποστηρίζονται από ισχυρό νομικό πλαίσιο με την μορφή Συμβάσεων και σχετικών Πρωτοκόλλων.²²⁰

Σήμερα στο σύνολο τους είναι 13²²¹ Περιοχές εντός των οποίων έχει δημιουργηθεί ένα σύνθετο σύστημα ενεργειών και δράσεων για την αντιμετώπιση των οικολογικών

---

²¹⁸ Το πρόγραμμα των Περιφερειακών Θαλασσών τέθηκε σε ισχύ το 1974, δύο χρόνια μετά την Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον το 1972 στην Στοκχόλμη. (United Nations Environmental Programme)

²¹⁹ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Διεθνής Συνεργασία και Σύστημα Διαχείρισης και Προστασίας του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος των Περιφερειακών Θαλασσών, στο Περιβάλλον και Θαλάσσιος Χώρος, Εξελίξεις και Προοπτικές Προστασίας και Διαχείρισης του θαλάσσιου Περιβάλλοντος Διεθνής και Ευρωπαϊκή Διάσταση, επιμέλεια Γρηγόρης Ι. Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2006, σελ 189 στην σελ. 189.

²²⁰ Βλέπε About Regional Seas, <<http://www.unep.org/regionalseas/about/default.asp>>.

²²¹ Τα 13 Προγράμματα Περιφερειακών θαλασσών κατά περιοχή υπό την αιγίδα του UNEP είναι τα εξής: α) της Μεσογείου, β) του Κουβέιτ, γ) Δυτική και Κεντρική Αφρική, δ) Καραϊβική Θάλασσα, ε) νοτιοανατολικός Ειρηνικός Ωκεανός, στ) Ερυθρά Θάλασσα και Κόλπος του Άντεν, ζ) Ανατολική Αφρική η) Νότιος Ειρηνικός, θ) Μαύρη Θάλασσα, ι) Βορειοανατολικός Ειρηνικός

πιέσεων που δέχονται για την Προστασία του θαλάσσιου Περιβάλλοντος. Κεντρικός Συντονιστής των Προγραμμάτων είναι το Κέντρο Δραστηριοτήτων του Προγράμματος των Περιφερειακών θαλασσών. Στο Πρόγραμμα συμμετέχουν παράκτια κράτη, διεθνείς οργανισμοί, περιφερειακοί οργανισμοί και μη κυβερνητικές οργανώσεις.²²²

(α) Μεσόγειος θάλασσα

Δεκαέξι Μεσογειακά Κράτη και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δημιούργησαν το 1975, το Μεσογειακό Πρόγραμμα δράσης (Mediterranean Action Plan) υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών (UNEP) στο πλαίσιο του Προγράμματος των Περιφερειακών Θαλασσών. Η λειτουργία του Μεσογειακού προγράμματος καθορίζεται από τη Σύμβαση της Βαρκελώνης²²³.

Το Μεσογειακό Πρόγραμμα δράσης αφιερώθηκε αρχικά στην αξιολόγηση και στον έλεγχο της θαλάσσιας ρύπανσης, και σταδιακά στράφηκε προς ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα σχεδιασμού και διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών.²²⁴

Μετά από μια μακρά περίοδο εφαρμογής του πρώτου στρατηγικού σχεδίου δράσης, σχεδιάστηκε το δεύτερο το οποίο εφαρμόζεται μέχρι σήμερα. Το δεύτερο αναθεωρημένο και διευρυμένο στρατηγικό σχέδιο ονομάστηκε «Στρατηγικό Σχέδιο για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου» (MAP Β΄ Φάση)²²⁵, έχοντας να αντιμετωπίσει τις παρακάτω προκλήσεις: α)μείωση της ρύπανσης από χερσαίες πηγές που αποτελεί το 80% της συνολικής θαλάσσιας ρύπανσης της Μεσογείου, β)την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας, γ)προστασία των φυσικών και πολιτισμικών πηγών, δ)διαχείριση των παράκτιων περιοχών, ε)Βιώσιμη Ανάπτυξη και Προστασία του Περιβάλλοντος καθώς και στ)την προώθηση της ενημέρωσης και της συμμετοχής. Στόχος της συνεργασίας των 20 Μεσογειακών Κρατών είναι η βιώσιμη Ανάπτυξη της Μεσογείου με στόχο την

Ωκεανός, ια) Θάλασσες της Ανατολικής Ασίας, ιβ) Θάλασσες της Νότιας Ασίας και ιγ) Βορειοδυτικός Ειρηνικός Ωκεανός (About Regional Seas <<http://www.unep.org/regionalseas>>).

²²² Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, επιμέλεια Γρηγόρης Ι. Τσάλτας - Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, ο.π., σελ 195 – 196.

²²³ Βλέπε Mediterranean Action Plan “The Action Plan”

<<http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001004>>

²²⁴ Βλέπε ο.π., Mediterranean Action Plan.

²²⁵ Βλέπε ο.π., Mediterranean Action Plan.

βελτίωση της Μεσογειακής ποιότητας ζωής με την ανάληψη δράσεων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, όπως ορίζει και το σχέδιο δράσης²²⁶.

Αναλυτικότερα στις δραστηριότητες που έχει αναλάβει το Μεσογειακό Πρόγραμμα Δράσης είναι η διαχείριση των παράκτιων ζωνών καθώς βάλλονται από πολλούς παράγοντες. Αναλυτικότερα το σύνολο των ακτών των Παράκτιων Κρατών της Μεσογείου Λεκάνης είναι συνολικά 46.000km, ενώ το σύνολο του Πληθυσμού τους ανέρχεται περίπου σε 450 εκατομμύρια κατοίκους²²⁷. Τα παράκτια κράτη της Μεσογείου δέχονται ετησίως μεγάλο όγκο τουριστών, οι οποίοι συμβάλλουν στην ανεξέλεγκτη ρύπανση των ακτών από αστικά λύματα και βιομηχανικά απόβλητα, που μεταφέρονται στο θαλάσσιο Περιβάλλον. Προβλήματα όπως η υπερεκμετάλλευση των αλιευτικών αποθεμάτων και ο μεγάλος όγκος των θαλάσσιων μεταφορών που συγκεντρώνεται στην Μεσόγειο Θάλασσα υποβαθμίζει την ποιότητα ζωής των Παράκτιων Κρατών και των Νησιών τους. Χαρακτηριστικά η Μεσόγειος κατέχει το 30% της παγκόσμιας ναυσιπλοίας και επιβαρύνεται με το 28% της διακίνησης καυσίμων. Αξίζει να αναφερθεί, ότι καθημερινά κυκλοφορούν 200 τάνκερ που μεταφέρουν 400εκ. τόνους πετρελαίου²²⁸. Το πρόβλημα διογκώνεται εξαιτίας της γεωμορφολογίας της Μεσογείου Θάλασσας καθώς θεωρείται ημίκλειστη θάλασσα με μοναδικές διεξόδους τα Στενά του Γιβραλτάρ και την Διώρυγα του Σουέζ. Το πρόβλημα γίνεται ακόμη εντονότερο καθώς οι επιστήμονες τονίζουν, ότι η ανακύκλωση των υδάτων της Μεσογείου Θάλασσας χρειάζεται από 80 – 150 έτη.

Το Μεσογειακό Πρόγραμμα Δράσης προωθεί συγκεκριμένες δράσεις όπως:

- την Προώθηση ενός Ολοκληρωμένου Σχεδίου Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών.
- την διενέργεια επιστημονικών αναλύσεων για την προώθηση σε εθνικό επίπεδο βιώσιμων σχεδίων ανάπτυξης.

²²⁶ MAP PHASE II: Action Plan for the Protection of the Marine Environment and the Sustainable Development of the Coastal Areas of the Mediterranean Sea, <http://195.97.36.231/dbases/webdocs/BCP/MAPPhaseII_eng.pdf>.

²²⁷ Βλέπε, Activities,

<http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001003&ocat_id=001003>

²²⁸ Βλέπε Αγγελική Δ. Μπούρα, «Αποτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Θαλάσσιων Μεταφορών με την Χρήση Ανάλυσης του Κύκλου Ζωής» στο Περιβάλλον και Θαλάσσιος Χώρος, Εξελίξεις και Προοπτικές Προστασίας και Διαχείρισης του θαλάσσιου Περιβάλλοντος Διεθνής και Ευρωπαϊκή Διάσταση, επιμέλεια Γρηγόρης Ι. Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2006, σελ 101 στην σελ. 102.

- Την εντονότερη ενασχόληση και ανάλυση των προβλημάτων των παράκτιων περιοχών όπως της αστικοποίησης, των βιομηχανικών αποβλήτων κ.α.
- Την ενημέρωση του κοινού και την προετοιμασία ενεργής συμμετοχής του.
- Την εκπόνηση καταλόγων και λιστών με τα απειλούμενα είδη της Μεσογείου κ.α.²²⁹

Η Ελλάδα είναι μια από τις 21 χώρες που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα Δράσης της Μεσογείου με την Συμβολή του Υπουργείου ΥΠΕΧΩΔΕ υπεύθυνου φορέα για θέματα περιβαλλοντικής διαχείρισης. Συνεπώς οφείλει να κινείται προς την υλοποίηση των στόχων που έχουν τεθεί τόσο από την Σύμβαση της Βαρκελώνης όσο και από το δεύτερο Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης. Επιπλέον έχει προβεί σε περαιτέρω ενέργειες για την δημιουργία δορυφορικής τηλεσκόπησης της Μεσογείου από το Εθνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών καθώς και στην μελέτη διαχείρισης των ελληνικών ακτών κ.α.²³⁰

Σύμφωνα με την Σύμβαση της Βαρκελώνης, του Μεσογειακού Προγράμματος Δράσης και του Γαλάζιο Σχεδίου για τη Μεσόγειο δημιουργήθηκε το Πρόγραμμα Συστηματικής Παρακολούθησης MED POL, το οποίο εδράζεται στην Αθήνα. Την ευθύνη της οργάνωσης και του συντονισμού έχει αναλάβει το αρμόδιο υπουργείο ΥΠΕΧΩΔΕ²³¹.

Τέλος η Μεσόγειος ανήκει στο Πρόγραμμα Περιφερειακών Θαλασσών που διαχειρίζεται απευθείας η έδρα του UNEP. Συνεπώς ο Οργανισμός είναι υπεύθυνος για την οργάνωση του προγράμματος, για την λειτουργία των γραμματειών ενώ παρέχονται οικονομικές και δημοσιονομικές υπηρεσίες στα Κράτη²³². Εμπλέκεται άμεσα στον σχεδιασμό και στην εφαρμογή του προγράμματος ενώ συμβάλλει με την παροχή επιστημονικών και τεχνικών συμβουλών.

²²⁹ Βλέπε MAP PHASE II.

²³⁰ Βλέπε Μεσογειακό Πρόγραμμα Δράσης,
<<http://www.minenv.gr/1/11/113/11300/q11327.html>>.

²³¹ Βλέπε Παναγιώτη Γ. Γρηγορίου, Η Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος της Μεσογείου στο Κλίμα του Νέου Δικαίου της Θάλασσας, στο Το Δίκαιο της Θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα, επιμέλεια Χαριτίνη Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης, εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα, 2004, σελ 265 στην σελ 271.

²³² Βλέπε UNEP “Administered Programmes”,
<<http://www.unep.org/regionalseas/programmes/unpro/default.asp>>

(β) Η Θάλασσα της Βαλτικής

▪ Σύμβαση του Ελσίνκι (1974)

Η θάλασσα της Βαλτικής δεν ανήκει στο Πρόγραμμα Περιφερειακών Θαλασσών του UNEP, που έχουν συσταθεί απευθείας από τον οργανισμό αλλά εντάσσεται σε ένα συμπληρωματικό πρόγραμμα του UNEP²³³. Παρόλα αυτά τα Κράτη της Βαλτικής συμμετέχουν σε όλες τις συνεδριάσεις του Οργανισμού προκειμένου να διασφαλίσουν την συνεργασία σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο²³⁴.

Η Βαλτική Θάλασσα είναι από τις νεότερες θάλασσες του πλανήτη και παρουσιάζει την ιδιαιτερότητα ενός υφάλμυρου οικοσυστήματος. Είναι ημίκλειστη θάλασσα με περιορισμένη ανανέωση των υδάτων από τα στενά της Δανίας μέσω των οποίων συνορεύει με την Βόρεια Θάλασσα. Η Βαλτική δέχεται μεγάλες περιβαλλοντικές πιέσεις για τις οποίες έπρεπε να ληφθούν μέτρα αντιμετώπισης²³⁵.

Η Σύμβαση του Ελσίνκι υιοθετήθηκε το 1974 για να αντιμετωπιστεί η ρύπανση της θάλασσας της Βαλτικής. Ωστόσο οι πολιτικές αλλαγές και η εξελικτική πορεία του Δικαίου του Περιβάλλοντος οδήγησαν στην αναθεώρηση της Σύμβασης το 1992 που τέθηκε σε ισχύ στις 17 Ιανουαρίου του 2000. Σύμφωνα με τα άρθρα 19 και 20 της Σύμβασης²³⁶, υπεύθυνη για την υιοθέτηση, εφαρμογή και πρόοδο της Σύμβασης είναι η Επιτροπή του Ελσίνκι, γνωστή ως (HELCOM) Περιβαλλοντική Επιτροπή Προστασίας της Βαλτικής Θάλασσας²³⁷.

Στόχος της HELCOM είναι να προωθήσει την διακυβερνητική συνεργασία των χωρών²³⁸ για να προστατευθεί η Βαλτική Θάλασσα από τις κυριότερες μορφές ρύπανσης. Όραμα της HELCOM είναι η μελλοντική υγεία του περιβάλλοντος της

²³³ Βλέπε Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, επιμέλεια Γρηγόρης Ι. Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, ο.π., στην σελ. 196.

²³⁴ Βλέπε “UNEP Independent Programmes”,
<<http://www.unep.org/regionalseas/programmes/independent/default.asp>>.

²³⁵ Βλέπε Protection of the Baltic Sea,
<<http://www.environment.fi/default.asp?contentid=308728&lan=fi&clan=en>>

²³⁶ Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area, 1992.

²³⁷ Βλέπε “The Helsinki Convention”, <http://www.helcom.fi/Convention/en_GB/convention>.

²³⁸ Οι χώρες που συμμετέχουν στην HELCOM είναι η Δανία, η Εσθονία, η Φιλανδία, η Γερμανία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Ρωσία, η Πολωνία, η Σουηδία και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, (<<http://www.helcom.fi>>).

Βαλτικής, η οικολογική ισορροπία των συστημάτων της σε συνδυασμό με βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη²³⁹.

Από τα βασικότερα περιβαλλοντικά ζητήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η HELCOM είναι ο ευτροφισμός, η απόρριψη επικίνδυνων ουσιών, ο όγκος των θαλάσσιων μεταφορών, η υπεραλιεία. Για την Αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών η HELCOM ακολουθεί κοινή Περιβαλλοντική Πολιτική και χρησιμοποιεί ένα εστιακό σημείο πληροφόρησης. Το νέο καινοτόμο Πρόγραμμα Δράσης για την Βαλτική Θάλασσα τέθηκε σε εφαρμογή το 2007 θέτοντας «οικολογικούς στόχους», με απώτερο σκοπό την επίτευξη της υγείας και της ισορροπίας στην Βαλτική Θάλασσα έως το 2021. Για την επίτευξη όλων των παραπάνω τα κράτη καλούνται να εφαρμόσουν εθνικά προγράμματα δράσης.²⁴⁰

Επίσης η Βαλτική Θάλασσα εντάχθηκε το 2005 στο πρόγραμμα των PSSA, με εξαίρεση την αιγιαλίτιδα και την οικονομική ζώνη των Ρωσικών υδάτων. Η Βαλτική Θάλασσα συμπεριλήφθηκε στην Λίστα των Ειδικά Προστατευόμενων Περιοχών του Διεθνή Ναυτιλιακού Οργανισμού, προκειμένου να δημιουργηθούν μέτρα προστασίας από τις ναυτιλιακές δραστηριότητες. Επίσης εντάχθηκε και στις «Ειδικές Περιοχές» βάσει των παραρτημάτων της Διεθνής Σύμβασης για την Προστασία από την Ρύπανση των Πλοίων (MARPOL 73/78). Συνεπώς στην Βαλτική Θάλασσα έχει δημιουργηθεί ένα αυστηρό πλαίσιο προστασίας ιδιαίτερα δε από τις θαλάσσιες μεταφορές βάσει των εφαρμοστέων Διεθνών Συμβάσεων.²⁴¹

Τέλος αξίζει να σημειωθεί η προσπάθεια της Φιλανδικής Κυβέρνησης, η οποία προχώρησε στην σύσταση εθνικού προγράμματος δράσης για την Προστασία της Βαλτικής θάλασσας (2002). Το Πρόγραμμα της Φιλανδικής Κυβέρνησης συγκέντρωσε την προσοχή του στους εξής τομείς δράσεως: στην καταπολέμηση του ευτροφισμού, στην μείωση των κινδύνων από τις επικίνδυνες ουσίες, την μείωση των κινδύνων από την χρήση της θάλασσας, διατήρηση της βιοποικιλότητας, καθώς και την έρευνα²⁴².

---

²³⁹ Βλέπε “ About Helcom”, <http://www.helcom.fi/helcom/en_GB/aboutus>

²⁴⁰ Βλέπε “ HELCOM Baltic Sea Action Plan”, <<http://www.helcom.fi>>.

²⁴¹ Βλέπε Particularly Sensitive Sea Area, <<http://www.environment.fi/default.asp?contentid=308728&lan=fi&clan=en>>.

²⁴² Βλέπε “Finlands Programme for the Protection of the Baltic Sea”, <<http://www.environment.fi/default.asp?contentid=308728&lan=fi&clan=en>>.

(γ) Μαύρη Θάλασσα

Η Μαύρη Θάλασσα ανήκει στο πρόγραμμα των Περιφερειακών Θαλασσών που δεν βρίσκονται σε απευθείας διαχείριση από τον UNEP, αλλά την διαχείριση ασκεί άλλος περιφερειακός οργανισμός, ο οποίος είναι υπεύθυνος για την οικονομική και δημοσιονομική πορεία του προγράμματος²⁴³.

Το πρόγραμμα για την Μαύρη Θάλασσα υιοθέτησαν έξι χώρες²⁴⁴ για την αντιμετώπιση του υποβιβασμού που είχε καταγραφεί στο θαλάσσιο περιβάλλον τους. Η Μαύρη θάλασσα είναι μια κλειστή θάλασσα με υψηλή ανοξικότητα με αποτέλεσμα να είναι ευάλωτη στις ανθρωπογενείς παρεμβάσεις²⁴⁵.

Η προσπάθεια λοιπόν των Κρατών να περιορίσουν την ρύπανση του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος, τα ώθησε στην υπογραφή της Σύμβασης για την Προστασία της Μαύρης Θάλασσας από την Ρύπανση και των Πρωτοκόλλων της το 1992. Η Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ δύο χρόνια αργότερα, σύμφωνα με την οποία στα άρθρα 17 και 18, υπεύθυνο όργανο διαχείρισης και εποπτείας του Προγράμματος καθορίστηκε η Επιτροπή για την Προστασία της Μαύρης Θάλασσας κατά της Ρύπανσης, η οποία συναντάται και ως Επιτροπή της Istanbul²⁴⁶.

Οι στόχοι που έθεσαν τα Κράτη ήταν η αποτροπή, η μείωση και ο έλεγχος της ρύπανσης για την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, η δημιουργία ενός ισχυρού νομικού πλαισίου συνεργασίας και η υποχρέωση εφαρμογής συγκεκριμένων δράσεων. Ειδικότερα με το σχέδιο δράσης τα κράτη προωθούσαν την βιώσιμη ανάπτυξη του θαλάσσιου περιβάλλοντος της Μαύρης Θάλασσας μέσω της μείωσης της ρύπανσης από χερσαίες πηγές και άλλες επικίνδυνες ουσίες, την προστασία από τις δραστηριότητες των πλοίων, την προστασία και διατήρηση των

²⁴³ Βλέπε Non UNEP Administered Programmes,

<<http://www.unep.org/regionalseas/programmes/nonunep/default.asp>>.

²⁴⁴ Οι έξι χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα είναι: η Βουλγαρία, η Γεωργία, η Ρουμανία, η Ρωσία, η Τουρκία και η Ουκρανία. <<http://www.blacksea-commission.org>>

²⁴⁵ Βλέπε Black sea,

<http://www.unep.org/regionalseas/programmes/nonunep/blacksea/default.asp>.

²⁴⁶ Βλέπε "Convention on the Protection of the Black Sea Against Pollution", <<http://www.blacksea-commission.org/convention-fulltext.asp>>

φυσικών πόρων και της βιοποικιλότητας καθώς και την παρακολούθηση και αξιολόγηση των δράσεων τους κάθε πέντε χρόνια²⁴⁷.

Το Σχέδιο Δράσης αναθεωρήθηκε το 2002 από όλα τα κράτη με στόχο την επιβεβαίωση της εφαρμογής του αρχικού κειμένου. Η εφαρμογή του προγράμματος δεν είχε την αναμενόμενη αποτελεσματικότητα καθώς εντοπίστηκαν σοβαρά προβλήματα στην βιοποικιλότητα των ειδών από την παράνομη αλιεία και από την ύπαρξη υψηλών επιπέδων ρύπανσης. Για τους παραπάνω λόγους το Σχέδιο Δράσης της Μαύρης Θάλασσας στις 17.4.2009 υπέστη νέα αναθεώρηση για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης των φυσικών πηγών και της βιοποικιλότητας. Το νέο σχέδιο αναλαμβάνει δράσεις για την καλύτερη επίλυση των προβλημάτων του ευτροφισμού, την χημική ρύπανση, τη βιοποικιλότητα κ.α²⁴⁸.

---

²⁴⁷ Βλέπε “Strategic Action Plan for the Rehabilitation and Protection of the Black Sea” (1996) <<http://www.blacksea-commission.org/bssap1996.asp>> .

²⁴⁸ Βλέπε “ Strategic Action Plan for the Environment Protection and Rehabilitation of the Black Sea” adopted 17.4.2009, <<http://www.blacksea-commission.org/main.htm>> .

6. Ελλάδα - Θαλάσσιο Περιβάλλον

Η Ελλάδα διαμέσου της συμμετοχής της σε διεθνείς και περιφερειακές διασκέψεις έχει επικυρώσει πολύ σημαντικές Συμβάσεις για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντός της. Έχει δεσμευθεί δε τόσο από την Σύμβαση της Θάλασσας όσο και από την Σύμβαση της Βαρκελώνης να ακολουθήσει συγκεκριμένες δράσεις για την οικολογική ισορροπία του θαλάσσιου περιβάλλοντος της. Ως μέλος δε της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλείται να ενσωματώνει στην εσωτερική έννομη τάξη της, τις οδηγίες και τις αποφάσεις που αφορούν την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και την διατήρηση της βιοποικιλότητας του.

Το 2008 ανακοινώθηκε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την διαχείριση των υδάτων. Μέχρι σήμερα όμως η Ελλάδα δεν έχει υιοθετήσει σαφή νομοθεσία και σχέδιο δράσης για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Στην έκθεση της Ελλάδος για την διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών που ετοίμασε το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων προκειμένου να την υποβάλλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Περιβάλλοντος (2006), αναφέρεται μεταξύ άλλων, ότι η προστασία των παράκτιων περιοχών σε συνδυασμό με την βιώσιμη ανάπτυξη και την επιλογή συγκεκριμένων προστατευόμενων περιοχών δεν διαμορφώθηκε ως μια ενιαία πολιτική δράση με ισχυρό νομικό πλαίσιο. Η προώθηση των παραπάνω στόχων ενσωματώθηκαν σε επιμέρους τομείς πολιτικών²⁴⁹.

Ουσιαστικά η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος στην Ελλάδα ενσωματώνεται σε πολιτικές αποφάσεις και δράσεις για την αλιεία, τον τουρισμό και όχι ως αυτόνομη πολιτική. Η τακτική αυτή συμπληρώνεται από ελλιπές εθνικό νομικό πλαίσιο για την προστασία και τη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος αλλά και από την παράλληλη εμπλοκή πολλών αρμόδιων υπηρεσιών²⁵⁰ σε θέματα που άπτονται της διαχείρισης των παράκτιων και θαλάσσιων περιοχών της Ελλάδας. Η στάση αυτή έχει χαρακτηριστεί ως μετριοπαθής πολιτική, για την οποία δυστυχώς δεν υπάρχουν αποδείξεις που να την ακυρώνουν. Όταν μάλιστα το Θαλάσσιο Περιβάλλον της Ελλάδας έχει πολλές ιδιαιτερότητες από γεωμορφολογικής και γεωλογικής απόψεως.

²⁴⁹ Βλέπε “Ministry of Environmental, Physical Planning and Public Works, Report of Greece on Coastal Zone Management” σελ. 40,

<<http://www.minenv.gr/4/42/00/094%20GR%20Report%20CZM-full%20version-4-final.pdf>>.

²⁵⁰ Βλέπε “Ministry of Environmental, Physical Planning and Public Works, Report of Greece on Coastal Zone Management”, ο.π., σελ. 39.

▪ Χαρακτηριστικά Γνωρίσματα του Αιγαίου Πελάγους

Ειδικότερα δε το Αιγαίο Πέλαγος αποτελεί μια ρηχή θάλασσα, καθώς προέρχεται από την καταβύθιση της Αιγίδας γης. Υπάρχουν ωστόσο σημεία με αρκετά μεγάλο βάθος από αρκετές τάφρους στο βυθό του Αιγαίου. Τα νησιά του Αιγαίου Πελάγους ομαδοποιούνται βάσει συγκεκριμένων γνωρισμάτων σε επτά ομάδες: α. τα νησιά του Θρακικού Πελάγους, β. τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, γ. τις Βόρειες Σποράδες, δ. τις Κυκλάδες, ε. τα νησιά του Αργοσαρωνικού, στ. τα Δωδεκάνησα και ζ. τη Κρήτη²⁵¹.

Επιπλέον η ποικιλία των πετρωμάτων που εμφανίζονται στο Αιγαίο Πέλαγος το καθιστά από γεωλογικής απόψεως πολυσύνθετο και αλληλένδετο με την εμφάνιση συγκεκριμένης χλωρίδας και πανίδας. Ανάλογα με την τοποθεσία δε των νησιών και αναλόγως των ομάδων που ανήκουν παρουσιάζουν διαφορετική ποικιλία πετρωμάτων²⁵².

Ειδική αναφορά πρέπει να γίνει στην ηφαιστειότητα, η οποία διακρίνεται στο χώρο του Νοτίου, του Κεντρικού και του Βόρειου Αιγαίου. Επίσης η κατείσδυση της Αφρικανικής Λιθόσφαιρας κάτω από την Ευρασιατική δημιουργεί την συχνή εμφάνιση σεισμών στον υποθαλάσσιο χώρο του Αιγαίου²⁵³.

Σημαντικό στοιχείο προς εξέταση για τις ηπειρωτικές και νησιωτικές ακτές του Αιγαίου αποτελεί ακόμα η πληθυσμιακή κάλυψη, η κοινωνική διάρθρωση και η οικονομική ανάπτυξη που παρουσιάζουν. Συγκεκριμένα μεγάλο μέρος του Ελληνικού Πληθυσμού διαβιοί στα νησιά του Αιγαίου και στα παραθαλάσσια αστικά κέντρα, των οποίων η κοινωνική διάρθρωση και η οικονομική τους ανάπτυξη είναι άμεσα συνυφασμένη με το Αιγαίο Πέλαγος. Η οικονομία των Ελληνικών νησιών στηρίζεται στον τουρισμό και στην αλιεία γεγονός που συντελεί στην σημασία της διατήρησης της ποιότητας του θαλάσσιου περιβάλλοντος και στην διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας.

Επομένως είναι απαραίτητη η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων και παραθαλάσσιων περιοχών του Αιγαίου Πελάγους, εντός του οποίου συναντώνται τοπία

---

²⁵¹ Βλέπε Βαλιάκος Ηλίας, Γεωμορφολογία του Αιγαίου, συγγράφηκε 11.7.2006, <<http://www2.egeonet.gr/aigaiio/forms/filePage.aspx?lemmald=6942>> .

²⁵² Βλέπε ο.π., Βαλιάκος Ηλίας, Γεωμορφολογία του Αιγαίου.

²⁵³ Βλέπε Βαλιάκος Ηλίας, Τεκτονισμός στο Αιγαίο Πέλαγος, συγγράφηκε στις 10.7.2006, <<http://www2.egeonet.gr/aigaiio/Forms/fLemmaBody.aspx?lemmaid=6944>>

γεωμορφολογικού και γεωλογικού ενδιαφέροντος, στοιχεία πολιτισμικής κληρονομιάς αλλά και πολλή μεγάλη βιοποικιλότητα και ενδημικότητα των θαλάσσιων ειδών.

▪ Περιβαλλοντική Διαχείριση του Αιγαίου

Η περιβαλλοντική διαχείριση του Αιγαίου απαιτεί συγκεκριμένες πολιτικές δράσεις και αποφάσεις. Η όποια προσπάθεια απαιτεί αρχικά ιδιαίτερη εξέταση των τοπικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών των τοπικών κοινωνιών που διαβιούν στο Αιγαίο. Ειδικότερα παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση του πληθυσμού στις ηπειρωτικές και νησιωτικές παράκτιες περιοχές του Αιγαίου Πελάγους, των οποίων η κοινωνική και οικονομική τους συνοχή είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το περιβάλλον του. Ουσιαστικά κανένα πρόγραμμα δε θα στεφθεί με επιτυχία αν δεν υπάρξει η ενημέρωση, η διαβούλευση και η συμμετοχή των ομάδων αυτών στην υλοποίηση του προγράμματος.

Βάσει της επίσημης έκθεσης του Υπουργείου Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων για την διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών αποτιμήθηκε, ότι οι επαγγελματικοί κλάδοι που συνδέονται με την χρήση της θάλασσας συνεισφέρουν μεγάλο ποσοστό στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και απασχολούν το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού τους²⁵⁴. Για τους παραπάνω λόγους είναι απαραίτητη η παροχή κινήτρων για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος σε συνδυασμό με βιώσιμη ανάπτυξη.

Μια ακόμη προϋπόθεση για την δημιουργία προγράμματος περιβαλλοντικής διαχείρισης των παράκτιων και θαλάσσιων περιοχών του Αιγαίου Πελάγους είναι η δημιουργία ξεκάθαρου νομικού πλαισίου για την προστασία και διατήρηση του Θαλάσσιου περιβάλλοντος. Οι νόμοι θα πρέπει να βρίσκονται σε εναρμόνιση με το περιεχόμενο της Σύμβασης της Θάλασσας και των υπολοίπων Συμβάσεων που δεσμεύουν την Ελλάδα.

Το ζητούμενο ωστόσο είναι κάτω υπό ποιες συνθήκες μπορεί να υιοθετήσει η Ελλάδα μια ολοκληρωμένη Θαλάσσια περιβαλλοντική πολιτική. Η πρώτη συνθήκη είναι η δημιουργία Ολοκληρωμένου Προγράμματος Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών είτε υπό την μορφή των MPAs είτε ως Marine Reserves, δηλαδή δημιουργία αυστηρών προστατευόμενων θαλάσσιων περιοχών ή πολυχρηστικών. Η δεύτερη συνθήκη είναι η

---

²⁵⁴ Βλέπε “Ministry of Environmental, Physical Planning and Public Works, Report of Greece on Coastal Zone Management”, ο.π., σελ. 25 – 31.

κήρυξη της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και των συνεπακόλουθων ωφελειών της με παράλληλη δημιουργία των Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών, αφού διευρύνεται αυτομάτως το εύρος εφαρμογής τους.

Ωστόσο η αρχική πρόθεση των κρατών της Μεσογείου στην Τρίτη Συνδιάσκεψη για το δίκαιο της θάλασσας, ήταν να μην προβούν στην κήρυξη της ΑΟΖ για χάρη της ελευθερίας της ανοιχτής θάλασσας²⁵⁵. Βέβαια έχουν εντοπιστεί αποκλίσεις από την αρχική πρόθεση των κρατών εξαιτίας των νέων δεδομένων και των απειλών που δέχεται το θαλάσσιο περιβάλλον από την ρύπανση. Κατά συνέπεια πρέπει να εξεταστεί η περίπτωση των χωρών που δεν έχουν προβεί στην κήρυξη ΑΟΖ, έχουν όμως δημιουργήσει εναλλακτικές Περιβαλλοντικές Ζώνες. Συγκεκριμένα η Γαλλία το 2004 έθεσε σε ισχύ νόμο για την δημιουργία «Οικολογικών Προστατευόμενων Ζωνών» εκτός των χωρικών υδάτων της για την καταπολέμηση της ρύπανσης, ενώ η Ισπανία έχει δημιουργήσει «Προστατευόμενες Ζώνες Αλιείας» για την προστασία της αλιείας και της βιοποικιλότητας, πέραν των χωρικών υδάτων της²⁵⁶.

Επιπρόσθετα υπήρξε μέριμνα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τον Κανονισμό (2371/2002) του Συμβουλίου, σύμφωνα με τον οποίο η Κοινότητα πρότεινε την δημιουργία αλιευτικών ζωνών (12ν.μ.) εντός των χωρικών υδάτων των κρατών της Μεσογείου για την προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας των αλιευτικών πόρων. Οι χώρες της Μεσογείου έχουν την δυνατότητα ακόμα και σήμερα να συστήσουν «αλιευτικές ζώνες», αφού ο κανονισμός εξακολουθεί να βρίσκεται σε ισχύ²⁵⁷. Ωστόσο με βάση τον όρο που χρησιμοποιεί η Ισπανία υιοθετήθηκε στην Υπουργική Διάσκεψη για την βιώσιμη ανάπτυξη της αλιείας στην Μεσόγειο, στην Βενετία τον Νοέμβριο του 2003, η πρόταση της Επιτροπής για δημιουργία «ζωνών προστασίας της αλιείας²⁵⁸» στην Ανοιχτή Θάλασσα. Η Διακήρυξη προτρέπει στην

---

²⁵⁵ Βλέπε Αναστασία Στρατή, Ευρωπαϊκή Αλιευτική Πολιτική και Μεσόγειος Σύγχρονες Εξελίξεις, στο Περιβάλλον και Θαλάσσιος Χώρος, Εξελίξεις και Προοπτικές Προστασίας και Διαχείρισης του θαλάσσιου Περιβάλλοντος Διεθνής και Ευρωπαϊκή Διάσταση, επιμέλεια Γρηγόρης Ι. Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2006, σελ 363 στην σελ. 372.

²⁵⁶ Αναστασία Στρατή, επιμέλεια Γρηγόρης Ι. Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, ο.π., στην σελ 372 & 374.

²⁵⁷ Βλέπε Αναστασία Στρατή, επιμέλεια Γρηγόρης Ι. Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, ο.π., στην σελ 366.

²⁵⁸ Ωστόσο στην ετήσια έκθεση για το Δίκαιο της Θάλασσας το 2004, ο Γενικός Γραμματέας των Η.Ε. αναφερόμενος στις παραπάνω πρακτικές εξελίξεις στη Μεσόγειο υπογράμμισε τον κίνδυνο

Δημιουργία Προστατευόμενων Ζωνών για την Αλιεία έως τα 200ν.μ. για τον περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων της αλιείας και για την διατήρηση της βιοποικιλότητας²⁵⁹. Η Ελλάδα μπορεί να αξιοποιήσει την κοινοτική νομοθεσία για την χρήση «προστατευόμενων ζωνών αλιείας» πέρα των χωρικών υδάτων της.

Η δημιουργία περιβαλλοντικών συστημάτων θαλάσσιας προστασίας αποτελεί πρακτική την οποία έχουν υιοθετήσει πολλές Ευρωπαϊκές Χώρες, είτε αυτές αποτελούν οικολογικές ή αλιευτικές ζώνες ή ακόμα και τεχνητοί ύφαλοι. Η Ευρωπαϊκή Χώρα που έχει αναπτύξει το πιο διευρυμένο Πρόγραμμα MPAs είναι η Γερμανία, η οποία έχει δημιουργήσει ένα δίκτυο Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών στο πλαίσιο λειτουργίας του Δίκτυο Natura 2000²⁶⁰.

Παρατηρείται δε ότι η δημιουργία συστημάτων προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος εκτός των ορίων της χωρικής θάλασσας των Κρατών δεν είναι πλέον περιστασιακό φαινόμενο καθώς ενισχύεται από τις πρακτικές των κρατών όλο και εντονότερα. Συνεπώς η εξέταση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος διαχείρισης προστατευόμενων θαλάσσιων περιοχών στην Ελλάδα θα πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα των νέων διαμορφωμένων κοινοτικών και διεθνών δεδομένων.

▪ **Κήρυξη Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης.**

Η Ελλάδα έχει επικυρώσει την Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας και συνεπώς μπορεί να προβεί στην κήρυξη της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης βάσει του νόμου Ν.2321/1995 με την έκδοση Προεδρικού Διατάγματος²⁶¹. Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη εκτείνεται στα 200 ναυτικά μίλια από την ακτή, δεδομένου ότι συμπεριλαμβάνεται

«σύγχυσης» και «αβεβαιότητας» ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των τρίτων χωρών. Χαρακτήρισε τις παραπάνω ζώνες ως de facto αποκλειστικές οικονομικές ζώνες και προέτρεψε τα Κράτη να χρησιμοποιήσουν την ορολογία της Σύμβασης (Αναστασία Στρατή 2006).

²⁵⁹ Βλέπε Αναστασία Γ. Στρατή, επιμέλεια Χαριτίνη Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης, στην σελ. 205 – 206.

²⁶⁰ Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Strategy, National Strategy for Sustainable Use and Protection of the Sea, Report of the German Government to the German Bundestag adopted by the Federal Cabinet on 1 October 2008. <http://www.bmu.de/files/pdfs/allgemein/application/pdf/meeresstrategie_en.pdf>

²⁶¹ Βλέπε Αναστασία Γ. Στρατή, επιμέλεια Χαριτίνη Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης, ο.π., στην σελ 198.

η αιγιαλίτιδα Ζώνη εντός αυτής για την Ελλάδα η ΑΟΖ θα σήμαινε την επέκταση των κυριαρχικών δικαιωμάτων και της δικαιοδοσίας²⁶² της σε 194νμ.

Ειδικότερα σε θέματα που αφορούν την εξερεύνηση και την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων τα κράτη που θεσπίζουν την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη αποκτούν κυριαρχικά δικαιώματα. Συνεπώς τα τρίτα κράτη μπορούν να συμμετέχουν στο πλεόνασμα των αλιευτικών αποθεμάτων κατόπιν συμφωνίας με το παράκτιο κράτος. Επιπλέον το παράκτιο κράτος μπορεί να επιβάλει ανώτατο επιτρεπτό όριο αλίευσης για την προστασία των ζώντων πόρων²⁶³.

Επιπλέον με την κήρυξη της ΑΟΖ τα παράκτια κράτη έχουν την δικαιοδοσία να μεριμνούν σχετικά με την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, την θαλάσσια επιστημονική έρευνα και την εγκατάσταση τεχνητών εγκαταστάσεων και νήσων²⁶⁴. Συνεπώς τα παράκτια κράτη έχουν την δικαιοδοσία να εφαρμόσουν τις διατάξεις του XII κεφαλαίου της Σύμβασης που αφορούν την πρόληψη, την μείωση και τον έλεγχο της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Ακόμα στο άρθρο 211 της Σύμβασης της Θάλασσας στην παράγραφο 6(α) παρέχεται στα κράτη, τα οποία έχουν κηρύξει ΑΟΖ, όταν συντρέχουν ειδικές συνθήκες και μετά την σύμφωνη γνώμη του Διεθνή Ναυτιλιακού Οργανισμού να συστήνουν «Ειδικές Περιοχές». Το κράτος έχει την δυνατότητα να επιβάλλει ειδικά μέτρα και πιο αυστηρές διαδικασίες προκειμένου να συμβάλει στην πρόληψη, στον έλεγχο και στην μείωση της ρύπανσης της θάλασσας από τα πλοία²⁶⁵.

Συμπερασματικά στην περίπτωση που η Ελλάδα προβεί στην κήρυξη της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και στην αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων που παρέχονται μέσω αυτής έχει να αποκομίσει μεγάλα οφέλη στην προστασία και διαχείριση των αλιευτικών αποθεμάτων ενώ παράλληλα βρίσκει διόδους στο ζήτημα της περιβαλλοντικής προστασίας του Αιγαίου Πελάγους.

---

²⁶² Βλέπε Εμμανουήλ Ρούκουνας, ο.π., σελ 192 – 193.

²⁶³ Βλέπε Αναστασία Γ. Στρατή, επιμέλεια Χαριτίνη Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης, ο.π., στην σελ 152 – 153.

²⁶⁴ Βλέπε Αναστασία Γ. Στρατή, επιμέλεια Χαριτίνη Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης, ο.π., στην σελ 152.

²⁶⁵ Βλέπε Σύμβαση του Θάλασσας (άρθρο 211).

Ωστόσο η κήρυξη της ΑΟΖ για την Ελλάδα συναντά αρκετές δυσκολίες που πρέπει να ξεπεραστούν με σημαντικότερη την αρνητική στάση που διατηρεί η Τουρκία και τον κίνδυνο δημιουργίας έντασης²⁶⁶.

Ανακεφαλαιώνοντας η Ελλάδα πρέπει αρχικά να στραφεί στην δημιουργία ενός ολοκληρωμένου δικτύου Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών εντός των εσωτερικών της υδάτων. Το νομικό πλαίσιο και τα μέτρα που θα ληφθούν για τις εν λόγω περιοχές θα πρέπει να βρίσκονται σε συμφωνία με το περιεχόμενο των διεθνών και περιφερειακών συμβατικών κειμένων που την δεσμεύουν. Σε επόμενο στάδιο η Ελλάδα θα πρέπει να προβεί στην επικύρωση του 4^{ου} Πρωτοκόλλου των Ειδικά Προστατευόμενων Περιοχών και της Βιοποικιλότητας στην Μεσόγειο Θάλασσα. Το παραπάνω πρωτόκολλο επιτρέπει στα κράτη μέρη να δημιουργούν ΕΠΘΠ όχι μόνο εντός των εσωτερικών υδάτων αλλά και στην ανοιχτή θάλασσα κάτω υπό τις προϋποθέσεις που έχουν ήδη αναλυθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο.

Τέλος η Ελλάδα οφείλει να παρακολουθεί τις εξελίξεις που συντελούνται στο πλαίσιο λειτουργίας των διεθνών οργανισμών και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Ειδικότερα μάλιστα των ενεργειών του ΙΜΟ για την δημιουργία Ειδικά Ευαίσθητων Θαλάσσιων Περιοχών και του IUCN, ο οποίος δραστηριοποιείται στην δημιουργία Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών. Ο τελευταίος μάλιστα ενεργεί για την δημιουργία στρατηγικής δικτύου Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών στην ανοιχτή Θάλασσα. Συνεπώς πρέπει να υπάρξει συντονισμένη δράση σε επιστημονικό και πολιτικό επίπεδο για την εξεύρεση της καλύτερης δυνατής πρακτικής λύσης για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος του Αιγαίου Πελάγους.

Το Αιγαίο Πέλαγος αποτελεί χώρο ζωτικής σημασίας για την Ελλάδα, τον οποίο πρέπει να προστατεύσει από την υπεραλίευση, τις παράνομες δραστηριότητες και τις απορρίψεις των πλοίων. Συνεπώς για την επίτευξη όλων των παραπάνω η Ελλάδα πρέπει να συνεργαστεί σε Διεθνές και Περιφερειακό Επίπεδο απευθείας η διαμέσου Διεθνών Οργανισμών με άλλα κράτη, προκειμένου να συλλέξει επιστημονικές γνώσεις και κατευθύνσεις για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος της.

---

²⁶⁶ Βλέπε Αναστασία Γ. Στρατή, επιμέλεια Χαριτίνη Δίπλα – Χρήστος Ροζάκης, ο.π., στην σελ 196 – 198.

7. Προβλήματα – Προοπτικές

Ποιος ωφελείται από την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος;

Προτού προβεί κανείς στην ανάλυση και επεξήγηση των προβλημάτων και των προοπτικών που δύνανται να προκύψουν από την δημιουργία Περιβαλλοντικών Συστημάτων Θαλάσσιας Προστασίας σε μια παράκτια ή θαλάσσια περιοχή και συνεπακόλουθα στον πληθυσμό που διαβιού πλησίον αυτής είναι σκόπιμο να αναρωτηθεί: ποια είναι η πραγματική σχέση που δημιουργείται ανάμεσα στο θαλάσσιο περιβάλλον και τον άνθρωπο.

Αναμφίβολα το καθαρό Περιβάλλον και ειδικότερα το καθαρό θαλάσσιο περιβάλλον ωφελεί τον άνθρωπο. Η ποιότητα ζωής του κάθε ανθρώπου είναι συνυφασμένη με το περιβάλλον. Η ανάπτυξη της οικονομίας και η συνέχιση της προόδου για τον άνθρωπο μπορεί να συνεχιστεί μόνο διαμέσου της βιώσιμης ανάπτυξης.

Το θαλάσσιο περιβάλλον και οι φυσικοί του πόροι αποτελούν για τον άνθρωπο πηγή πρώτων υλών για την καθημερινή επιβίωση του²⁶⁷. Επιπλέον η θάλασσα έχει συνδυαστεί με ένα από τα αρχαιότερα επαγγέλματα αυτό του «αλιεύς». Ακόμα και σήμερα μεγάλο μέρος του πληθυσμού των παράκτιων περιοχών ασχολείται με την αλιεία. Στην Ελλάδα δε το επάγγελμα του αλιέα αποτελεί παράδοση που διαδίδεται από γενεά σε γενεά. Βέβαια δεν μπορεί να αγνοήσει κανείς την επίδραση της τεχνολογίας στον τομέα της αλιείας και των αρνητικών επιπτώσεων της παράνομης αλιείας και της εξάντλησης των αλιευτικών αποθεμάτων που έχει παρατηρηθεί.

Επιπλέον οι παραθαλάσσιες περιοχές αποτελούν πόλο έλξης για τον τουρισμό. Ειδικότερα ο τουρισμός συγκεντρώνεται σε νησιωτικές και παράκτιες περιοχές αποτελώντας βασικό συντελεστή στην οικονομία τους, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η λεκάνη της Μεσογείου. Χώρες όπως η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία και η Κύπρος δέχονται κατά τις θερινές περιόδους μεγάλο όγκο τουριστών χωρίς να υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές και οι φυσικοί πόροι (εξάντληση υδάτινων αποθεμάτων) με αποτέλεσμα να επιδεινώνονται τα περιβαλλοντικά προβλήματα.

---

²⁶⁷ Βλέπε Βίκυ Καραγεώργου, επιμέλεια Γρηγόρης Ι. Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, ο.π., στην σελ 297.

Δυστυχώς κάθε τόπος έχει συγκεκριμένη φέρουσα ικανότητα²⁶⁸, την οποία ο τουρισμός φαίνεται να εξαντλεί.

Ακόμα διαμέσου των θαλάσσιων οδών συντελείται η μεταφορά των εμπορευμάτων και των ανθρώπων, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη τόσο του εμπορίου όσο και της επικοινωνίας. Συνυπολογίζοντας κανείς όλα τα παραπάνω διαπιστώνει ότι ενώ η θάλασσα ωφελεί τον άνθρωπο, ο άνθρωπος συμβάλλει στην ρύπανση της.

Το 80% της θαλάσσιας ρύπανσης προέρχεται από χερσαίες πηγές²⁶⁹ βιομηχανικά λήμματα, αστικά απόβλητα κ.α. Το υπόλοιπο 20% της ρύπανσης προέρχεται από τις δραστηριότητες των πλοίων, την ατμόσφαιρα, την κατάθεση πυρηνικών αποβλήτων, την εξερεύνηση και εκμετάλλευση της Περιοχής και από τις απορρίψεις επικίνδυνων ουσιών.

Η θάλασσα που ο άνθρωπος ρυπαίνει αποτελεί για τον ίδιο μέσο επιβίωσης, αναψυχής και επικοινωνίας. Συνεπώς τα όποια **προβλήματα** δημιουργούνται στην εφαρμογή Περιβαλλοντικών Συστημάτων Θαλάσσιας Προστασίας, οφείλει να τα αμβλύνει για ίδιο όφελος.

Για την εύρυθμη λειτουργία οποιουδήποτε προγράμματος ή δράσης για την δημιουργία Περιβαλλοντικών Συστημάτων Θαλάσσιας Προστασίας είναι απαραίτητη η συμμετοχή του κοινού στην εκτέλεση και εφαρμογή αυτών. Συχνά όμως οι βραχυπρόθεσμες επιδιώξεις των κοινωνιών έρχονται σε αντίθεση με τα μακροπρόθεσμα οφέλη²⁷⁰ των Περιβαλλοντικών Ζωνών. Οι κοινωνίες θεωρούν ότι βάλλονται και αρνούνται να αποδεχθούν τα μέτρα που εφαρμόζονται εντός των προστατευόμενων περιοχών. Η λύση του παραπάνω προβλήματος βρίσκεται στην διαρκή ενημέρωση του κοινού και στην παροχή όλων των απαραίτητων κινήτρων. Ιδιαίτερα μάλιστα στον τομέα της βιομηχανίας πρέπει να παρέχονται κίνητρα, ώστε να

---

²⁶⁸ Βλέπε Χρήστος Αναγνώστου, Ανδρέας Σιούλας, Σωτήρης Φωκάς, «Το Νησιωτικό Σύμπλεγμα της Δωδεκανήσου: Μια διαχειριστική προσέγγιση στα πλαίσια των αρχών της «Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παράκτιων Χωρών», στο Περιβάλλον και Θαλάσσιος Χώρος, Εξελίξεις και Προοπτικές Προστασίας και Διαχείρισης του θαλάσσιου Περιβάλλοντος Διεθνής και Ευρωπαϊκή Διάσταση, επιμέλεια Γρηγόρης Ι. Τσάλτας – Μαριάνθη Κλαδή – Ευσταθοπούλου, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2006, σελ. 115 στην σελ. 131.

²⁶⁹ Βλέπε ο.π., Activities.

²⁷⁰ Βλέπε Jennifer L. Schorr, ο.π., σελ. 674.

συμμορφώνονται με τα περιβαλλοντικά μοντέλα ανάπτυξης. Ωστόσο προτού δημιουργηθούν ΠΣΘΠ πρέπει να εξετάζονται όλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παράκτιων περιοχών, ώστε να μην βάλλεται η πραγματική κοινωνική και οικονομική συνοχή των πληθυσμών τους.

Προβλήματα μπορούν να δημιουργηθούν κατά την χάραξη και το σχεδιασμό των Περιβαλλοντικών Ζωνών. Αναλυτικότερα συχνά οι αρμόδιες αρχές των κρατών έχουν διαφορετικά κριτήρια για το πώς θα πραγματοποιηθεί η γεωγραφική χάραξη, ποια μέτρα θα εφαρμοστούν, ποια χρήση και ποιο σκοπό θα εξυπηρετεί η σύσταση τους κ.α. Τα παραπάνω προβλήματα αντιμετωπίζονται με την συνεργασία των κρατών απευθείας ή διαμέσου αρμόδιων διεθνών οργανισμών και ΜΚΟ βλέπε ΙΜΟ, ΙUCN για την δημιουργία Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών με την παροχή συγκεκριμένων οδηγιών.

Σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή των προγραμμάτων, στην παρακολούθηση των αποτελεσμάτων και στην αξιολόγηση τους διαδραματίζει η επιστημονική κοινότητα μέσω της παροχής ειδικών γνώσεων και τεχνικών συμβουλών. Άρα η εμπλοκή των επιστημόνων στην λειτουργία των Ζωνών είναι επιτακτική. Δυστυχώς σε πολλές χώρες παρατηρείται απουσία της επιστημονικής κοινότητας με αποτέλεσμα να μην υπάρχει το απαραίτητο υπόβαθρο για την δημιουργία των Περιβαλλοντικών Συστημάτων και την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων τους.

Πέρα όμως από τη συμμετοχή του κοινού και των επιστημόνων ένα ακόμα βασικό στοιχείο για την σύσταση ΠΣΘΠ είναι η ύπαρξη ισχυρού νομικού πλαισίου σε εθνικό επίπεδο και η κατάλληλη χρηματοδότηση. Η Ελλάδα ωφελείται στο τελευταίο καθώς τα προγράμματα που εφαρμόζει συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τα Περιβαλλοντικά Συστήματα θαλάσσιας Προστασίας είδαμε και παραπάνω ότι δεν έχουν μια σταθερή μορφή αλλά ποικίλουν αναλόγως των γεωγραφικών και υδρογραφικών χαρακτηριστικών, των ιδιαίτερων γνωρισμάτων και των πραγματικών αναγκών μιας θαλάσσιας περιοχής. Μπορούν λοιπόν να συναντώνται με περιφερειακά προγράμματα δράσης αλλά και με εθνικά προγράμματα δημιουργίας προστατευόμενων παράκτιων και θαλάσσιων περιοχών.

Η εφαρμογή Περιβαλλοντικών Θαλάσσιων Προγραμμάτων εντός και εκτός των χωρικών υδάτων των Κρατών παρατηρήθηκε ότι είναι εντονότερη τις τελευταίες

δεκαετίες. Δεν θα ήταν άστοχο να θεωρηθούν δε ως η μοντέρνα αντίληψη των Κρατών στην Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος.

Το θαλάσσιο Περιβάλλον δέχεται μεγάλες πιέσεις και η ρύπανση έχει λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις σε συνδυασμό με άλλα περιβαλλοντικά προβλήματα όπως, η κλιματική αλλαγή που απειλεί πολλές περιοχές του πλανήτη. Οι δυσμενείς συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί στο Περιβάλλον δυστυχώς ξεπερνούν τα εθνικά σύνορα, επιβάλλοντας στα κράτη την διαχείριση τους από κοινού.

Όσον αφορά το θαλάσσιο Περιβάλλον στόχος των δράσεων είναι η πρόληψη, η διατήρηση και η αποκατάσταση των οικοσυστημάτων των θαλάσσιων περιοχών. Αναλυτικότερα χώρες που προέβησαν στην δημιουργία Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών εξασφάλισαν μακροπρόθεσμα σημαντικά οικολογικά και οικονομικά οφέλη²⁷¹.

Ειδικότερα οι Προστατευόμενες Θαλάσσιες Περιοχές από οικολογικής απόψεως εξασφαλίζουν την διατήρηση της βιοποικιλότητας, προστατεύουν τα υπό εξαφάνιση είδη, αποτρέπουν τον υποβιβασμό των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, εξασφαλίζουν την παραγωγικότητα των ειδών κ.α. Επιστημονικές έρευνες απέδειξαν, ότι από τον πρώτο κιόλας χρόνο λειτουργίας μιας Marine Reserve (αυστηρότερη μορφή ΠΘΠ εντός των οποίων δεν επιτρέπεται καμία δράση), αυξήθηκαν η πληθυσμιακή πυκνότητα, η βιομάζα, η οργανική ύλη όχι μόνο των συγκεκριμένων περιοχών αλλά και στις θαλάσσιες περιοχές που την περιβάλλουν²⁷².

Σημαντικό ρόλο στην δημιουργία ΠΘΠ έχει ο IUCN, ο οποίος στηρίζει τα κράτη να δημιουργούν Δίκτυο Προστατευόμενων Θαλάσσιων Περιοχών εντός των χωρικών υδάτων τους με την χρήση του ζωνικού συστήματος. Προτείνει δηλαδή εντός των γεωγραφικών ορίων των περιοχών διαφορετικές χρήσεις και εναλλακτικές στρατηγικές διαχείρισης, ώστε να μειώνονται οι συγκρούσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Προτείνει τη συστατική χρήση της θάλασσας για την διατήρηση της βιοποικιλότητας και της παραγωγικότητας των ειδών. Η μη κυβερνητική οργάνωση WWF έχει δημοσιεύσει μια λίστα περιοχών της ανοιχτής θάλασσας που πρέπει να ενταχθούν στο παραπάνω σύστημα.

---

²⁷¹ Βλέπε Jennifer L. Schorr, ο.π., σελ. 674.

²⁷² Βλέπε Jennifer L. Schorr, ο.π., σελ. 678 – 679.

Πέρα από την Προστασία Θαλάσσιων Περιοχών, τα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να ακολουθήσουν την οδηγία για την δημιουργία Ολοκληρωμένου Προγράμματος Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών έλαβαν μέτρα πρόληψης και διατήρησης των παράκτιων περιοχών τους. Τα προγράμματα παρακολουθούνται ώστε να υπάρχει σαφής αξιολόγηση των αποτελεσμάτων²⁷³.

Συμπερασματικά η εξέλιξη του Δικαίου της θάλασσας στον τομέα του περιβάλλοντος ξεκίνησε την δεκαετία του 60' με τον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό. Συνεχίστηκε στο πλαίσιο του ΟΗΕ με την δημιουργία της Σύμβασης της Θάλασσας το 1982, με την οποία τερματίζεται η «αναρχία» των θαλασσών και τίθεται μια νέα περίοδος κυριαρχίας των νόμων έναντι της ισχύος των κρατών²⁷⁴. Από τότε έχει δημιουργηθεί μια διευρυμένη λίστα Διεθνών, Περιφερειακών, Διμερών Συμβάσεων και Εθνικών Νόμων για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος. Επιπλέον τα κράτη μέσα από Διεθνείς Διασκέψεις έχουν δημιουργήσει ένα σύμπλεγμα αποφάσεων που έχουν δεσμευτεί να ακολουθήσουν π.χ. Ατζέντα 21. Το έργο των Κρατών συνεπικουρούν Διεθνείς Οργανισμοί που δραστηριοποιούνται για την Προστασία του Περιβάλλοντος.

Τα κράτη προσανατολίζονται συνεχώς στην προστασία του Περιβάλλοντος χωρίς βέβαια να αποκλείονται οι διαφοροποιημένες συμπεριφορές Κρατών π.χ. Κίνα που αψηφούν την σημασία της Προστασίας του Πλανήτη μας για χάρη της οικονομικής ανάπτυξης και του κέρδους.

Συνεπώς η πρακτική των κρατών να δημιουργούν Περιβαλλοντικά Συστήματα Θαλάσσιας Προστασίας είναι ορατή και αποτελεί πρόκληση και παράδειγμα προς μίμηση για όλες τις παράκτιες χώρες. Η επέκταση δε των συστημάτων αυτών στην Ανοιχτή Θάλασσα φαίνεται να κατοχυρώνεται όλο και πιο δυνατά μέσα από συμβατικά κείμενα. Τα κράτη πρέπει να επιδείξουν τη πρέπουσα σοβαρότητα να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα και να σταθούν στις προοπτικές βιώσιμης ανάπτυξης και ποιοτικής αναβάθμισης του επιπέδου ζωής που συνεισφέρουν τα ΠΣΘΠ, τα οποία δεν πρέπει να

---

²⁷³ Βλέπε Λουκάς Γουργιώτης, Προς μια Ευρωπαϊκή Πολιτική για τις Παράκτιες Ζώνες: Η Περίπτωση της Ελλάδας, στο Αειφορία και Περιβάλλον, Ο Νησιωτικός Χώρος στον 21^ο Αιώνα, επιμέλεια Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα, 2005, σελ.149 στην σελ. 152.

²⁷⁴ Βλέπε David Leary and Anshuman Chakraborty, New Horizons in the Law of the Sea, Online, Victoria U. Wellington L. Rev. 675 2005 σελ. 680.

συγχέονται με τακτική «περίφραξης»²⁷⁵, αλλά με συσταλτική χρήση της θάλασσας με απώτερο στόχο την προστασία και την αποκατάσταση του Περιβάλλοντος της.

Η θάλασσα ως αναπόσπαστο κομμάτι του Περιβάλλοντος έχει συγκεκριμένα ρυπαντικά όρια. Τα κράτη δεν θα μπορούσαν επί ματαίω να συνεχίζουν την αναπτυξιακή τους πορεία χωρίς να συνυπολογίζουν τις αρνητικές επιπτώσεις που έχουν προκαλέσει στο θαλάσσιο περιβάλλον. Κλήθηκαν δε τα Κράτη να συνεργάζονται σε έντονους ρυθμούς για την προστασία, την διατήρηση και την αποκατάσταση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και την βιώσιμη ανάπτυξη. Η παραπάνω τακτική αποτελεί μονόδρομο καθώς είναι πλέον ορατές οι ζημιές τις οποίες έχει υποστεί το περιβάλλον από τις επιπτώσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Στην Μεγάλη Βρετανία παραθαλάσσιες περιοχές κινδυνεύουν να εξαφανιστούν, καθώς η στάθμη της θάλασσας βρίσκεται στο ίδιο ύψος με την επιφάνεια του αιγιαλού. Ήταν φυσικό επακόλουθο τα Κράτη να επαναδιαπραγματευτούν τους κανόνες για την Προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, να επιβάλλουν αυστηρότερα μέτρα, να καθορίσουν αυστηρότερους στόχους και να χρησιμοποιήσουν σύγχρονα μέσα χάραξης περιβαλλοντικών συστημάτων θαλάσσιας προστασίας.

---

²⁷⁵ Βλέπε Jennifer L. Schor, ο.π., σελ. 681.

8. Αντί Επιλόγου

Στη Πράσινη Βίβλο που δημοσιεύτηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση έχει καταγραφεί η φράση «Πόσο άστοχο είναι να ονομάζουμε τον πλανήτη αυτό Γη όταν είναι σαφέστατα Ωκεανός» που αποδίδεται στον συγγραφέα Arthur Clarke.

Πόσο σημαντική είναι αλήθεια η Προστασία του θαλάσσιου Περιβάλλοντος, πόσο επιτακτική είναι η υιοθέτηση νόμων και κανονισμών για την πρόληψη, τον έλεγχο και την μείωση των σύγχρονων μορφών ρύπανσης που απειλούν το θαλάσσιο Περιβάλλον. Η παραπάνω φράση ίσως απαντά συνοπτικά σε όλα τα παραπάνω ερωτήματα.

Βέβαια μετά την δεκαετία του 1960 – 1970 τα κράτη επέδειξαν μεγάλη σοβαρότητα και προσπάθησαν αρχικά την κωδικοποίηση του Δικαίου της θάλασσας και στην συνέχεια την εξέλιξη του μέσα από την υιοθέτηση διεθνών και περιφερειακών συμβάσεων, τις οποίες και αναθεωρούν όταν το επιβάλλουν οι διεθνείς συνθήκες.

Ουσιαστικά τα κράτη χωριστά ή από κοινού απευθείας ή διαμέσου των διεθνών οργανισμών προσπαθούν να συνεργαστούν και να υιοθετήσουν όλα τα απαραίτητα μέτρα και τις διαδικασίες που απαιτούνται για την αποτελεσματική προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος.

Ένα από τα πιο συνήθη μέτρα που χρησιμοποιούνται σήμερα στο πλαίσιο Προγραμμάτων Δράσεων Περιφερειακού ή Τοπικού χαρακτήρα είναι η δημιουργία Περιβαλλοντικών Συστημάτων, τα οποία τίθενται υπό επιτήρηση και τα αποτελέσματα αξιολογούνται προκειμένου τα κράτη να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος. Τα μέτρα που χρησιμοποιούνται διακρίνονται ανάλογα με τους λόγους που οδήγησαν στην δημιουργία τους. Τα Περιβαλλοντικά Συστήματα Θαλάσσιας Προστασίας είναι από τα πιο σύγχρονα και ολοκληρωμένα μέτρα αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης. Μέχρι σήμερα δημιουργούνται κυρίως εντός των εσωτερικών υδάτων των κρατών με την υιοθέτηση Προγραμμάτων Τοπικού – Εθνικού χαρακτήρα. Η πορεία της Εξέλιξης του Συμβατικού Δικαίου και οι αυξανόμενες ανάγκες της εποχής μας τείνουν να επεκτείνουν την χρήση των Περιβαλλοντικών Συστημάτων Θαλάσσιας Προστασίας στην Ανοιχτή Θάλασσα.

Η Ελλάδα οφείλει να εκμεταλλευτεί αυτήν την πρακτική και να εξασφαλίσει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την Προστασία ενός χώρου ιδιαίτερης φυσικής και πολιτικής σημασίας που δεν είναι άλλο από το Αιγαίο Πέλαγος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α) Ελληνόγλωσσα

α. Βιβλία

- I. Βλάχου Ανδριάνα, Περιβάλλον και Φυσικοί Πόροι – Οικονομική Θεωρία και Πολιτική, Τόμος Α΄, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2001.
- II. Ιωάννου Κ. – Στρατή Α. Δίκαιο της Θάλασσας, Β΄ Έκδοση εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2000.
- III. Κανελλόπουλος Ι. Παναγιώτης, Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2003.
- IV. Μούσσης Νίκος, Ευρωπαϊκή Ένωση δίκαιο, οικονομία, πολιτική, 10^η αναθεωρημένη έκδοση, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003.
- V. Παπαγιάννης Δονάτος, Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Δεύτερη Έκδοση, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1999.
- VI. Ραυτόπουλος Ευάγγελος, Το Νέο Καθεστώς της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την Προστασία του Περιβάλλοντος της Μεσογείου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2004.
- VII. Ρούκουνας Εμμανουήλ, Διεθνές Δίκαιο: Το κράτος και το έδαφος – Το Δίκαιο της θάλασσας, Δεύτερη έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2005.
- VIII. Τσάλτας Ι. Γρηγόρης , Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, Διεθνής Πολιτική, Διεθνές Δίκαιο, Διεθνής Οργάνωση, Τόμος Δεύτερος, Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα, 2003.
- IX. Τσάλτας Ι. Γρηγόρης – Γρηγορίου Παναγιώτης, Κοινοτικές Στρατηγικές για το Περιβάλλον, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1994.
- X. Τσάλτας Ι. Γρηγόρης, Κλαδή – Ευσταθοπούλου Μαριάνθη, Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, Διεθνής Πολιτική, Διεθνές Δίκαιο, Διεθνής Οργάνωση, Τόμος Πρώτος, Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα, 2003.

β. Άρθρα

- I. Αναγνώστου Χρήστος, Σιούλας Ανδρέας, Φωκάς Σωτήρης, «Το Νησιωτικό Σύμπλεγμα της Δωδεκανήσου: Μια διαχειριστική προσέγγιση στα πλαίσια των αρχών της «Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παράκτιων Χωρών», στο Περιβάλλον και Θαλάσσιος Χώρος, Εξελίξεις και Προοπτικές Προστασίας και Διαχείρισης του θαλάσσιου Περιβάλλοντος, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Διάσταση, επιμέλεια Τσάλτας Ι. Γρηγόρης – Κλαδή – Ευσταθοπούλου Μαριάνθη, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2006, σελ 115.
- II. Γουργιώτης Λουκάς, Προς μια Ευρωπαϊκή Πολιτική για τις Παράκτιες Ζώνες: Η Περίπτωση της Ελλάδας, στο Αειφορία και Περιβάλλον, Ο Νησιωτικός Χώρος στον 21^ο Αιώνα, επιμέλεια Τσάλτας Ι. Γρηγόρης, Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα, 2005, σελ.149.
- III. Γρηγορίου Γ. Παναγιώτης, Η Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος της Μεσογείου στο Κλίμα του Νέου Δικαίου της Θάλασσας, στο Το Δίκαιο της Θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα, επιμέλεια Δίπλα Χαριτίμη – Ροζάκης Χρήστος, εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα, 2004, σελ 265.
- IV. Καραγεώργου Βίκυ, Η Σχέση Αλληλεπίδρασης Μεταξύ των Κανόνων του Διεθνούς και του Ευρωπαϊκού Δικαίου για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος, στο Περιβάλλον και Θαλάσσιος Χώρος, Εξελίξεις και Προοπτικές Προστασίας και Διαχείρισης του θαλάσσιου Περιβάλλοντος, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Διάσταση, επιμέλεια Τσάλτας Ι. Γρηγόρης – Κλαδή – Ευσταθοπούλου Μαριάνθη, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2006, σελ 297.
- V. Μπούρα Δ. Αγγελική, «Αποτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Θαλάσσιων Μεταφορών με την Χρήση Ανάλυσης του Κύκλου Ζωής» στο Περιβάλλον και Θαλάσσιος Χώρος, Εξελίξεις και Προοπτικές Προστασίας και Διαχείρισης του θαλάσσιου Περιβάλλοντος, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Διάσταση, επιμέλεια Τσάλτας Ι. Γρηγόρης – Κλαδή – Ευσταθοπούλου Μαριάνθη, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2006, σελ 101.
- VI. Στρατή Αναστασία, Ευρωπαϊκή Αλιευτική Πολιτική και Μεσόγειος. Σύγχρονες Εξελίξεις, στο Περιβάλλον και Θαλάσσιος Χώρος, Εξελίξεις και Προοπτικές Προστασίας και Διαχείρισης του θαλάσσιου Περιβάλλοντος, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Διάσταση, επιμέλεια Τσάλτας Ι. Γρηγόρης – Κλαδή – Ευσταθοπούλου Μαριάνθη, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2006, σελ 363.

- VII. Στρατή Γ. Αναστασία, Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, στο Το Δίκαιο της Θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα, επιμέλεια Δίπλα Χαριπίνη – Ροζάκης Χρήστος, εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα, 2004, σελ 145.
- VIII. Τσάλτας Ι. Γρηγόρης, Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας και η Προστασία και Διατήρηση του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος, στο Το Δίκαιο της Θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα, επιμέλεια Δίπλα Χαριπίνη – Ροζάκης Χρήστος, εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα, 2004 σελ 235.
- IX. Τσάλτας Ι. Γρηγόρης, Διεθνής Συνεργασία και Σύστημα Διαχείρισης και Προστασίας του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος των Περιφερειακών Θαλασσών, στο Περιβάλλον και Θαλάσσιος Χώρος, Εξελίξεις και Προοπτικές Προστασίας και Διαχείρισης του θαλάσσιου Περιβάλλοντος, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Διάσταση, επιμέλεια Τσάλτας Ι. Γρηγόρης – Κλαδή – Ευσταθοπούλου Μαριάνθη, εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα, 2006, σελ 189.

B) Ξενόγλωσση

α. Βιβλία

- I. Raftopoulos Evangelos and McConnell L. Moira, Contributions to International Environmental Negotiation in the Mediterranean Context, Ant. N. Sakkoulas Press, 2004.

β. Άρθρα

- I. Akwilapo Flora, "A Comparative Study on Marine Protected Areas between Australia and Tanzania", United Nations – The Nippon Foundation Fellow, Ιανουάριος 2007.
- II. Chircop Aldo and Marchand Bruce, Oceans Act: Uncharted Seas for Offshore Development in Atlantic Canada, Online L.J. 23 2001.
- III. Kelleher Graeme, Guidelines for Marine Protected Areas, Adrian Phillips Series Editor, Best Practice Protected Areas Guidelines Series No 3 (WCPA).
- IV. Kundis Craig Robin, Taking the Long View of Ocean Ecosystems: Historical Science, Marine Restoration, and the Oceans Act of 2000, Online Vol.29:649, 2002.
- V. Leary David and Chakraborty Anshuman, New Horizons in the Law of the Sea, Online, Victoria U. Wellington L. Rev. 675, 2005.
- VI. Lehrman D. Thomas, The Case for a Decentralized Nonproliferation Architecture, Online Va J. Vol. 45, 2005.

- VII. Schorr L. Jennifer, The Australian National Representative System of Marine Protected Areas and the Marine Zoning System: A model for the United States, Pacific Rim Law & Policy Journal Association, Online Vol. 13, 2004.

Γ) Πρωτογενείς Πηγές

- I. Απόφαση του Συμβουλίου 1999/802/E.K. L.322 της 14/12/1999.
- II. Απόφαση του Συμβουλίου 84/132 EOK L.068 της 10/03/1984.
- III. Agenda 21, Chapter 17: "Protection of the oceans, all kinds of seas, including enclosed and semi enclosed seas and coastal areas and the protection rational use and development of their living recourses".
- IV. Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area (1992), entered into force on 17.1.2000.
- V. Convention on the Protection of the Black Sea Against Pollution (1992).
- VI. Decisions adopted by the Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity at its eighth meeting VIII 24 "Protected Areas".
- VII. Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Strategy, National Strategy for Sustainable Use and Protection of the Sea, Report of the German Government to the German Bundestag adopted by the Federal Cabinet on 1 October 2008.
- VIII. Johannesburg Plan of Implementation, IV. Protecting and managing the natural resource base of economic and social development.
- IX. MAP PHASE II: Action Plan for the Protection of the Marine Environment and the Sustainable Development of the Coastal Areas of the Mediterranean Sea.
- X. Ministry of Environmental, Physical Planning and Public Works, Report of Greece on Coastal Zone Management, (2006).
- XI. Οδηγία 2008/56/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου L 164 25.6..2008.
- XII. Πράσινη Βίβλος, Προς μια μελλοντική θαλάσσια Πολιτική για την Ένωση: Ένα Ευρωπαϊκό όραμα για τους ωκεανούς και τις θάλασσες.
- XIII. Protocol Concerning Mediterranean Specially Protected Areas (1982).
- XIV. Resolution A.982 (24) "Revised Guidelines for the identification and designation of Particularly Sensitive Sea Area", adopted on 1 December 2005.
- XV. Σύνταγμα της Ελλάδος.
- XVI. Strategic Action Plan for the Rehabilitation and Protection of the Black Sea (1996).

- XVII. Strategic Action Plan for the Environment Protection and Rehabilitation of the Black Sea, adopted 17.4.2009.
- XVIII. Towards Networks of Marine Protected Areas, The MPA Plan of Action for IUCN' s World Commission on Protected Areas, IUCN – WCPA, Gland Switzerland, (Laffoley, D. d' A., 2008).
- XIX. United Nations, Convention on the Law of the Sea (1982).

Δ) Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία

<http://www.un.org> Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

<http://europa.eu> Ευρωπαϊκή Ένωση

<http://www.imo.org> Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός

<http://www.yen.gr> Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας

<http://www.unepmap.org> Πρόγραμμα Δράσης των Ηνωμένων Εθνών

<http://www.ypexode.gr> Υπουργείο ΥΠΕΧΩΔΕ

<http://www.helcom.fi> Επιτροπή για την Προστασία της Βαλτικής

<http://www.ymaristo.fi> Finland's Environmental Administration

<http://www2.egeonet.gr> Εγκυκλοπαίδεια Ιδρύματος Μείζωνος Ελληνισμού Αιγαίο

<http://www.environment.gov.au> Australian Government, Department of the Environment, Water Heritage and Art

<http://www.bmu.de> Bundesministerium fur Umwelt Naturschutz und Reaktorsicherheit

<http://www.blacksea-commission.org> The Commission on the Protection of the Black Sea against Pollution